

דרך ברורה

תרשימי זרימה, טבלאות וציורים על הסוגייה

עופר סיון

מקרא סמלים

מקור קבוע (משנה / ברייתא / אימרה)	☐	מקור	
חלק מהדיון	☐	קושיה	
סוגייה נוספת שהובאה תוך כדי הדיון	☐	קושייה שאין עליה תשובה	
מהלך דיון הגמרא		תירוץ	
מקור שלמדים ממנו לסוגייה		קושיה שמתורצת	
הוכחה וסיוע לשיטה		תירוץ שנדחה בקושייה	
הסקת מסקנה		דחייה סופית של הדיעה	
הכרעת הלכה		טעם לשיטה	
הבהרת הדיעה		איכא דאמרי / לישנא אחרינא	
תיקון המקור / דיעה		סיכום של הסוגייה	
הסוגייה נישארת בקושייה ולא ניתן לתרצה		חזרה למקור כדי לבררו	
הקדמה לעניין	[]	הגדרת ההלכה בתנאים מסויימים	
הוספה וביאור לעניין	()	מוחלפת השיטה	
דיעה שמתייחסים אליה בהמשך הסוגייה	רבא	הצגת דיעה חולקת	

ניקוד התלמוד שחורר ידי תלמוד קורן נואה, על שמו של ויליאם דייווידסון, תחת רישיון CC BY-NC.

דפים נוספים על מסכת סוכה ושאר מסכתות ניתן לראות ב"פורטל הדרך היומי"

הערות ותיקונים ניתן לשלוח למייל 345mail@gmail.com או לווטסאפ

תוכן הענינים

3	לשון המשנה "פסולה" [ב ע"א "תנן התם" - ב ע"א "תני תקנתא"]
3	סוכה למעלה מעשרים אמה [ב ע"א "יציאות השבת" - ג ע"א "לה דבר"]
7	שיעור סוכה קטנה [ג ע"א "אמר רב" - ע"ב "ביה אינשי"]
8	בית קטן שאין בו ד"א על ד"א [ג ע"ב "אמר מר" - "ליה בחצר"]
10	פסקי שמועות בהקטנת והגדלת גובה הסוכה [ג ע"ב "היתה גבוהה" - ד ע"ב "הניכרות וליכא"]
13	גוד אסיק ודיומדין בהלכות סוכה [ד ע"ב "תנו רבנן" - "אפילו טפח"]
14	מקור הדין שסוכה גבוהה עשרה טפחים [ד ע"ב "ושאינה גבוהה" - ה ע"ב "למשה מסיני"]
18	שיעורין, חציצין ומחיצין [ה ע"ב "שיעורין דאורייתא" - ו ע"ב 9 "דופן עקומה"]
20	מספר דפנות בסוכה כשרה [ו ע"ב 9 "ושאין לה" - 30 "מזרם וממטר"]
21	מיקום דופן טפח [ו ע"ב 30 "ואותו טפח" - ז ע"א 23 "צורת הפתח"]
23	סוכות שהן רשות היחיד [ז ע"א 23 "שתים כהלכתן" - ז ע"ב 10 "לא צריכא"]
25	דופן שחמה מרובה מצילתה [ז ע"ב 10 "ושחמתה מרובה" - "לה זוירות"]
26	סוכה עגולה [ז ע"ב "אחרים דתניא" - ח ע"ב 2 "כולי היא"]
28	סוכות שנבנו לא לשם סוכה [ח ע"ב 2 "אמר רבי" - "חייבא ניהו"]
29	סוכה ישנה [ט ע"א 1 "סוכה ישנה" - "להם משלהם"]
30	סוכה תחת אילן [ט ע"ב 1 "העושה סוכתו" - "משמע לן"]
31	סוכה תחת סוכה [ט ע"ב "סוכה על" - י ע"א "ידי הדחק"]
33	סכך פסול מעל או מתחת לסכך הכשר [י ע"א "פירס עליה" - ע"ב "מן הסוכה"]
34	שינה בסוכה תחת כיסוי [י ע"ב "אמר רב יהודה" - יא ע"א "שנא כילה"]
36	תעשה ולא מן העשוי [יא ע"א "הדלה עליה" - ע"ב "לפניו במצות"]
38	המקור בתורה לסכך כשר [יא ע"ב "זה הכלל" - יב ע"א "עבות ללולב"]
39	סיכוך בחבילת ענפים קשורה [יב ע"א "חבילי קש" - ע"ב 3 "אינה סוכה"]
40	סיכוך בדבר המקבל טומאה [יב ע"ב 4 "אמר רב יהודה" - יג ע"א 13 "מסככין בהן"]
41	מצוות מרור בחזרת האגס [יג ע"א 13 "ועוד אמר רב חסדא" - 21 "דמשתכח באגמא"]
42	מספר הפריטים ב"אגד" [יג ע"א 21 "אמר רב חסדא" - ע"ב 1 "כשיריו אחד"]
43	סיכוך בדבר המקבל טומאה [יג ע"ב 1 "דרש מרימר" - 12 "דליתנהו דמי"]
44	סיכוך בידות האוכל [יג ע"ב 12 "ואמר רבי אבא" - יד ע"א 18 "להופכן בעתר"]
46	סיכוך בנסרים [יד ע"א 19 "מסככין בנסרים" - ע"ב 32 "ידי חובתו"]
47	סיכוך בנסרים על צדיהם [יד ע"ב 32 "איתמר הפכן" - 44 "נידון כסוכה"]
49	תיקון תקרת נסרים לסכך [טו ע"א 1 "תקרה שאין" - "לא בטלה"]

לשון המשנה "פסולה" [ב ע"א "תנן התם" - ב ע"א "תני תקנתא"]

הגמרא משווה את לשון המשנה בסוכה ללשון המשנה בעירובין, ששתייהן בעלות דין דומה "גובה מעל עשרים אמה פסול", אך בכל משנה שנה התנא את פסק ההלכה באופן אחר, במשנתנו נאמר "פסולה" ובעירובין "מעט". הגמרא מתרצת שני תירוצים להסבר ההבדל.

משנתנו

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר. ושאין גבוהה עשרה טפחים, ושאין לה (שלשה) דפנות, ושחמתה מרובה מצלתה פסולה.

משנתנו

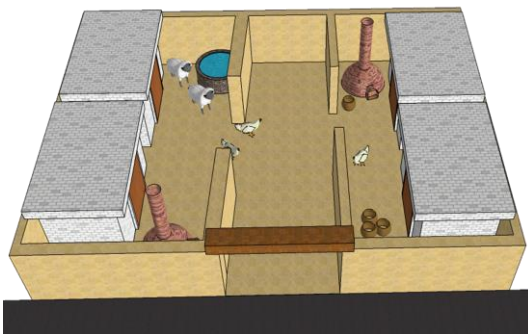
[מדין תורה אסור לטלטל מרשות היחיד לרשות הרבים, אך בימיהם הבתים לא היו פתוחים לרשות הרבים ישירות, אלא לחצר משותפת שפתוחה למבוי שדינו כרשות היחיד (כי הוא מוקף בשלוש מחיצות). אבל מכיוון שהמבוי פתוח לרווחה לרשות הרבים קל בעיני ההולכים בו לטלטל את חפציהם לרשות הרבים – ולהתחייב במלאכת הוצאה מרשות לרשות [איור 1]. על כן חייבו חכמים את בני המבוי לעשות סימן היכר בפתח המבוי, בדמות קורה מעל המבוי או לחי (קורה צמודה לפתח) [איור 2], כדי שההולכים במבוי יזכרו לא לעבור את הסימן ולצאת לרשות הרבים עם החפץ]. מבוי שהיא גבוהה מעשרים אמה [איור 3] מעט, רבי יהודה אומר: אינו צריך. והרחב מעשר אמות ומעט ואם יש לו צורת הפתח אף על פי שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט.

בשתי המשניות הדין זהה: למעלה מעשרים אמה פסול, אך מדוע במשנתנו פוסק התנא שהסוכה "פסולה" ובמשנה בעירובין פוסק התנא "מעט" את גובה המבוי?

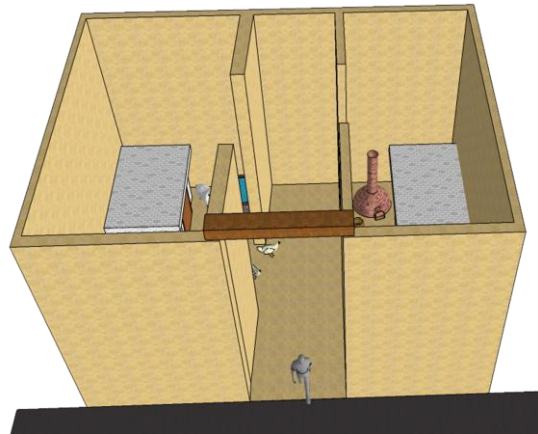
1. שיעור סוכה נקבע הלכה למשה מסיני – ומעת שיודעים כיצד לבנותה התנא מורה שבמידה והיא אינה בנויה כהלכה היא פסולה מדאורייתא. לעומת שימת קורה במבוי היא תקנת חכמים, והמשנה תחילת ההוראה זו לרבים, לכן התנא לימד כיצד לעשות מבוי – והחובה למעט אותו אם הוא גבוה. 2. באמת עדיף שהתנא ילמד כיצד לתקן את הפסול, אך במשנה סוכה נשנו ארבעה עניינים (וכל פסול צריך לתקן בלשון אחר) קיצר התנא ואמר "פסולה". לעומת המשנה בעירובין שהזכירה רק דין גובה הקורה ורוחב המבוי, אמר התנא "מעט" שניתן לומר אותה על שני הדינים.

רשות הרבים

2. קבעו חכמים לעשות היכר בין רשות היחיד (מבוי) לרשות הרבים בדמות קורה שמעל פתח המבוי

1. הבתים פתוחים לחצר והחצרות פתוחות למבוי. המטלטל במבוי יכול מבלי משים להוציא חפץ לרשות הרבים ולהתחייב

3. כשהקורה מעל המבוי גבוהה מעל עשרים אמה ההולך במבוי אינו רואה אותה ולכן היא אינו מהווה היכר עבורו

סוכה למעלה מעשרים אמה [ב ע"א "יציאות השבת" - ג ע"א "לה דבר"]

תנא קמא מעמיד מספר תנאים לכשרות הסוכה, אחד מהם: שהדפנות לא יהיו גבוהות יותר מעשרים אמה (כ-11 מטר), אך רבי יהודה מכשיר. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים משולשת להסבר מקור דין תנא קמא מהתנ"ך, ולאחר מכן מביאה שלוש הוראות של רב שמגבילות את המחלוקת שבמשנה (ומעמידות את מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה במקרה מסוים), ומבררת את ההתאמה בין הסברי המשנה להגבלות המשנה.

מכיוון שהגבלות המשנה עוסקות, אחת בדפנות ושתיים בגודל הסוכה, הגמרא מבקשת לאחד את שתי ההגבלות, ולאחר שדחתה זאת היא מקשה מסוכת הילני המלכה על ההגבלות שקשורות לגודל הסוכה.

משנתנו

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר. ?

מהיכן למד תנא קמא שסוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה? ?

הגמרא מביאה שלוש דעות שונות, קושיה להסבר הדעה ותירוצה, ולאחר מכן מדוע הדעה החולקת לא סוברת כמותה:

דעה	פסוק	לימוד	קושיה	תירוץ	מדוע חבריו לא אמרו כן	הסבר לשיטתו
רבה	"למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כג, מג)	מטרת הסוכה לדעת שיושבים בסכך ("סוכה" היינו סכך). עד עשרים אמה שולטת העין, ואדם היושב בסוכה רואה את הסכך, ויודע שנמצא בסוכה, למעלה מכך אין העין שולטת.	---	---	אין כוונת "ידעו" ללמד על ידיעת האדם בישיבתו בסוכה, אלא ידיעת עם ישראל לדורות שמקיימים את מצוות סוכה זכר לענייני הכבוד שהקיפום לאבותינו במדבר.	הסבר לשיטתו אומנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אך הוא ניתן גם להידרש (רש"י ד"ה "למען ידעו")
רבי זירא	"וסכה תהיה לצל יומם מחרב" (ישעיהו ד, ו)	מטרת הסוכה לשבת בצל הסכך, עד עשרים אמה אדם יושב בצל הסכך, למעלה מכך הוא יושב בצל דפנות.	אביי: העושה סוכתו בעשתרות קרניים (עמק בין שני הרים) והצל מחמת ההר סוכתו פסולה?	בודקים האם הצל נוצר מהסכך: בהסרת ההרים הצל מהסכך, אבל בסוכה גבוהה הצל מהדפנות.	ישעיהו מנבא לימות המשיח שהקב"ה יעשה סוכות לעם ישראל שיהיו לצל לעונג ולמסתור, ואין עניינו של הפסוק ללמד שמטרת מצוות סוכה שתהיה הסוכה לצל.	קמ"ל מהכתוב "וסכה", אף שיכל לכתוב וְחָפָה, שבימות המשיח יהיו סוכות וגם שם "סוכה" כוונתה לצל.
רבא	"בספת תשבתי שבעת ימים" (ויקרא כג, מב)	הסוכה תהא דירת עראי המיועדת לשבעה ימים, ותו לא. עד עשרים אמה אדם בונה דירת עראי בדפנות קלות, למעלה מכך בונה אדם סוכתו קבע, עם יסודות ודפנות קבועות שלא תיפול.	אביי: העושה סוכתו קבע מדפנות ברזל סוכתו פסולה?	משמעות הכתוב ללמדנו ארעיות הסוכה. להכשיר גובהה של סוכה הנעשית באופן ארעי (יתדות ארעי) ולא כיצד נבנתה (בעץ או בברזל).	משום קושיית אביי, כיוון שהכתוב לא כתב מפורשות "ארעי" - לא ניתן ללמוד חיוב ארעיות בסוכה מהפסוק. (ולא הקשו מאביי אף לרבי זירא, מפני שהיטיב לתרץ את הקושיה. תוס' ד"ה "כרבי זירא")	

רב מגביל את המחלוקת במשנה בין תנא קמא לרבי יהודה וסובר שיש מקרה שלכו"ע יסכימו שהסוכה כשרה ויש מקרה שבו הם יחלקו. בדעתו של רב הובאו שלושה גרסאות של אמוראים שונים, ולאחר מכן הגמרא מתאימה בין הסבר המשנה (שהובא לעיל) להגבלת המשנה:

דעה	מחלוקת רב ות"ק האם סוכה גבוהה כשרה	אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה	מתאים להסבר המשנה כפי שיטת
רבי יאשיה בשם רב	כשאין דפנות הסוכה מגיעות לסכך	כשדפנות הסוכה מגיעות לסכך	רבה, כיוון שהדפנות לא מגיעות לסכך - לא שולטת העין בסכך. אבל אם הדפנות מגיעות לסכך, בעת שמסתכל על הדופן העין נמשכת לראות את הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבי זירא ולרבי אין משמעות לכך שהדפנות מגיעות עד הסכך לגבי צל הסוכה וארעיותה).
רב הונא בשם רב	בסוכה בגודל ארבע אמות על ארבע אמות	כשהסוכה גדולה מארבע אמות על ארבע אמות	רבי זירא, כיוון שהסוכה קטנה הצל על היושב בסוכה מחמת הדפנות. אבל אם הסוכה גדולה (יש בה יותר מד"א על ד"א) הצל היושב נוצר מחמת הסכך, אף שהסוכה גובה למעלה מעשרים אמה (לרבה ולרבי אין משמעות לגודלה של הסוכה לגבי ראיית הסכך וארעיותה).
רב חנן בר רבה בשם רב	בסוכה המחזקת רק כדי ראשו ורובו (דרכם באכילה היה להסב על מיטה, ולא לשבת זקוף ולכן יש להכניס את רוב גופו) ושולחנו (סך ז"ט על ז"ט. רש"י ד ע"א ד"ה "על פני") [איור 2]	כשהסוכה מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו	לא כשיטת אף אחד מן האמוראים, וכנראה טעמו של רב חנן בר רבה להכשיר לכו"ע סוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה הוא אחר (כאשר הסוכה צרה וגבוהה היא ניראת כלול תרנגולים לכן פסולה, אך כששטחה גדול יותר נקראת היא "סוכה", אף בגובה מעל עשרים אמה. תוס'), כיוון שעדיין בגודל כזה של סוכה לא שולטת העין בסכך (רב זירא), אין הצל ניכר בתוכה (רבה) ואין היא ארעית (רבא).

ברייתא

נאחד את שתי ההגבלות של רב הונא ורב חנן בטענה: לדעת רב, תנא קמא פוסק שסוכה בגודל של "הכשר סוכה" מעל עשרים אמה פסולה, אך סוכה גדולה יותר מ"הכשר סוכה" גם מעל עשרים אמה כשרה. בגודל "הכשר סוכה" נחלקו האמוראים, לדעת רב הונא ד"א על ד"א ולדעת רב חנן ז"ט על ז"ט (בוודאי שלא ניתן לאחד את דעתו של רבי יאשיה שמגביל את בדפנות הסוכה יחד עם הדעות שמגבילות את שטח הסוכה)

לכו"ע "הכשר סוכה" הינו ראשו רובו ושולחנו (ז"ט על ז"ט) ונחלקו האמוראים:
רב חנן: נחלקו ת"ק ור"י במשנה "הכשר סוכה", אבל בסוכה גדולה יותר - לכו"ע, אף יותר מעשרים אמה כשרה.
רב הונא: נחלקו ת"ק ור"י במשנה ב"הכשר סוכה" עד ד"א, יותר מד"א על ד"א - לכו"ע, אף יותר מעשרים אמה כשרה.

לשיטת רבי יאשיה רבי יהודה הוכיח את שיטתו מסוכת הילני המלכה כיוון שדרך המלכה לשבת בסוכה שדפנותיה אינן מגיעות עד הסכך כדי שיכנס אוויר (רוח מפני החום) ולכן לדעת חכמים כזו סוכה גבוה שאין דפנותיה מגיעות לסכך - פסולה, והוכיח להם רבי יהודה שהיא כשרה (משתיקת החכמים).
אך לשיטת רב הונא ורב חנן, הסוברים שנחלקו חכמים ורבי יהודה בגודל הסוכה, בוודאי שהמלכה ישבה בסוכה גדולה (שנעדרתיה ומשרתיה מסובים עימה) ולשיטתם בסוכה גדולה אף חכמים מודים שלמעלה מעשרים אמה כשרה, וכיצד רבי יהודה הקשה לחכמים מסוכת הילני המלכה?

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה (ואפילו יותר. תוס').
אמר רבי יהודה (לחכמים להוכיח שיטתו): מעשה בהילני המלכה (מזרע החשמונאים. רש"י ב"ב יא ע"א ד"ה "מונבז") בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר (משמע שסוכה הגבוה מעשרים אמה כשרה). אמרו לו: משם ראיה! אשה היתה ופטורה מן הסוכה (לכן חכמים לא מיחו בה, כי היא לא חייבת במצוות סוכה). אמר להן: והלא שבעה בנים הוו לה (והם חייבים בסוכה), ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים.

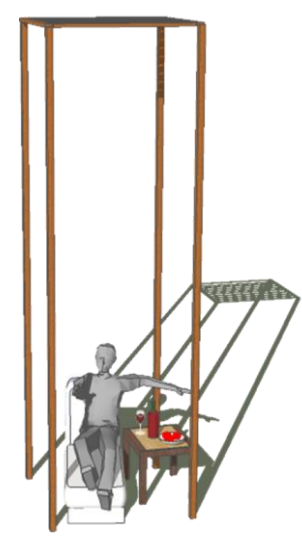
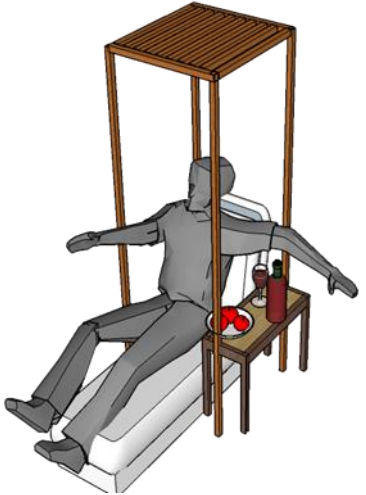
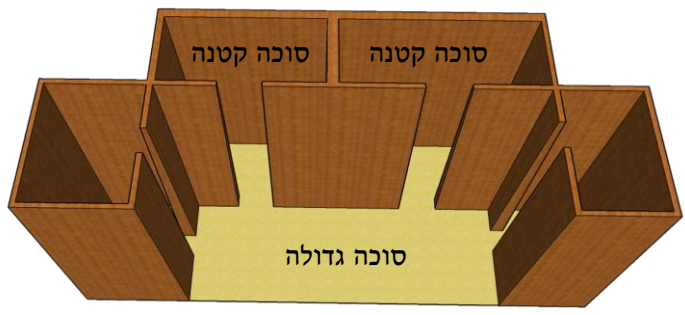
מדוע רבי יהודה טען לחכמים שני הסברים (ואמר "ועוד כל מעשיה...") ולא הסתפק בראשון?

כוונת רבי יהודה לטעון נגד שתי טענות שהיו חכמים יכולים לטעון:
א. אם תאמרו ילדים קטנים היו לה ופטורים הם מהסוכה - שבעה בנים היו לה, ובוודאי אחד מהם אינו צריך לאימו (מעל גיל שש, ומחויב בסוכה מדין חינוך. כח ע"א).
ב. אם תאמרו קטן חייב בסוכה רק מדרבנן (לחנכו במצוות), ולכן לא העירו לה חכמים מפני שידעו שאינה מקפידה במצוות דרבנן - כל מעשיה עשתה על פי חכמים, והקפידה אף במצוות דרבנן.

✓
 רבה בר אדא: לשיטת רב הונא ורב חנן סוכת הילני המלכה הייתה עשויה קיטוניות, חדרים קטנים (לרב הונא פחות מד"א על ד"א, ולרב חנן פחות מז"ט על ז"ט) שכל אחד מהם היה גבוה למעלה מעשרים אמה. ומכך שלא מיחו בה חכמים הוכיח רבי יהודה שסוכה קטנה גבוה למעלה מעשרים אמה כשרה.

❓
 וכי הדרך של מלכה לישיב בסוכה העשויה חדרים קטנים?! (בין לשיטת רב הונא שעסקינן בחדר קטן שמספיק לארבעה אנשים (אדם באמה יושב. ז ע"ב) ובין לרב חנן שהוא חדר שמספיק רק לאדם אחד להיסב עם שולחנו)

✓
 רב אשי: להילני המלכה היה סוכה גדולה, והיו בה חדרים קטנים שבהם הייתה משתמשת לצניעות. [איור 3] לחכמים לא ניתן להוכיח מסוכתה של הילני המלכה כיוון שבניה המחויבים במצוות סוכה ישבו בסוכה הגדולה (אף שהייתה גבוה למעלה מעשרים, לשיטת רב חנן שהיא גדולה לא נחלקו בה חכמים ולכ"ע כשרה), והיא ישיבה בחדרים הקטנים, לכן חכמים לא אמרו לה דבר (אף שישבה בסוכה פסולה מחמת גובהה), כי אישה היא ופטורה מן הסוכה.
 רבי יהודה סבר שניתן להוכיח מסוכתה של הילני המלכה כיוון שבניה ישבו עימה בחדרים הקטנים, ולא אמרו לה חכמים דבר, אף שבניה ישבו עימה ומחויבים בסוכה – משמע שסוכה קטנה גבוה למעלה מעשרים כשרה.
 רב הונא מסביר את קושיית רבי יהודה לשיטתו, שהחדרים הקטנים היו בגודל בין ז"ט על ז"ט לד"א על ד"א, ובגודל כזה חכמים סוברים סוכה גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר, ולכן רבי יהודה הוכיח מסוכתה של הילני המלכה לשיטתו.
 לרב חנן בר רבה קשה לסביר את רבי יהודה לשיטתו (אף שניתן להעמיד שהשולחן היה בחדר הגדול וכולם ישבו בתוך הקיטון ליד השולחן לא מסובים ולא זקופים, וראשם ורובם בתוך הסוכה הקטנה. וקשה לומר זאת שהרי אם בניה ישבו עימה בקיטוניות בוודאי החדר היה גדול מז"ט על ז"ט, שא"א לשבעה בנים לשבת יחד עם אימם בשבעה טפחים, ולשיטת רב חנן יותר מז"ט על ז"ט אף חכמים מודים בסוכה גבוה למעלה מעשרים אמה כשרה. לכן נראה שתירוצו של רב אשי תואם רק את רב הונא. רש"י)

3. סוכתה של הילני המלכה הייתה סוכה גדולה כשרה (שבה ישבו הילדים הגדולים) הכוללת סוכות קטנות לשבת צניעות

2. ראשו, רוב גופו ושולחנו בתוך סוכה של ז' טפחים על ז' טפחים

1. סוכה גבוהה מעל עשרים אמה היושב בסוכה יושב בצל הדפנות ולא בצל הסכך

שיעור סוכה קטנה | ג ע"א "אמר רב" - ע"ב "ביה אינשי"

הגמרא מביאה פסק הלכה של רב שמואל בר יצחק בשיעור של סוכה קטנה, בשתי גירסאות שונות, וכיוון שהוא הסתמך על דברי בית שמאי המובאים במשנה בסוף פרק שני (כח ע"א) הגמרא מבררת את המשנה: האם היא עוסקת בדיון הסוכה (שיעור סוכה קטנה) או באדם שיושב בתוך הסוכה (שהיא כשרה אך יש חשש שיימשך באכילתו אחר השולחן שנמצא מחוץ לסוכה ויאכל בחוץ). לבסוף, הגמרא מתקנת את המשנה ואומרת שנחלקו ב"ש וב"ה בשיעור סוכה קטנה וגם בסוכה גדולה. במהלך הדיון מובאות שתי ברייתות שבשניהם פוסק רבי שסוכה פחות מד"א על ד"א פסולה, הגמרא מבררת האם ברייתא שלישית הקובעת שביט שאין בו ד"א על ד"א לא חלים עליו דינים רבים – היא דעתו של רבי.

? רב נחמן בר יצחק: רב שמואל בר יצחק קבע הלכה בעניין סוכה קטנה ומסתמך על ב"ש במשנה, אך שמא כוונתם במשנה לדון בסוכה גדולה וכשרה, והמחלוקת בעניין אחר: אדם שיושב בסוכה ושולחנו בבית. ב"ש חוששים שמא יימשך באכילתו אחר השולחן – ויאכל תחת גג הבית ולא תחת סכך הסוכה ולכן גזרו לאסור, וב"ה לא חוששים ומתירים. וכך יש לדייק מלשון המשנה שמתייחסת לאדם "מי שהיה ראשו..." שדנה האם ימשך אחר השולחן או לא, ואינה מתייחסת לגודל הסוכה ואומרת "מחזקת" (כלשונו של רב שמואל בר יצחק). משמע שהסוכה כשרה ועל התנהגות האדם נסובה המחלוקת.

רב שמואל בר יצחק
אמר רב שמואל בר יצחק: הלכה צריכה שתהא (הסוכה) מחזקת ראשו ורובו ושולחנו (שהוא ז"ט על ז"ט. ופחות מכך פסולה). אמר רבי אבא: כמאן (כדעת מי הלכה זו)? כבית שמאי? אמר ליה: אלא כמאן (כדעת מי? בוודאי כבית שמאי שסוברים שאף "שולחנו" צריך להיות בתוך הסוכה כדי להכשירה. לב"ה די בכך שהסוכה מחזקת רק ראשו ורובו)
אמר רבי אבא (לרב שמואל בר יצחק): דאמר לך מני (מי אמר לך הלכה זו)? אמר ליה: בית שמאי היא, (ואע"פ שאין הלכה כב"ש – בהלכה זו) ולא תזוז מינה.

✓ משתי הברייתות משמע שיש דעה בחכמים שקובעת סוכה קטנה היא ראשו רובו ושולחנו (ז"ט על ז"ט), ויש דעה בחכמים שקובעת סוכה קטנה היא ראשו רובו (ז"ט על ז"ט) – מוכח שנחלקו בכך ב"ש וב"ה, ודעותיהם מופיעות בברייתא.

משנה כח ע"א
מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין.

? מר זוטרא: חלקו ב"ש וב"ה בסוכה קטנה, כמוכח מלשון פסיקת ההלכה "בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין" – שנסובה על דין הסוכה עצמה, ואם היה המחלוקת על האדם שיושב בסוכה היה צריך לשנות בלשון "בית שמאי אומרים: לא יצא (ידי חובת סוכה בישיבה בסוכה שהשולחן אינו בתוך הסוכה), ובית הלל אומרים: יצא".

ברייתא
מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה, רבי אומר: עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות.

? והרי הוכחנו לעיל מלשון המשנה "מי שהיה ראשו..." שהמשנה נסובה על האדם ולא על הסוכה?

ברייתא
רבי אומר: כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה, וחכמים אומרים: אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו כשרה.

✓ במשנה נחלקו ב"ש וב"ה בסוכה קטנה (לב"ש צריך ראשו רובו שולחנו, ולב"ה די בראשו ורובו) ובסוכה גדולה (לב"ש צריך שהשולחן יהיה בתוך הסוכה שלא יימשך אחר אכילתו ולב"ה אין צריך) וכך צריך להרחיב את נוסח המשנה: מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי אומרים: לא יצא, ובית הלל אומרים: יצא. ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין.

? בשתי הברייתות לדעת חכמים די שיהיה בסוכה ראשו רובו/ ושולחנו - משמע שלדעתם זהו שיעור דירה הקטן ביותר, ולדעת רבי השיעור של סוכה הינו ד"א על ד"א – משמע שהברייתא העוסקת בשיעור של בית היא כדעת רבי!

ברייתא
בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה ומן המעקה ואינו מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חזרין עליו מעורכי המלחמה ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין חולקין בו.

✓ ניתן להעמיד שהברייתא בשיעור בית היא אף כדעת חכמים, שסוברים בדירת ארעי אדם מוכן לגור במקום קטן, אבל בבית גם הם מודים שאדם אינו דר בדירת קבע במקום שהוא פחות מד"א על ד"א.

בית קטן שאין בו ד"א על ד"א [ג"ע"ב "אמר מר" – "ליה בחצר"]

בסוגייה הקודמת הובאה ברייתא בדין בית שאינו מוגדר מבחינה הלכתית כ"בית", כיוון שאין בו ד"א על ד"א, לפיכך דינים רבים שחלים בבית לא חלים על בית קטן כזה. הגמרא עוברת על הדינים ומסבירה מדוע הם אינם חלים.

דין	הסבר	מדוע לא חל הדין
פְּטוּר מִן הַמְזוּזָה	בפתח של החדר יש לשים מזוזה	מהכתוב "וְכַתְּבֶתֶם עַל מְזוּזַת בַּיְתְּךָ" משמע שרק בבית יש חובה במזוזה.
פְּטוּר מִן הַמַּעֲקָה	בגג של בית יש לבנות מעקה שאנשים לא יפלו	בגג של בית יש חובה מעקה.
אֵינוֹ מְשַׁמָּא בְּנִגְעִים נִגְעִים	בבית שהתפשט בו נגע צרעת, הכהן מסגיר את הבית ואם הצרעת ממשיכה להתפשט חולצים את האבנים מהקיר, עד הריסת הבית כליל	מהכתוב "וְנִתְּתִי נֹגַע צְרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם. וּבֹא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת, וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת" משמע שרק בבית חלים דיני "צרעת הבתים".
אֵינוֹ נֶחְלָט בְּבֵיתֵי עָרֵי חוּמָה בְּתִים	בעיר מוקפת חומה בארץ ישראל המוכר בית יכול עד שנה ממכירתו לקנותו בחזרה, לאחר מכן הבית "נחלט" לטובת הקונה לעולם ואינו חוזר ביובל	מהכתוב "וְאִישׁ כִּי יִמְכַר בַּיִת מוֹשֵׁב עִיר חוּמָה וְהִיתָה גְּאֻלְתּוֹ עַד תֵּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ... וְאִם לֹא יִגְאֹל עַד מְלֵאת לוֹ שְׁנָה תִּמְיָמָה וְקָם הַבַּיִת... לֹא יֵצֵא בְּיָבֵל" משמע שרק בבית חל דין "חליטת בית". על כן דינו כקרקע בלא בית שיכול המוכר לקנותה חזרה אימתי שיחפוץ, וביובל היא חוזרת לרשותו.
אֵין חוֹזְרִין עָלָיו מְעוֹרְכֵי הַמַּלְחָמָה	ביציאה למלחמה שוטרי ישראל משלחים חזרה הביתה איש שבנה בית ועדיין לא גר בו (חנך אותו)	מהכתוב "וְדִבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר: מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְלֹא יָחַנּוּ יָלְדָּו וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ, פֶּן יָמוּת בַּמַּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנָקֵנוּ." משמע שרק בבית יש חובה לחונכו, אבל בבית קטן לא חוזר מהמלחמה.
אֵין מְעַרְבִין בוֹ	בחצר שכוללת כמה בתים כדי לטלטל בין הבית לחצר התקינו חכמים חובת "עירוב חצרות", בשימת כל דייר פת בסל אחד ושימת הסל באחד הבתים, כך כל הבתים והחצר נחשבים בית אחד (שכולם גרים במקום האוכל).	בית קטן בתוך חצר – אינו נחשב כ"בית" בפני עצמו להיות נפרד מכל הבתים שבחצר [איור 1]. ממילא בעל הבית אינו צריך לשים פת בסל כשאר הבתים ואם לא שם פת הוא לא אוסר את הטלטול בחצר (כל מטרת עירוב החצרות לאחד את כל הבתים לבית אחד, ובית זה אינו נחשב כחלק מהבתים לאחד או להפריד ביניהם)
אֵין מְשַׁתְּפִין בוֹ	במבוי שכולל כמה חצרות כדי לטלטל בין החצר למבוי התקינו חכמים חובת "שיתוף מבואות", בשימת כל חצר פת בסל אחד ושימת הסל באחת החצרות, כך כל החצרות והמבוי נחשבים חצר אחת.	חצר שבתוכה בית קטן (ואין עוד בתים בחצר) בתוך מבוי – אינה נחשבת כחצר בפני עצמה להיות נפרדת מכל החצרות שבמבוי [איור 2]. ממילא בעל הבית אינו צריך לשים פת בסל כשאר החצרות ואם לא שם פת הוא לא אוסר את הטלטול במבוי (כל מטרת שיתוף מבואות לאחד את כל החצרות לחצר אחת, וחצר זו אינה נחשבת כחלק מהחצרות לאחד או להפריד בניהן)
אֵין מְנִיחִין בוֹ עִירוּב	את פת "עירוב חצרות" שגבו מכל בעלי הבתים מניחים באחד הבתים	בית קטן אינו נחשב דירה להחשיב אותו כדי לשים בו את פת "עירוב חצרות".
מניחין בו שיתוף מבואות	את פת "שיתוף מבואות" שגבו מכל החצרות מניחים באחת החצרות	ברייתא: "עִירוּבֵי חֲצֵירוֹת בְּחֹצֵר, שְׂתוּפֵי מְבֹי בְּמְבֹוֹ". משנה: "הַנּוֹתֵן עִירוּבֵי בְּבֵית שְׁעָר (בית בכניסה לחצר) אֶכְסְדֵיהָ (חצר לפני הבית שמקורה בגג) וּמְרַפְסָתָּ (מסדרון ארוך שדרכו נכנסים לבתים בקומה השנייה) – אֵינוֹ עִירוּב (שאינם ראויים להיות "דירה", כיוון שמשמשים אנשים למעבר) וְהִדָּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר (את דיירי החצר בטלטול, וגם אם לא שם פת בסל – עדיין כל החצר נחשבת אחת)". ש: מדברי המשנה משמע שאין לשים את פת "עירוּבֵי החצרות" באכסדרה-חצר, ואיך נאמר בברייתא לשים בחצר? ת: תתקן את הברייתא "עירוּבֵי חֲצֵירוֹת בְּבֵית שְׂבָחָצֵר, וְשְׂתוּפֵי מְבֹאוֹת בְּחֹצֵר שְׂבָמְבֹוֹ" – משמע שאפשר לשים את פת "שיתוף מבואות" באוויר החצר, ובית קטן נחשב כאינו קיים, ושימת הפת בתוכו נחשבת כאילו הניח את הפת בחצר.
אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ עֵיבוֹר בֵּין שְׂתֵי עִירוֹת	בשבת, כל העיר, בתוספת קרקף (מגרש בגודל שבעים אמה ושיירים שנחשב כחלק מתשמיש העיר) לכל כיוון, נחשבת לאדם "מקום שביתתו" ויכול ללכת בתוכה. [איור 3]	הבורגנים (צריך שעשוי מענפי ערבה וקנים, המיועד למנוחת שומרי פירות בשדה או להתחבאות של צייד עופות) נחשבים בית עבור "עיבור" העיר, כיוון שהם מיועדים ללינת אדם אחד ואכן מקיימים את ייעודם, אבל בית קטן אינו מקיים את ייעודו, שא"א לאדם להשתמש בו כדירת קבע תמיד, ולכן לא ניתן להחשיב אותו כבית ש"מעבר" בין הערים.
	בית שנמצא בין שני ערים במרחק קרקף משתייהן – "מחבר" אותן לעיר אחת עבור השוּבֵת באחת מהערים. ואותו בית מכונה "עיבור" (כאישה מעוברת שכריסה בולטת) [איור 4]	

<p>ק: בוודאי שלא ניתן לחלק בית שאין בו ד"א על ד"א, הרי שנינו "אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה" – וה"ה לבית, שצריך שלכל צד יהיה לפחות ד"א על ד"א, אם כך אין חידוש כלל בברייתא?</p>

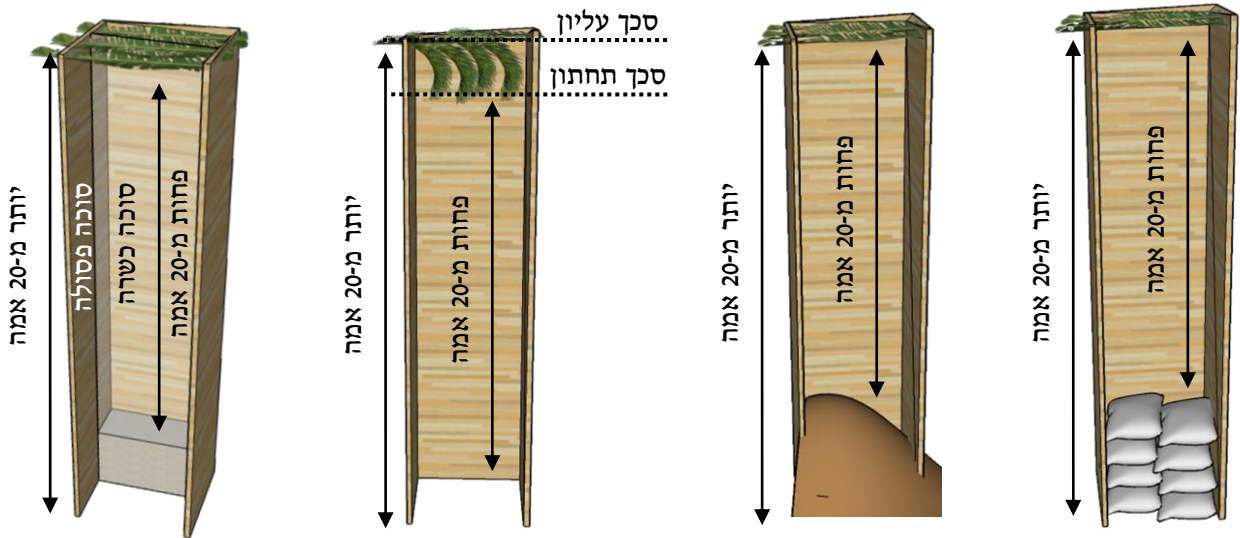
פסקי שמועות בהקטנת והגדלת גובה הסוכה | ג ע"ב "היתה גבוהה" – ד ע"ב "הניכרות וליכא"

בבית מדרשו של רב אשי, עורך הגמרא יחד עם רבינא, נשנו מספר פסקי שמועות מכל בני הישיבה בעת שסידרו את הגמרא. לאחר שנשנתה המשנה בבית המדרש ודנו בה, הביאו התלמידים שבעה פסקי שמועות (מוכח מכך שלא מופיע בתחילתן "תנו רבנן" או "אמר רב") בעניין המשנה (ע"פ רש"י "כשנכנסו לחרם ביכנה והעירו כל אחד ואחד על אותו שבידו, במסכת עדיות" (שבת עז ע"א). וייתכן שרש"י הביין שהדברים נאמרו בבית מדרשו של רב אשי, מכך שלא מוזכר בגמרא "אמרי דבי רב אשי" כפי שמוזכרים בתי מדרש אחרים, משום שנאמרו הדברים בסתם, כפי שעשה רבי מסדר המשנה).

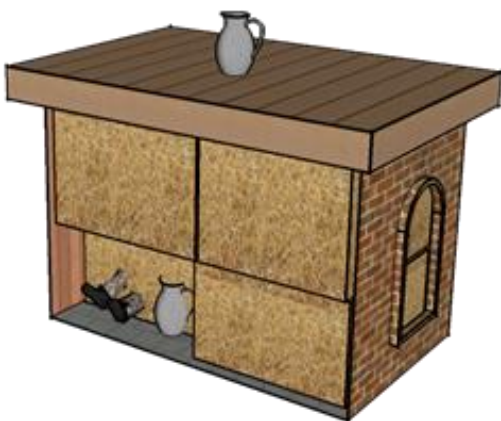
פסקי השמועות נסבו אודות סוכה פסולה מחמת גובהה שמבקשים להכשירה, או להנמיך את גובהה מתחת לעשרים אמה (באמצעות כרים, תבן, הוצין, אצטבא ועמוד) או להגביהה את גובהה למעלה מעשרה טפחים (באמצעות חקיקת הקרקע).

תוספת הגמרא	פסק הלכה
<p>[בפסק הלכה הוזכרה מחלוקת רבי יוסי ורבנן, והגמרא מביאה את המקום שבו נחלקו. המשנה באהלות אומרת גופת המת – טומאתו עולה עד השמים, א"כ יש רווח לפחות בגובה טפח (שנחשב "כ'אוהל") בין המת לתקרת הבית [איור 3] "בית" (שמונה בו מת) שמיילאהו (את כולו) תבן או צורות (אבנים קטנות) וביטלו – מבוטל (כיון שאין מרווח בין המת לתקרת הבית הטומאה רצוצה והיא פורצת ועולה עד השמים. אבל אם לא ביטל – הטומאה נפסקת ולא עולה)]. [איור 4]</p> <p>משמע שלחכמים על מנת לבטל את התבן או העפר (=צורות) יש לבטל בפיו.</p> <p>[הברייתא חולקת על המשנה] "רבי יוסי אומר: (מילא את הבית) תבן ואין עתיד לפנותו – הרי הוא כעפר סתם וביטל (התבן). (מילא את הבית) עפר ועתיד לפנותו – הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל."</p> <p>משמע שלדעת רבי יוסי אין צורך לבטל בפיו, אלא מסתמא את התבן לא מבטל ואת העפר מבטל, א"כ ציין בפיו אחרת.</p>	<p>1. היתה גבוהה מעשרים אמה ובה למעטה (גובהה בהנחת) בכרים וכסתות (על קרקע הסוכה) – לא הוי מיעוט (שהרי לא יפסיד ממונו ויותר את הכריות כל שבעת ימי סוכת על הקרקע, שהן יתקלקלו מפני הגשמים או האנשים), ואף על גב דבטלינהו לכולהו (ביטל את כל הכריות להיחשב אצלו כעפר הארץ) משום דבטלה דעתו אצל כל אדם (אין דרך בני אדם לעשות זאת, ולכן אין ביטולו – ביטול). [איור 1]</p> <p>ב. תבן (מאכל זול לבהמות) וביטלו (להיות כעפר הארץ) – הוי מיעוט (שבאמת כוונתו לבטל את התבן שבעה ימים), וכל שכן עפר וביטלו. [איור 2]</p> <p>ג. תבן ואין עתיד לפנותו (במהלך שבעת ימי הסוכות אך לא ביטל את התבן בפיו), ועפר סתם (אין ידוע האם מתכוון לפנותו או לא), מחלוקת רבי יוסי ורבנן (דינם הוכרע כמחלוקת התנאים בטומאת אוהל).</p>
	<p>2. היתה גבוהה מעשרים אמה והוצין (עלים של ענפי דקל) יורדין בתוך עשרים אמה, אם צלתם מרובה מחמתם – כשרה (שנחשבים העלים בפני עצמם כסכך כשר לסוכה ומודדים על פיהם את גובה הסוכה, מבלי להתחשב בסכך העליון) [איור 5] ואם לאו – פסולה (שהעלים אינם נחשבים כסכך ולכן הסוכה פסולה מחמת גובהה).</p>
	<p>3. היתה גבוהה עשרה טפחים והוצין יורדין לתוך עשרה, סבר אבוי למימר אם חמתם מרובה מצלתם (והסכך פסול) – כשרה (שאינו מתחשבים בסכך הפסול אלא רק בסכך העליון הכשר שמעל עשרה טפחים).</p> <p>אמר ליה רבא: (סוכה שיש בתוכה הוצין, אפילו שהיא כשרה בגובהה היא נחשבת כ) הא דירה סרוחה היא (דירה שלא נעים לגור בה), ואין אדם דר בדירה סרוחה (וחובה שהסוכה תהא כדירת קבע, "בספת תשב" כעין תדורו. כח ע"ב)</p>
<p>ש: מה באה שמועה זו ללמדנו? שיש דין "דופן עקומה" (שמכשירה את הסוכה באיצטבא שנבנתה בצד), הרי המשנה (ז ע"א) כבר הורתה דין זה "בית שנפחת (נשבר גגו) וסיכך על גביו אם יש מן הפותל לסיכוך ארבע אמות – פסולה" משמע שאם המרחק בין החור לכותל פחות מארבע אמות – הבית כשר לסוכה, בגלל שנחשב שהקיר "מתחבר" לשפת החור? [איור 8]</p> <p>ת: לעומת הדופן במשנה שכשרה לסוכה, החידוש בשמועה שאף שהדופן בסוכה גבוהה מעל עשרים אמה והיא פסולה מחמת עצמה – קמ"ל שגם בדופן כזו חל דין "דופן עמוקה" להכשירה.</p>	<p>4. היתה גבוהה מעשרים אמה, ובנה בה איצטבא (ספסל העשוי מאבנים וטיט) כנגד (לאורך) דופן האמצעי על פני כולה ויש בה (באיצטבא) הכשר סוכה – כשרה (כגודל ראשו, רובו ושולחנו) – האיצטבא נחשבת כסוכה קטנה בפני עצמה, שממנה עד לסכך יש פחות מעשרים אמה. וממילא כל שאר הסוכה הפסולה מוכשרת מדין "פסל". יט ע"א. [איור 6]</p> <p>ומן הצד (איצטבא הצמודה לאחת מדפנות הסוכה) אם יש משפת איצטבא לכותל ארבע אמות – פסולה (שאינו לסוכת האיצטבא שלוש דפנות, אלא רק שתיים), פחות מארבע אמות – כשרה (מחמת דופן עקומה שיש משפת האיצטבא עד הסכך להיחשב כדופן שלישית). [איור 7]</p>
<p>ש: מה באה שמועה זו ללמדנו? שיש דין "דופן עקומה" הרי למדנו זאת מהשמועה הקודמת?</p> <p>ת: לעומת השמועה הקודמת שבה יש רק "דופן עקומה" אחת, קמ"ל בשמועה זו שכל הדפנות הן עקומות.</p>	<p>5. היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה איצטבא באמצעיתה, אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות לכל רוח ורוח – פסולה, פחות מארבע אמות – כשרה (מעל האיצטבא יש סוכה כשרה עם דפנות עקומות). [איור 9]</p>

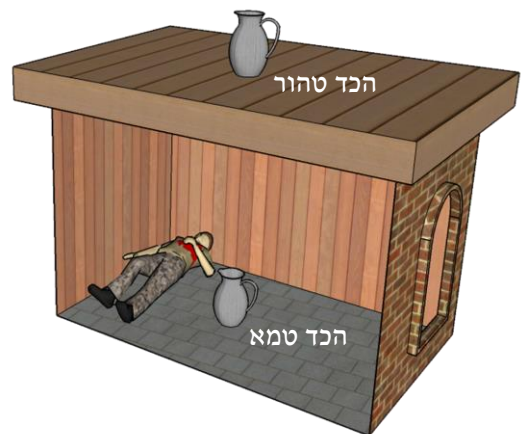
<p>ש: מדוע בדין "דופן עקומה" הדפנות ממשיכות לשפת הסכך כל עוד המרחק הינו פחות מד' אמות, וב"דין לבוד" כבר במרחק של שלושה טפחים הדופן לא "מתחברת" לחקיקה בקרקע? ת: בסוכה שגובהה מעל עשרים אמה שם "דופן" חל על הדפנות (גם אם הסוכה פסולה הדופן כשלעצמה נחשבת) לכן הלכה למשה מסיני אפשר להרחיקה עד ארבע אמות, אבל בסוכה נמוכה מעשרה טפחים אין שם "דופן" חל על הדפנות (רק דבר בעל חשיבות נחשב כדבר עצמו) ולכן לא חל בדופן זו דין "דופן עקומה" ורק "דין לבוד" שחל בכל מקום.</p>	<p>6 היתה פחותה מעשרה טפחים וחקק (חפר) בה כדי להשלימה לעשרה (טפחים). אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים – פסולה, פחות משלשה טפחים – קטורה (מדין "לבוד" החקיקה מצטרפת לדפנות הסוכה, ונחשב שיש בסוכה דופן עשרה טפחים).</p>
	<p>7 היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים ויש בו הכשר סוכה (בגודל ז"ט על ז"ט), סבר אבני למימר גוד אסיק מחיצתא (משוך) והעלה את המחיצות של העמוד כדפנות עד הסכך ויש סוכה כשרה בתוך הסוכה הפסולה. [איור 11] אמר ליה רבא: בעינן מחיצות הניקרות וליכא (הסוכה אינה כשרה, כיוון שאין מחיצות שניקרות "יוצאות" מתוך העמוד להחשיבן כדפנות סוכה)</p>

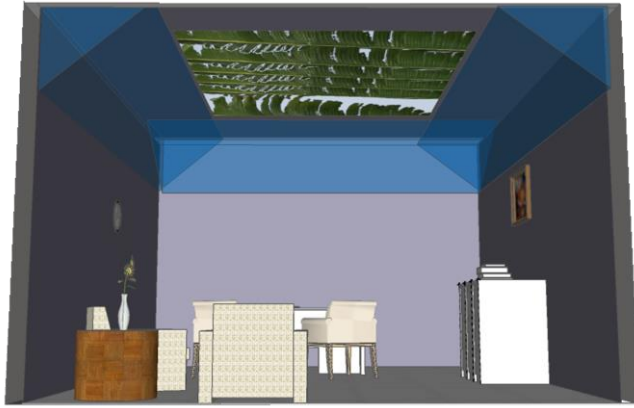
1. מיעט את הסוכה בכרים וכסתות לפחות מעשרים אמה
2. מיעט את הסוכה בעפר לפחות מעשרים אמה
3. מיעט את הסוכה בהוצין, ומתחשבים בסכך התחתון ולא העליון לחישוב גובה הסוכה
4. החלל מעל האיציטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות וכל שאר הסוכה (הפסולה) מוכשרת ממילא

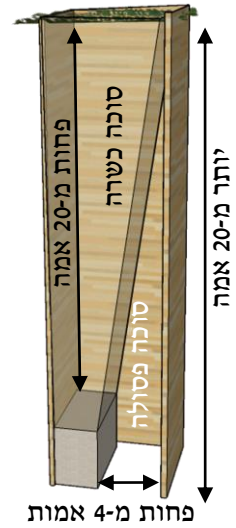
4. בית שיש בו מת ומילאו אותו בתבן, אין "אוהל" שיחצוץ את הטומאה ולכן היא עולה עד השמים

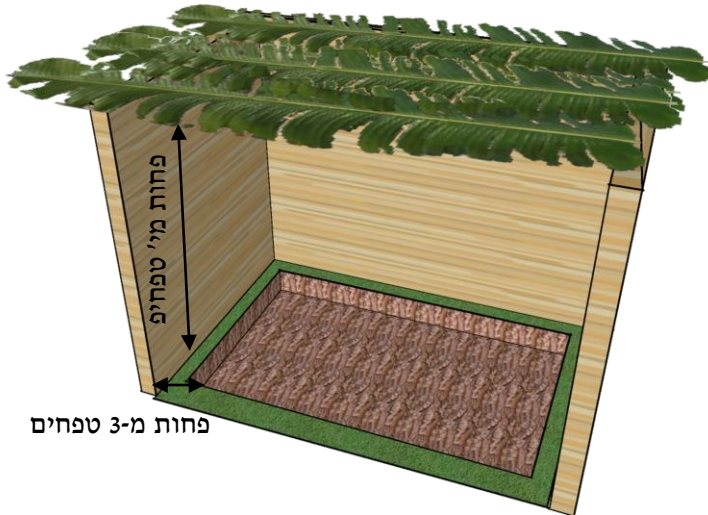
3. מת מטמא את כל חלל החדר, אבל הטומאה "נחסמת" על ידי ה"אוהל" (הטפח מרווח שיש בין המת לגג הבית)

8. בית שנפחת גגו וסיכך מעל החור, אם קירות הבית אינם רחוקים 4 אמות מהחור "מתעקמים" הקירות אל שפת החור ו"מתחברים" אליו

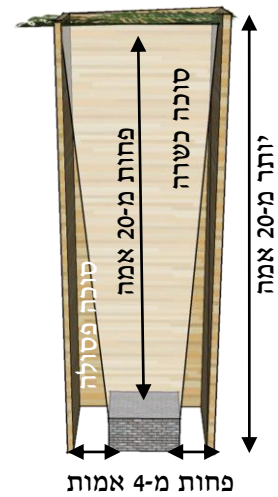

7. החלל מעל האיציטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות, כשאת מהן דופן עקומה ש"מתחברת" לסכך

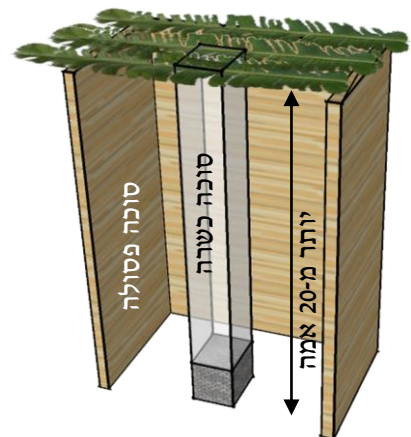
פחות מ-3 טפחים

10. סוכה נמוכה מעשרה טפחים וחקק ברקע להשלימה לעשרה טפחים, הדפנות "ממשיכות" עם החקיקה להשלמה לעשרה טפחים, בתנאי שאין מרחק של שלושה טפחים בין החקיקה לדופן (מדין "לבד")

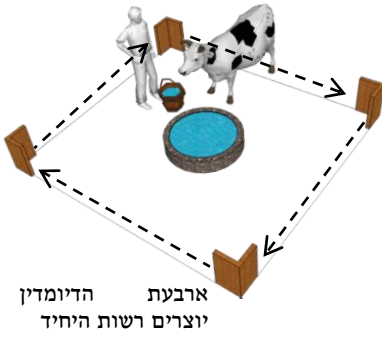
פחות מ-4 אמות

9. החלל מעל האיציטבא מהווה סוכה כשרה עם שלוש דפנות, כששלושתן מהוות דופן עקומה ש"מתחברות" לסכך

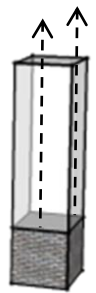

11. בנה עמוד באמצע הסוכה בגודל ז"ט על ז"ט ובגובה עשרה טפחים, לטענת אב"י העמוד "ממשיך" עד הסכך להיות סוכה כשרה בפני עצמו, וממילא כל שאר הסוכה הפסולה מוכשרת (מדין "פסל")

גוד אסיק ודיומדין בהלכות סוכה [ד ע"ב "תנו רבנן"- "אפילו טפח"]

בהלכות עירובין נאמר על עמוד ברשות הרבים שנחשב כרשות היחיד, כיוון ש"גוד אסיק מחיצתא" – משוך והעלה את המחיצה (דפנות העמוד) למעלה (רש"י עירובין פט ע"א ד"ה "כולי עלמא") להיחשב כרשות בפני עצמו.
 דין נוסף בהלכות עירובין שאף הוא קשור בתפיסה מחשבתית של המציאות, הינו "דיומדין". כשביל להגדיר רשות היחיד בתוך רשות הרבים צריך ארבע מחיצות לתיחום המקום. חכמים היקלו על עולי רגלים שמבקשים בשבת להשקות את בהמתם (ולא ניתן לטלטל מים מרשות היחיד- הבור לרשות הרבים) במקום להקיף את הבור המים במחיצות מלאות, להעמיד מחיצות קטנות בשם "פסי ביראות" (פסי-מחיצות באר) בצורת "דיומדין" (שני עמודים). בכל פינה של בור המים מעמידים שתי מחיצות בצורת האות "ר". ובחיבור מחשבתי של ארבעת הדיומדין הבור מוקף בארבע מחיצות.

עמוד הדפנות עולה עד השמים ששפת שלו

לעיל, במהלך פסקי שמועות הוזכרה מחלוקת אביי ורבא האם דין "גוד אסיק" חל גם בהלכות סוכה, לאור זאת הגמרא מביאה מחלוקת דומה של רבי יעקב וחכמים, ושני הסברים שלה בידי רב הונא ורב נחמן, וע"פ שני ההסברים רבי יעקב סובר שהלכות עירובין תקפות גם בהלכות סוכה, לעומת חכמים שסוברים שלא ניתן להשוות בין שתי העניינים, כיוון שבסוכה צריך "מחיצות ממש" כשם שבדירה יש מחיצות ניכרות.

כוונת רב נחמן שהמחלוקת דווקא על עמודים באמצע הגג, אבל על שפת הגג לכ"ע כשרה (שגם חכמים מסכימים שיש "גוד אסיק מחיצתא"), או כוונת רב נחמן שביין עמודים על שפת הגג ובין באמצע הגג חולקים רבי יעקב וחכמים (וחכמים סוברים שלא אומרים "גוד אסיק מחיצתא" כשם שאינם סוברים "דיומדין")? תיקו.

לדעת רב הונא לכ"ע אין בנעיצת עמודים באמצע הגג מועילה, והרי בברייתא נאמר שנעץ עמודים בארץ רבי יעקב מכשיר, והרי אין מחיצות בקרקע שאפשר להגיד עליהן "גוד אסיק מחיצתא" ועדיין רבי יעקב חולק? תיובתא.

מדברי הברייתא משמע שבארץ (=אמצע הגג) רבי יעקב וחכמים חולקים – אבל על שפת הגג לכ"ע כשרה! משמע שקשה לרב הונא פעמיים: 1. על העמדתו את המחלוקת בשפת הגג – משמע מהברייתא שלכ"ע הסוכה כשרה? 2. על קביעתו שלכ"ע באמצע הגג פסולה – משמע מהברייתא שבכך חולקים? (הקושיה דלעיל שהסתיימה בתיובתא)

יתרן רב הונא שרבי יעקב וחכמים חולקים בין באמצע הגג ובין בשפת הגג, ואם תקשה: משמע מהברייתא שלכ"ע בשפת הגג הסוכה כשרה (קושיה מספר 1)? הברייתא סוברת כרב הונא והעמידה את דבריה באמצע הגג (=בארץ) להודיע כוחו של רבי יעקב שהתיר את הסוכה גם במקום שאין מחיצות תחתיה (ולא את שיטת חכמים שאסרו כיוון שכוח דהיתרא עדיף).

נַעַץ אַרְבָּעָה קוֹנְדִיסִין (עמודים) וְסִיפָהּ עַל גִּבְּן (ולא עשה דפנות לסוכה) רַבִּי יַעֲקֹב מְכַשֵּׁיר וְחַכְמִים פּוֹסְלִין.

רב הונא: המחלוקת נסובה על נעיצת עמודים בשפת הגג, רבי יעקב סובר "גוד אסיק מחיצתא" ודפנות הבית עולות עד הסכך להיות דפנות לסוכה, וחכמים אומרים שאין "גוד אסיק מחיצתא" בסוכה, ולכן אין לסוכה דפנות והיא פסולה.
 לכ"ע אם נעץ את העמודים באמצע הגג, אין דפנות הבית עולות והסוכה פסולה (שאין בארבעת העמודים להיחשב כדפנות לסוכה).

רב נחמן: המחלוקת נסובה על נעיצת עמודים עבים ברוחב טפח על טפח באמצע הגג, רבי יעקב סובר כדן "דיומדין" וכל שני עמודים נגדיים יוצרים מחיצה שמשמשת דופן לסוכה, וחכמים אומרים שלסוכה צריך מחיצות כהלכתן (שתי דפנות מלאות באורך ז"ט ודופן שלישית טפח), ולכן סוכה שעשויה רק מעמודים פסולה.

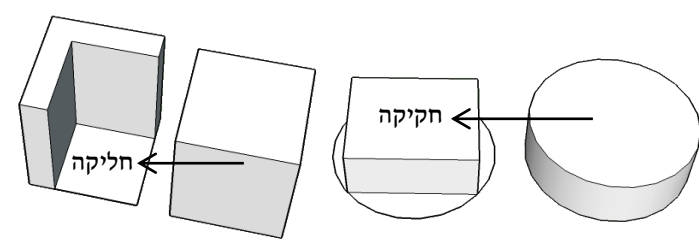
נַעַץ אַרְבָּעָה קוֹנְדִיסִין בְּאַרְץ וְסִיפָהּ עַל גִּבְּן רַבִּי יַעֲקֹב מְכַשֵּׁיר וְחַכְמִים פּוֹסְלִין.

נַעַץ אַרְבָּעָה קוֹנְדִיסִין (עמודים עגולים) בְּאַרְץ וְסִיפָהּ עַל גִּבְּן, רַבִּי יַעֲקֹב אֹמֵר: רֹאִין כֹּל שְׂאִילוֹ יִחְקְקוּ (חקיקת העיגול והפיכתו לריבוע) וְיִחְלְקוּ (חלוקת הריבוע והפיכתו לזווית [איור 1]) וְיֵשׁ בָּהֶן טַפַּח לְכָאן וְטַפַּח לְכָאן – נִידוּנִין מְשׁוּם דְיֻמְד (כמו בדיני עירובין), וְאִם לֹא – אֵין נִידוּנִין מְשׁוּם דְיֻמְד.
 שְׁהִיָּה רַבִּי יַעֲקֹב אֹמֵר: דְיֻמְדֵי סוּכָה טַפַּח (מספיק כדי להכשיר את הדפנות), וְחַכְמִים אֹמְרִים: עַד שְׁיָהוּ שְׁתֵּים כְּהַלְכָתָן (לאורך הסוכה ולפחות ז"ט) וְשְׁלִישִׁית אֶפִּילוֹ טַפַּח.

ברייתא

ברייתא

ברייתא

1. עיגול שחוסם ריבוע טפח על טפח הופך לדיומדין

מקור הדין שסוכה גבוהה עשרה טפחים [ד ע"ב "ושאינה גבוהה" - ה ע"ב "למשה מסיני"]

הגמרא מבררת מהיכן נלמד הדין שסוכה צריכה להיות לפחות בגובה עשרה טפחים? בתחילה הוכיחה מכך שעשרה טפחים הוא גובה המחיצה בין רשות השמים לרשות הארץ, והראיה מארון הברית והכפורת שהיו יחדיו בגובה עשרה טפחים. לאחר דיון לקבוע שהשמים והארץ נפרדים ושהכפורת הינה טפח (נלמד ממסגרת השולחן ולרב הונא מהכרובים), הגמרא שואלת: אם הלימוד מארון הברית והכפורת שעליו – נלמד שהסוכה כוללת הסכך בגובה עשרה טפחים? והגמרא מסיקה שלימוד גובה הסוכה הוא מגובה הכרובים שסככו בכנפיהם מעל עשרה טפחים (לימוד שתואם לשיטת רבי מאיר).

משנתנו

סוכה... וְשַׁיְנָה גְבוּהָ עֶשְׂרֵה טַפְחִים... פְּסוּלָה.

מהיכן נלמד תנא קמא שסוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה?

ברייתא

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מְעוֹלָם לֹא יֵרְדָה שְׂכִינָה לְמִטָּה וְלֹא עָלוּ מִשָּׁה וְאַלְיָהּ לְמָרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר "הַשָּׁמַיִם שְׁמַיִם לָהּ" וְהָאָרֶץ נְתַן לְבְנֵי אָדָם.

רב, רבי חנינא, רבי יוחנן [יש גירסאות: רב יונתן] ורב חביבא: גובה ארון הברית הינו תשעה טפחים ומונח ממעליו כיסוי הכפורת בגובה טפח, משמע שהכפורת הסתיימה בגובה עשרה טפחים. [איור 1]
 וכתוב "וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכְּפֹרֶת" – משמע שהקב"ה לא ירד מתחת לגובה הכפורת, והשמים הם רשותו של הקב"ה והארץ היא רשותם של בני האדם (כדברי רבי יוסי), וב"מחיצה" כוונת התורה שתהא המחיצה שחוצצת בין רשויות בגובה עשרה טפחים – כך דפנות הסוכה צריכות להיות "מחיצה" בגובה עשרה טפחים.

ברייתא

הגמרא מקשה על קביעת רבי יוסי שהשכינה לא ירדה לארץ ובני אדם לא עלו למרום, ומתרצת את הקושיות:

קביעה	קושיה	תירוץ
שכינה לא ירדה למטה	במתן תורה נאמר "וַיֵּרַד ה' עַל הַר סִינַי" (שמות יט, כ).	השכינה ירדה על הר סיני אבל לא מתחת לעשרה טפחים של "רשות הארץ".
בני אדם לא עלו למרום	זכריה מתנבא שלעתיד לבוא "וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים" (זכריה יד, ז).	השכינה תרד על הר הזיתים אבל לא מתחת לעשרה טפחים.
בני אדם לא עלו למרום	במתן תורה נאמר "וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים" (שמות יט, ג).	משה רבינו עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים".
בני אדם לא עלו למרום	נאמר "וַיַּעַל אֱלֹהֵינוּ בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיִם" (מ"ב ב, א).	אלהינו הנביא עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים".
בני אדם לא עלו למרום	משה רבינו עלה לשמים ממש, שנאמר "מֵאַחַז פָּנֵי כֶּסֶף פָּרָשׁוּ עָלָיו עֲנָנוּ" (איוב כו, ט), ומסביר רבי תנחום: משה רבינו אחז בכיסא הכבוד, ו"פָּרָשׁוּ" – פִּרְשׁ שְׂדֵי (הקב"ה) מְזִיו שְׂכִינָתוֹ עַל מִשָּׁה וְהִגֵּן עָלָיו מִפְּנֵי הַמַּלְאָכִים?	משה רבינו עלה לשמים, אבל לא נכנס לתוך עשרת הטפחים של "רשות השמים". ש: והרי כתוב שמשה רבינו אחז בכיסא הכבוד? ת: רגלי כיסא הכבוד התארכו וירדו למטה וכך יכל משה לאחוז בהן.

ברייתא

רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַכֵּלִים שֶׁעָשָׂה מִשָּׁה נִתְּנָה בָּהֶן תּוֹרָה מֵדַת אֲרָפָן וּמֵדַת רְחָבָן וּמֵדַת קוּמְתָן, (לעומת זאת) כְּפֹרֶת מֵדַת אֲרָפָה וּמֵדַת רְחָבָה נִתְּנָה מֵדַת קוּמְתָה לֹא נִתְּנָה ("וְעֵשִׂית כְּפֶרֶת זָהָב טְהוֹר, אֲמֵתִים וְחֻצֵי אֲרָפָה וְאֲמָה וְחֻצֵי רְחָבָה").
 צָא וְלָמַד מִפְּחוֹת שְׂבָכִילִים (מהכלי הכי קטן) שֶׁנֶּאֱמַר (בשולחן) "וְעֵשִׂית לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב" [איור 2] מֵה לְהֵלֵן (מסגרת השולחן) טַפַּח – אֶף קָאן (כפורת) טַפַּח.

ניחא שחכמים למדו שארון הברית גובהו תשעה טפחים מהפסוק "וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים... וְאָמָה וְחֻצֵי (= 9 טפחים) קוּמְתוֹ", אך מהיכן למדו החכמים שגובה הכפורת הינו טפח?

הכלי הקטן ביותר בכלי המשכן הינו המסגרת של השולחן, גובהה טפח וממנה לומדים שגם הכפורת גובהה טפח.

הגמרא מקשה על הלימוד של טפח הכפורת מטפח השולחן, ומתרצת את הקושיות:

קושיה	תירוץ
מדוע למדת מחלק של כלי במשכן, תלמד מהכלים עצמם? (למשל, הכלי הנמוך ביותר הוא השולחן שהוא תשעה טפחים)	"תַּפְּשֵׁת מְרוּבָה – לֹא תַּפְּשֵׁת, תַּפְּשֵׁת מוּעֵט – תַּפְּשֵׁת", כשיש לפניך מועט ומרובה ואינך יודע מה לתפוס – תתפוס את המועט, כיוון שהמעט כולל את המרובה. שאם תטעה ותתפוס לא כדין את המרובה – יקחו ממך את התוספת שנטלת. והוא משל המלמד שעדיף לקחת את מעט ביותר שניתן, וכך גם עדיף ללמוד מהתורה את שיעור הכלי הקטן ביותר שנאמר בכל כלי המשכן – טפח.
תלמד מהציץ במשכן שהוא עובי שתי אצבעות? ברייתא: ציץ דומה כמין טס של זָהָב וְרָחֵב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת וּמוֹקֵף מֵאֲזֵן לְאֲזֵן (של כוהן גדול), וְכֶתוּב עָלָיו שְׁתֵּי שִׁטִּין (שורות) 'יֹד הָא' מְלַמְעֵלָה וְקָדֵשׁ לְמֹד' מְלַמְטָה (כדי ששם ה' לא יהיה באותה שורה עם המילים "קדש" [איור 3]) וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי: אֲנִי (נכנסתי לאוצר המלך) רָאִיתִיו בְּרוּמֵי וְכֶתוּב עָלָיו קָדֵשׁ לֵה' בְּשִׁטָּה אַחַת (בשורה אחת [איור 4])	ראוי ללמוד את גובה כלי הכפורת מכלי אחר (השולחן) ולא מתכשיט (הציץ) שמיועד לאדם.
תלמד מהזָר שהקיף חלק מכלי המשכן (ארון הברית, מזבח הזהב והשולחן [איור 2,1]) וגובהו משהו?	ראוי ללמוד את גובה כלי הכפורת מכלי אחר (השולחן) ולא מ"הכשר (תוספת) כלי" שמיועד לקשט את הכלי.
אם לא לומדים מ"הכשר כלי", גם מסגרת השולחן היא "הכשר כלי" ואין למדו ממנה?	מסגרת השולחן הייתה על רגלי השולחן והניחו עליה את דף השולחן [איור 2], היא לא שימשה כקישוט אלא כחלק מהכלי.
רק למ"ד שמסגרת השולחן מתחת לדף השולחן היא משמשת כחלק מהכלי, אבל למ"ד שמסגרת השולחן מעל דף השולחן – הרי היא משמשת רק כ"הכשר כלי" לשולחן, ומדוע נלמד מטפח המסגרת לגובה הכפורת?	אכן לשיטה זו אפשר ללמוד מ"הכשר כלי" (מסגרת שמעל השולחן) לכלי (הכפורת). ואין להקשות מדוע לא לומדים מהציץ והזָר? כיוון שלומדים מכלי שהתורה נתנה בו מידות (מסגרת בגובה טפח) לכלי שהתורה נתנה בו מידות (בכפורת נלמד האורך והגובה), ולא מציץ וזָר שהתורה לא נתנה בהם מידות.

רב הונא: גובה הכפורת נלמד מהפסוק שמתאר את עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים "וְהִזָּה בְּאֲצָבָעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפֶּרֶת קְדָמָה" (ויקרא טז,ג), משמע שלכפורת יש "פנים" ואין פנים של אדם פחותים מטפח.

הגמרא מקשה על הלימוד של רב הונא מ"פני" הכרובים לטפח הכפורת, ומתרצת את הקושיות:

קושיה	תירוץ
שמה כוונת הכתוב "פני" כגודל פניו של העוף בר יוכני, שהוא גדול מאוד?	"תַּפְּשֵׁת מְרוּבָה – לֹא תַּפְּשֵׁת, תַּפְּשֵׁת מוּעֵט – תַּפְּשֵׁת", כשיש אפשרות לבחור בין המועט (פנים קטנות) למרובה (לפנים גדולות), עדיף לתפוס את המעט שבוודאי הוא אפשרות נכונה.
שמה כוונת הכתוב "פני" כגודל פניה של ציפור קטנה?	רב אחא בר יעקב: לומדים גז"ש מ"פני", מ"פני יצחק אבי" ל"פני הכפרת" – לומדים מפנים של אדם ולא פנים של חיה.
אם לומדים מפסוק, שמה כוונת הכתוב ל"פנים" של מעלה, ככתוב "כְּרֹאוֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצְנִי"?	"תַּפְּשֵׁת מְרוּבָה – לֹא תַּפְּשֵׁת, תַּפְּשֵׁת מוּעֵט – תַּפְּשֵׁת", כשיש אפשרות לבחור בין המועט (פנים קטנות) למרובה (לפנים של מעלה), עדיף לתפוס את המעט שבוודאי הוא אפשרות נכונה.
שמה כוונת הכתוב ל"פנים" של הכרובים שעל ארון הברית, ככתוב "אֵל הַכַּפֶּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרוֹבִים", שקטנים מטפח (כרוב היינו עוף, ופני העוף הקטן ביותר הוא פחות מטפח)?	רב אחא בר יעקב: מסורת בידינו שאין פני הכרובים פחות מטפח. כך גם רב הונא למד, גז"ש "פְּנֵי הַכְּרוֹבִים" שהינם טפח ל"פני הכפרת" – שהכפורת הינה טפח.
כיצד למדת מפני הכרובים שהם פנים של אדם, והרי כרוב הינו עוף (שקטן מטפח, כדלעיל)?	רבי אבהו: הכרוב כוונתו לתינוק, שכך בבבל קורים לתינוק "רַבִּיא" (וכרוב כוונתו כ"רוב" – כתינוק).
[יחזקאל מתאר במחזה המרכבה ארבעה אופנים (מלאכים) בדמות: כרוב, אדם, אריה ונשר] כתוב "פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוֹב וּפְנֵי הַשָּׁנִי פְּנֵי אָדָם" – משמע שכרוב איננו אדם?	כרוב הינו תינוק, וכוונת יחזקאל לתאר מלאך אחד בעל פנים גדולות כאדם, ומלאך אחר בעל פנים קטנות ככרוב (תינוק).

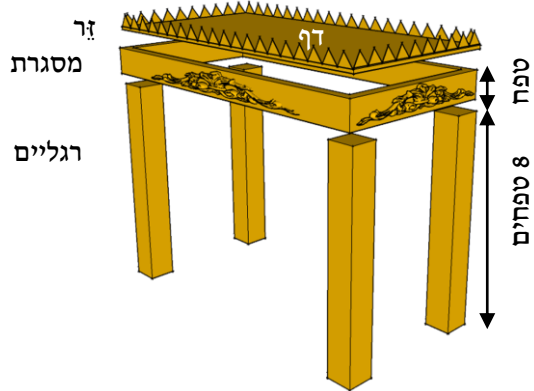

?
 אם מקור גובה הסוכה נלמד מגובה הארון עם הכרובים, אזי כפי שהכרובים מכסים את הארון ויחד גובהם עשרה טפחים כך היה צריך להיות דין גובה הסוכה יחד עם הסכך שמעליה יהיו עשרה טפחים! ולא שחלל הסוכה לבדו יהיה עשרה טפחים?

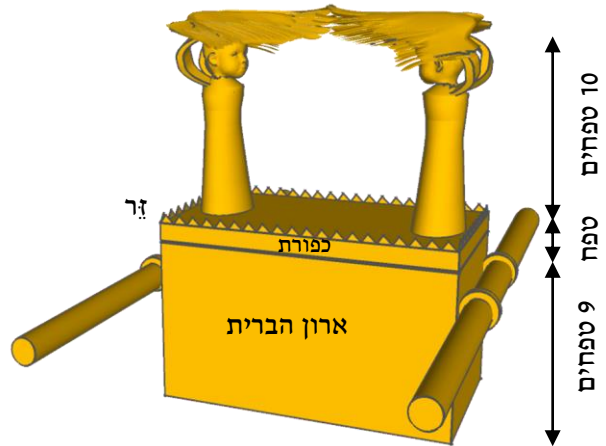
✓
 לומדים את גובה הסוכה מגובה הכרובים עצמם, ע"פ הלימוד הבא:
 א. גובה בית המקדש שלושים אמה וגובה שני הכרובים שעשה שלמה (שעמדו על רצפת ההיכל ולא הכרובים שעל הארון) עשר אמות. משמע שגובה הכרובים היה שליש מגובה החדר.
 ב. כשם שהכרובים במקדש היו שליש מגובה קודש הקודשים, כך הכרובים במשכן היו שליש מגובה קודש הקודשים.
 ג. גובה המשכן הינו עשר אמות (כמוכח מגובה הקרשים) ששווה לשישים טפחים, הרי ששליש מגובה המשכן הינו עשרים טפחים. [איור 5]
 ד. גובה הארון עם הכפורת הינו עשרה טפחים – משמע שהכרובים היו בגובה עשרה טפחים.
 ה. נאמר "וְהָיוּ הַכְּרוּבִים פֹּרְשֵׁי כְנָפֵים לְמַעַל סוּכָתִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכְּפוֹרֹת" התורה קוראת "סכך" לגובה שמתחת כנפי הכרובים (עד גובה הכפורת), וכנפי הכרובים היו פרוסים מעל לראשם – משמע שכנפי הכרובים סככו על גופם שבגובה עשרה טפחים [איור 6], ולפיכך סוכה מסככת על גובה עשרה טפחים.

?
 הגמרא מקשה על הלימוד של גובה הסכך מגובה כנפי הכרובים, ומתרצת את הקושיות:

תירוץ	קושיה
רב אחא בר יעקב: נאמר על הכרובים "פְּרָשֵׁי כְנָפֵים לְמַעַלָּה" – משמע שהכנפיים היו מעל לראשם.	העמדת שכנפי הכרובים היו מעל לראשם, שמא היו כנפיהם בסמוך ושווה לראשם ועובי הכנפיים היה חלק מעשרה טפחים של גובהם, ולפיכך הסוכה צריכה להיות בגובה עשרה טפחים כולל הסכך?
האם כתוב "לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה"? שמכך היה משמע שהכנפיים היו גבוהים הרבה מעל ראשם? כתוב "לְמַעַלָּה" – משמע שהיו הכנפיים בדיוק מעל ראש הכרובים.	שמא כנפי הכרובים היו גבוהים מעל ראשם הרבה, וסוכה צריכה להיות בגובה של יותר מעשה טפחים?
אמר רבי חייא בר אשי בשם רב: שיעורין (שיעור האיסור בדברי תורה) חִצְיָיִן (חציצה פוסלת בטבילה) וּמְחִיצָיִן (גובה מחיצה עשרה טפחים) הִלְכָה לְמִשְׁחָה מְסִינִי. דופן הסוכה צריכה להיות "מחיצה" ולרבי יהודה אנו יודעים במסורת שגובה "מחיצה" הינו עשרה טפחים, ולכן גובה הסוכה צריכה להיות עשרה טפחים (ללא הסכך).	[בחישוב המרת אמה לטפחים בבית המקדש יש שלוש אפשרויות: א. אמה של חמישה טפחים, שבה חושב מזבח העולה ועוד. ב. אמה של שישה טפחים (אמה בינונית). ג. אמה של שישה טפחים וחצי אצבע, שהייתה נהוגה אצל גזברי המקדש שמדדו עימו את מעשה ידם של אומני הכסף והזהב. הגזברים שילמו על פי אמה של שישה טפחים וקיבלו כלים על פי אמה של שישה טפחים ואצבע, כך האומנים נתנו קצת יותר לבית המקדש ולא מעלו בכספי ההקדש (זה היה חלק מתנאי העבודה שהוסכמו מראש). סרגל זה היה מונח בחדר שמעל שער המזרחי של בית המקדש (שער שושן) (פסחים פו ע"א) [איור 6] הלימוד מגובה הכרובים תואם לשיטת רבי מאיר, שאמר שכל האמות במשכן חושבו ע"פ אמה בינונית (שישה טפחים), לכן גם גובה המשכן וגם גובה הכרוכים נמדדו באותו אופן. אבל לרבי יהודה שסובר שאמה של בניין (שבה חושבו הקרשים) הינה של שישה טפחים ואמה של כלים (שבה חושבו הכרובים) מהיכן הוא ילמד את גובה הסוכה? לשיטת רבי יהודה, הארון והכפורת היו בגובה שמונה וחצי טפחים (הארון אמה וחצי = שבעה וחצי טפחים והכפורת טפח), וגובה הכרובים הגיע לשליש מגובה בית המקדש (עד עשרים טפחים) – משמע שגובהם היה אחד עשר וחצי טפחים? זה הגובה לרב יהודה של סוכה?

2. השולחן סך גובהו היה אמה וחצי (9 טפחים) ועל ארבעת רגליו הורכבה מסגרת בגובה טפח ועליה מונח דף השולחן

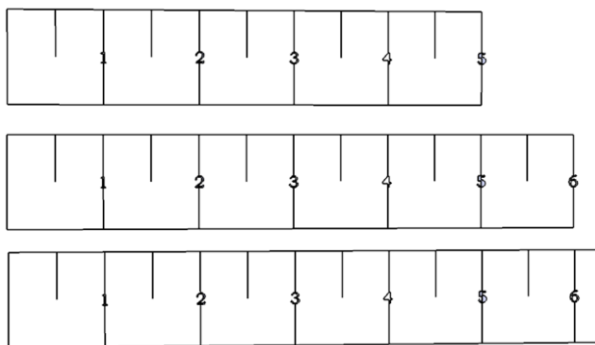
1. ארון הברית בגובה תשעה טפחים והכפורת שמכסה אותו בגובה טפח. 6. הכרובים היו מסוככים בכנפיהם על גופם שהיה בגובה עשרה טפחים.

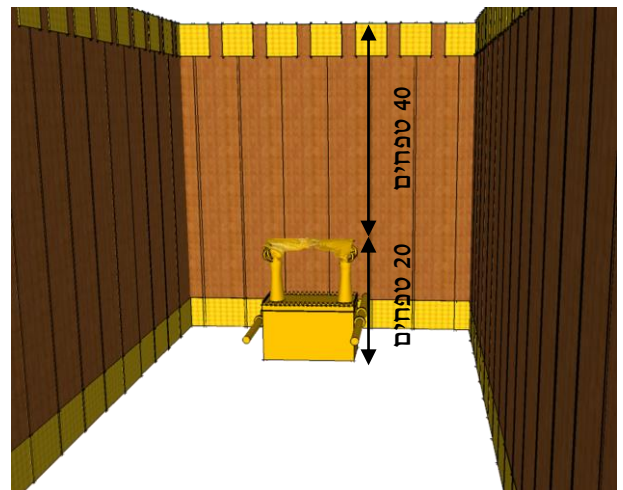
4. המילים "קדש לה" נכתבו בשורה אחת

3. המילים "קדש לה" נכתבו בשתי שורות

7. השתמשו בסרגלים שונים במקדש: סרגל של 5 טפחים, 6 טפחים ו-6 טפחים וחצי אצבע

5. גובה הארון והכפורת יחד עם הכרובים היו שליש מגובה המשכן (סך עשר אמות או שישים טפחים)

שיעורין, חציצין ומחיצין [ה ע"ב "שיעורין דאורייתא" - ו ע"ב 9 "דופן עקומה"]

לאחר שלמדנו שדופן סוכה צריכה להיות "מחיצה", רבי יהודה אומר שגובה המחיצה עשרה טפחים (גם לענין שבת) ידוע כהלכה למשה מסיני, כאמירת רב "שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני". הגמרא מבררת מהם הלימודים שהוא התכוון אליהם? והאם הם הלכה למשה מסיני או הלכה מדאורייתא?

רב

רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין (שיעור האיסור בדברי תורה) חציצין (חציצה פוסלת בטבילה) ומחיצין (גובה מחיצה עשרה טפחים) הלכה למשה מסיני.

מדברי רב חנין על הפסוק "אָרֶץ חֹטָה וְשַׁעֲרָהּ וְגַפְּנָה וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית וְדָבֶשׂ" משמע שאיסורי התורה נמדדים ע"פ הפירות שהוזכרו בפסוק (והשתבחה ארץ ישראל שאיסורי התורה נמדדים על פי פירותיה), אזי שיעורי האיסורים נלמדים מדאו' ולא הועברו במסורת הלכה למשה מסיני?

פרי חטיה	הלכה	הסבר
זמן אכילת חצי כיכר חטים, הוא הזמן שבגדים שעליו נטמאים בבית מצורע	"הַנֶּכְנֵס לְבֵית הַמְּנוּגָע (המצורע) וְכָלֵיו (בגדיו שלא לובשם מונחים) עַל כְּתָפָיו וְסַנְדְּלָיו וְטַבְּעוֹתָיו (אוחז אותם) בְּיָדוֹ – הוּא וְהֵן טְמֵאִין מִיָּד (ככתוב בפסוק "וְהָפָא אֶל הַבַּיִת... יְטֵמָא" ונחשבים הבגדים והוא כבאים אל הבית). הִיא לְבוּשׁ כָּלֵיו וְסַנְדְּלָיו בְּרַגְלָיו וְטַבְּעוֹתָיו בְּאַצְבָּעוֹתָיו – הוּא טְמֵא מִיָּד (הבגדים שהוא לובש) כְּהוֹרִים (כיוון שהם בטלים ללבוש אותם שרק הוא נטמא), עַד שִׁישָׁהּ בְּכַדֵּי אֲכִילַת פָּרֶס (זמן אכילת חצי כיכר. כתוב בפסוק "וְהֵאֱכַל בְּבֵית קַבֵּס אֶת בְּגָדָיו" משמע שאם אדם שהיה בבית המנוגע כדי "זמן אכילה" – בגדים שעליו נטמאים וצריך לכבס אותם) פֶּת חֲטִיִן וְלֹא פֶת שְׁעוֹרִין מִיֵּסָב וְאוֹכֵל בְּלִיפְתָּן ("זמן אכילה" נקבע ע"פ אכילה מהירה: א. פת חטים ולא פת שיעורים שהיא יותר גסה. ב. מיסב ואוכל ואינו עסוק בדברים אחרים. ג. אוכל את הפת יחד עם ליפתו") (נגעים י,ט).	
שעורה עצם מת בגודל שיעורה מטמא במגע ומשא	"עֵצִים (של המת בגודל) כְּשֵׁעוֹרָה מְטֵמָא בְּמַשָּׂא, וְאִינוּ מְטֵמָא בְּאֵהָל (בשביל לטמא את האוהל צריך שעצמות מת יהיו שידרה שלמה, גולגולת שלמה או רוב מניין העצמות שבגוף, ולא מספיק עצם קטנה)" (אהלות ב,ג)	
גפן חיוב אכילת גפן בנזיר נמדד בכוס יין	נזיר מתחייב מלקות בשתיית יין בשיעור רביעית הלוג, אך בשביל לשער את מידת הנפח "רביעית הלוג" באיסור אכילה של נזיר, כאכילת חרצנים או ענפי גפן רכים (לולים), שמים את האוכל בתוך כוס יין ומודדים את כמות היין שיצאה החוצה, וכשיצאה רביעית הלוג אנו מחייבים את הנזיר מלקות. קבעו חכמים להקל בנזיר ולשער בכוס מלאה יין ולא מים, כיוון שהיין יותר עבה ואינו ממחר לצאת מהכוס אלא מתאסף סביב שפת הכוס.	
תאנה חיוב הוצאה מרשות לרשות הוא על אוכל בשיעור גרוגרת	"הַמוֹצִיא אֶתְּכֶם מִגְּרוּגְרַת – חֵיב" (שבת ז,ד) חכמים שיערו ששיעור מאכל חשוב עבור אדם הוא כגרוגרת (תאנה יבשה בינונית) והוא מצניע אותו ושומר עליו, לכן המוציא בשבת מרשות לרשות בשיעור כזה מתחייב.	
רימון כלי שניקב ואינו מחזיק רימון – אינו מקבל טומאה	[כלי שמקבל טומאה הוא כלי בעל חשיבות, לכן כלי שבור אינו מקבל טומאה, שבטל ממנו שם "כלי". המשנה דנה בכלים שיש בהם נקב] "כֹּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בְּתִים (שעדיין משתמשים בכלים למרות שיש בהם נקב) שִׁיעוֹרֵן כְּרִמּוֹנִים (מעת שיש בכלי נקב שיוצא ממנו רימון הכלי בטל ואין בו שימוש, אבל פחות מכך עדיין בעל הבית חס עליו ומחזיק בו רימונים)" (כלים יז,א), אבל אומן שמקפיד על כליו כיוון שהם עומדים למכירה אפילו ניקב הכלי כל שהוא – הכלי אינו מקבל טומאה.	
זית שמן דינים רבים נמדדים בזית	האיסורים: טומאת בשר מת, טומאת נבילה, איסור חלב, דם, פיגול, נותר, בהמה טמאה וגיד הנשה, שיעורם על פי הזית (אך יש מעט איסורים שנמדדים ע"פ חטיה, שעורה וכו', כדלהלן)	
דבש חיוב אכילה ביום כיפור נמדד בתמר	[בתורה "דבש" הכוונה לדברים מתוקים ותמר נכלל בדברי מתיקה] אדם מתחייב בכרת רק אחרי שאכל ואינו מרגיש עינוי, ככתוב "הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶה בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה" – משמע שלא מתחייב רק אחרי אכילה בלבד (בשיעור כזית). ואכילה בשיעור כְּכֹתֶבֶת הַגֶּסֶה (תמר גדול) היא אכילה שמתיישבת דעתו.	

שיעורי האיסורים כתובים בתורה! הרי הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל ולא באיסורי תורה, אלא ההלכות נאמרו הלכה למשה מסיני (כדברי רב), וכוונת רב חנין שהסמיכו חכמים את ההלכות על הפסוק כדי לזכור אותם.

רב

רַבִּי חֵיָא בַר אֲשֵׁי אָמַר רַב: ...חֲצִיצִין (חציצה פוסלת בטבילה) וּמְחִיצִין (גובה מחיצה עשרה טפחים) הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי.

דיני חציצה בטבילה הם הלכה למשה מסיני? הרי הם מפורשים בתורה "וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר" – משמע שצריך שכדי להיטהר על הבשר להיות כולו במים מבלי חוצץ בינו לבין המים.

רבב"ח

אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָא: נִימָא (שערה) אַחַת קְשׁוּרָה – חוֹצֶצֶת (שהקשר הדוק מדי והמים אינם נכנסים לתוך הקשר ונוגעים בשיער) שְׁלֵשׁ – אֵינָן חוֹצְצוֹת (השיער קשה והקשר של שלושת השערות אינו מהודק היטב והמים נכנסים לתוך הקשר), שְׁתַּיִם אֵינִי יוֹדֵעַ (האם הן חוצצות).

אכן, איסור חציצה על גוף הטובל מדאו' (כנלמד מהמילה "בְּשָׂרוֹ"), אך איסור חציצה על שיער הטובל זו הלכה למשה מסיני, כמוכח מדברי רבה בר בר חנא שיש איסור חציצה על שיער.

רבי יצחק

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּבַר תּוֹרָה רַבּוֹ (רוב השיער מטונף או קשורות השערות אחת אחת) וּמְקַפֵּיד עָלָיו (אינו רוצה בדבר הזה) – חוֹצֵץ, וְשְׂאִינוּ מְקַפֵּיד עָלָיו – אֵינּוּ חוֹצֵץ (כיוון שלא מקפיד ולא יסיר את הלכלוך בעתיד נחשב הטינוף חלק מגופו ואינו חוצץ).
[מהתורה צריך שני תנאים כדי שהשיער יחצוץ: רובו ומקפיד, וחכמים גזרו לאסור גם אם אחד מהתנאים מתקיים]
וְגִזְרוּ עַל רַבּוֹ שְׂאִינוּ מְקַפֵּיד מְשׁוּם רַבּוֹ הַמְּקַפֵּיד (כיוון שבמציאות רוב שיערו מטונף נראה הדבר דומה במקצת לחציצה דאו' ברוב שמקפיד), וְעַל מִיעוּטוֹ הַמְּקַפֵּיד מְשׁוּם רַבּוֹ הַמְּקַפֵּיד (כיוון שאדם זה מקפיד על חציצה, לכן החציצה פוסלת את הטבילה בין בחציצה מרובה ובין בחציצה מועטת).

גם איסור חציצה על שיער הטובל מפורש בתורה, ככתוב "וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר" – "אֶת" לרבות את הטפל לבשרו, שהוא שיערו. אם כך מהי כוונת רב ש"חציצין" היא הלכה למשה מסיני?

הלכה למשה מסיני מפרשת שכוונת התורה "אֶת בְּשָׂרוֹ" ששיער שרובו מטונף והטובל מקפיד על כך ומתכוון להסיר את החציצה – הלכלוך חוצץ והטבילה לא עלתה (דינים אלו לא מפורטים בתורה, והמסורת לימדה אותם).

כוונת רב הלכה למשה מסיני "מְחִיצִין" לגובהה של מחיצה שתהא עשרה טפחים, ולימוד זה תואם לשיטת רבי יהודה שאין לו מקור מהתורה ללמוד את גובהה של המחיצה, אבל רבי מאיר שלמד את גובהה של המחיצה מגובה הארון והכפורת (שהיו יחדיו עשרה טפחים) מה לשיטתו רב התכוון באומרו "מְחִיצִין"?

ישנן הלכות נוספות של עירובין שנלמדו הלכה למשה מסיני: גוּד ("גוד אחית" – משוך והורד, או "גוד אסיק" – משוך והעלה, מחיצה שממשיכים אותה למטה או למעלה) לַבּוּד (רווח פחות משלושה טפחים נחשב כסתום) ודוֹפֵן עֵקוּמָה (סכך פסול שנמצא בסמוך לדופן ואינו רחב ד' אמות נחשב כדופן ואינו פוסל את הסוכה)

מדוע חכמים לא גזרו על מיעוט שאינו מקפיד שיחצוץ, או מפני מיעוט שמקפיד או מפני רוב שאינו מקפיד? (כפי שגזרו חכמים לעיל על דברים דומים, ימשיכו לגזור על דברים דומים נוספים)

משום "רוב ומקפיד" חכמים גזרו הלכות חציצה ב"רוב שאינו מקפיד" ו"מיעוט שמקפיד" – אם כך כיצד אנו נגזור גזירה לגזירה על "מיעוט שאינו מקפיד"? (חכמים ביקשו להרחיק את האדם מן העבירה מדאו' ולכן גזרו גזירות, אך לא ייתכן לגזור הרחקה מהגזירה עצמה)

מספר דפנות בסוכה כשרה |ו ע"ב 9 "ושאין לה"- 30 "מזרם וממטר"

לדעת חכמים לסוכה צריך שתי דפנות וטפח
לדעת רבי שמעון לסוכה צריך שלוש דפנות וטפח

אחרי שהמשנה קבעה שסוכה שאין לה שלוש דפנות פסולה, נחלקו חכמים ורבי שמעון האם סוכה צריכה להיות שלוש או ארבע דפנות. הגמרא קובעת שההבדל בין שניהם נובע מהאופן שבו הם לומדים את הלכות סוכה מהתורה, כאשר מופיע בצווי לשבת בסוכה שלוש פעמים המילה סוכה "בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַע יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. לְמַעַן יָדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג,מב-מג). בסיס ההבדל הוא האם דורשים מהאופן שבו התורה נמסרה למשה רבינו ("אם למסורת") או מהאופן שבו התורה נקראת בפועל ("אם למקרא").

וְשֵׁאִין לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפָנוֹת – פְּסוּלָה.

משנתנו

במה חולקים חכמים ורבי שמעון? מה הגורם להבדל בין השיטות?

שְׁתֵּימָּה כְּהִלְכָתָן (לפחות שתי דפנות צמודות (בצורת ר"ש) צריכות להיות בשיעור שבעה טפחים) וְשֵׁלִישִׁית אֶפִּילוּ טַפַּח, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן וְרַבִּיעִית אֶפִּילוּ טַפַּח.

ברייתא

הגמרא מסבירה את ההבדל בין שיטת חכמים לרבי שמעון בחמישה אופנים שונים:

מוסכם לשתי השיטות	חכמים: שלישית אפילו טפח	רבי שמעון: רביעית אפילו טפח
"אין דורשין תחילות" והאזכרה הראשונה בפסוקים "בַּסֻּכּוֹת" לא ניתנת לדרשה, אלא היא נועדה ללימוד עצם המצווה.	יש אם למסורת : נותרו שתי אזכרות "בַּסֻּכּוֹת" (לשון יחיד) "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים, לפחות שנים) – סך הכל יש שלוש דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת את הדופן השלישית לטפח.	יש אם למקרא : נותרו שתי אזכרות "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים) "בַּסֻּכּוֹת" (לשון רבים) – סך הכל יש ארבע דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת את הדופן הרביעית לטפח.
אין דורשים תחילות, יש אם למקרא וסך הכל יש ארבע "סוכות"	חובת הסכך בסוכה צריכה לימוד, כך שנותרו שלוש "סוכות" שפנויות ללימוד הדפנות.	חובת סכך בסוכה היא דבר פשוט, שסוכה בלא סכך איננה נחשבת סוכה, ונותרו ארבע "סוכות" שפנויות ללימוד הדפנות.
אין דורשים תחילות, יש אם למסורת וסך הכל יש שלוש "סוכות"	הלכה למשה מסיני ממעטת את הדופן השלישית שתהא טפח.	הלכה למשה מסיני מוסיפה על הדופן השלישית, שתהא דופן רביעית טפח.
הלכה למשה מסיני ממעטת, יש אם למסורת וסך הכל יש ארבע "סוכות"	אין דורשין תחילות , ולכן לא ניתן ללמדו מ"בַּסֻּכּוֹת" הראשון, ובגלל אם למסורת יש שלוש "סוכות", והלכה למשה מסיני גורעת לטפח.	דורשים תחילות ולומדים מ"בַּסֻּכּוֹת" הראשון דופן אחת, ובגלל אם למסורת יש עוד שלוש "סוכות" – סך הכל ארבע דפנות והלכה למשה מסיני ממעטת לטפח.
		רב מְתַנֶּה: רבי שמעון למד מהפסוק "וְסוּכָה תִּהְיֶה לְצִלַּת יוֹמָם מִחֹרֶב וּלְמַחְסָה וּלְמַסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר" (ישעיה ד,ו) שסוכה צריכה להיות מגנה מפני מים, ואם אין דופן רביעית – הרוח מכניסה את המים לסוכה.

מיקום דופן טפח |ו ע"ב 30 "ואותו טפח"- ז ע"א 23 "צורת הפתח"

לאחר שפסקו חכמים שניתן להעמיד את הדופן השלישית באורך טפח חולקים חכמים בשלושה דינים:
 א. היכן מעמיד את הדופן טפח כאשר שתי הדפנות הנוספות מחוברות בקצה (כמו האות רי"ש)?
 ב. היכן מעמיד את הדופן טפח כאשר שתי הדפנות ניצבות זו מול זו (כמו סימן שווה)?
 ג. האם בנוסף לדופן טפח צריך להעמיד בדופן כ"צורת הפתח" על מנת להיחשב מחיצה?

היכן מעמיד את הדופן טפח בסוכה ששתי הדפנות צמודות זו לזו?

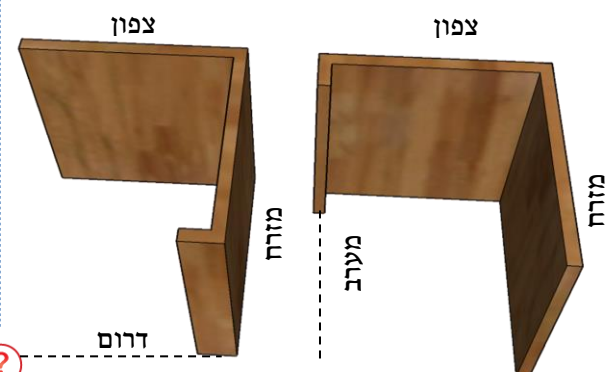
שְׁתֵּי־מַצְבְּוֹת וְשְׁלִישִׁית אֶפִּילוּ טַפַּח.

חכמים

1. **רב:** בהמשך לדופן העומדת יעמיד את הדופן טפח כנגד היוצא, "כנגד" הנמצא בסוכה. כך שהדופן בזווית ישרה לדופן הסוכה [איור 1, 2]
 2. רב כהנא ורב אסי לרב: בהמשך לדופן העומדת יעמיד את הדופן טפח באלכסון (כנגד "ראש התור". וכוונתו ל"ראש השור" שנראה כמשולש. בחרישת תלמים בשדה כל תלם ארוך מעט מחברו וכך התלמים מקבלים צורה של משולש [איור 3] (ע"פ כלאים ב,1). כשהדופן באלכסון היא ניראת כעומדת על שני הצדדים הפתוחים והסוכה כאילו יש לה ארבע דפנות). [איור 5,4].
 רב שתק, מחמת שלא חש לדבריהם, כיוון שיש כדעתו אמוראים (לוי) וחכמים מבית המדרש הורו כמותו.
 3. רבי סימון [ויש אומרים: רבי יהושע בן לוי]: בהמשך לדופן העומדת מרחיק בזווית פחות משלושה טפחים ועושה דופן מטפח שוחק (טפח הינו ארבע אגודלים וכאשר הן מרווחים – מתקבל טפח ומשהו [איור 6]), וכך מתקבל לבוד של ארבעה טפחים וקצת וממילא רוב הדופן (מתוך שבעה טפחים ע"פ ההלכה) מלאה. [איור 7]

אָמַר שְׁמוּאֵל מִשְׁמִיה דְּלוֹי: מִעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד הַיּוֹצֵא.

לוי

היכן מעמיד את הדופן טפח בסוכה ששתי הדפנות מקבילות זו לזו?

1. דפנות מזרחית-צפונית עושה את הטפח בסוף הצפונית לצד מערב.
 2. דפנות מזרחית-צפונית עושה את הטפח בסוף המזרחית לצד דרום.

1. רב יהודה: מעמיד את הדופן בכל רוח שירצה בזווית לשתי הדפנות הקיימות [איור 8]
 2. רבי סימון [ויש אומרים: רבי יהושע בן לוי]: מרחיק פחות משלושה טפחים ועושה דופן יותר מארבעה טפחים, וכך מתקבל דופן של שבעה טפחים. [איור 9]

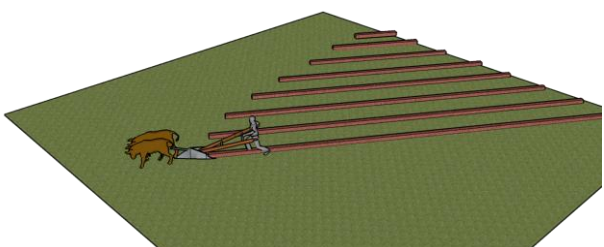
מדוע לרבי סימון כשהדפנות צמודות הוא מסתפק בדופן טפח וכשהדפנות מקבילות זו לזו צריך דופן של יותר מארבעה טפחים?

אָמַר רַבָּא: (סוכה ששתי דפנותיה צמודות) וְאֵינָה נִתְּרַת אֶלָּא בְּצוּרַת הַפֶּתַח (מעמיד שני קנים בעובי חצי טפח מכאן ומכאן וקנה שלישי על גביהן לכל אורך הדופן ונחשבת כסתימה מעולה, ואין צריך טפח) [איור 10]
 אָמַר רַבָּא וְנִתְּרַת נְמִי בְּצוּרַת הַפֶּתַח (כדי לסתום את הדופן אפשר לעשות דופן טפח או לעשות צורת הפתח).
 אָמַר רַבָּא וְצָרִיקָא נְמִי צוּרַת הַפֶּתַח (כדי לסתום את הדופן צריך לעשות דופן טפח ולהעמיד על גביה צורת הפתח). [איור 11]

רבא

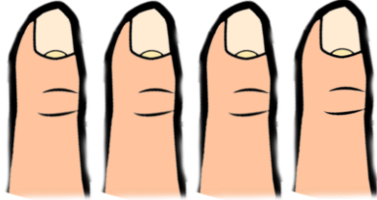
כששתי הדפנות כהלכתן (כאות היוונית גמא Γ) וסמוכות זו לזו – די בדופן טפח שוחק, אך כששתי הדפנות אינן כהלכתן ועומדות זו מול זו – יש להעמיד דופן שלישית כראוי שהיא באורך שבעה טפחים (באמצעות לבוד).

רב אשי ראה את רב כהנא שעשה בסוכה את הדופן השלישית על ידי טפח שוחק (כרבי סימון) ובטפח השתמש לעשות צורת הפתח. [איור 12]
 אמר רב אשי: ואינך סובר שאמר רבא שיש להעמיד, או טפח שוחק או צורת הפתח (כגירסא השני בדברי רבא)?
 אמר רב כהנא: אני סובר כגירסא השלישית בדברי רבא.

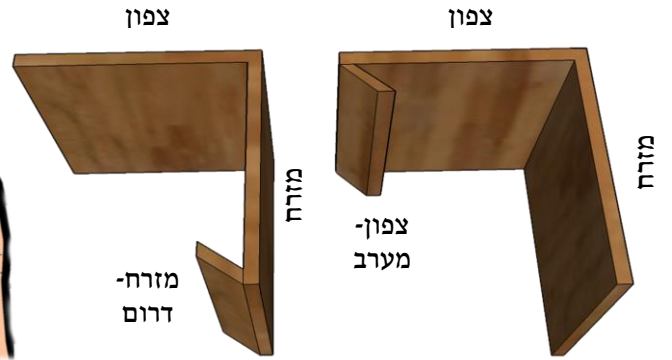
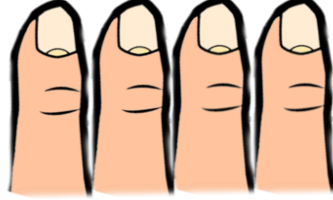

3. החורש בשדה בצורת "ראש תור" (משולש), שכל תלם ארוך מחברו מעט, וכך נוצר אלכסון

טפח שוחק = טפח ומשהו

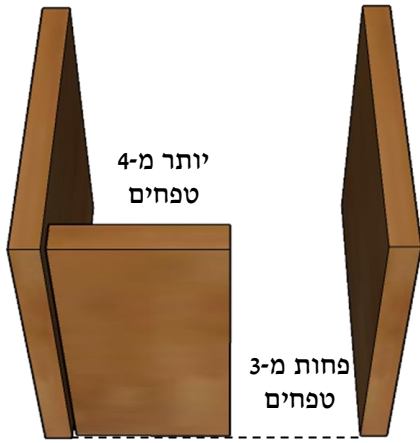

טפח עצב = טפח

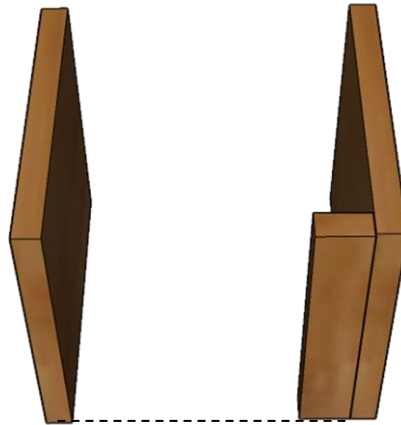

4. עושה טפח באלכסון בצד צפון-מערב.
5. עושה טפח באלכסון בצד מזרח-דרום.

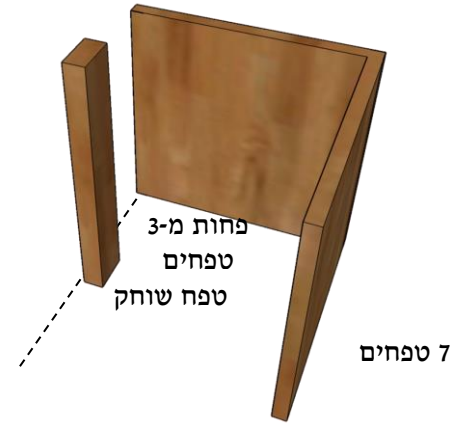
6. "טפח עצב" הינו ארבעה אגודלים (ע"פ מנחות מא ע"ב) צמודים
"טפח שוחק" הינו ארבעה אגודלים מרווחים, שאינם נוגעים זה
בזה, והוא טפח ומשהו

9. מניח דופן ארבעה טפחים ומשהו במרחק פחות משלושה טפחים, ובאמצעות לבוד מתקבלת דופן באורך שבעה טפחים

8. מניח את הדופן טפח היכן שירצה

7. מניח דופן טפח שוחק במרחק פחות משלושה טפחים, ובאמצעות לבוד מתקבלת דופן באורך של יותר מארבעה טפחים

12. רב כהנא הקים סוכה מדופן טפח שוחק מרוחקת פחות משלושה טפחים ועליה כ"צורת הפתח"

11. לדעת רבא כדי להתיר דופן שלישית צריך לעשות טפח ועליה כ"צורת הפתח"

10. לדעת רבא כדי להתיר דופן שלישית צריך לעשות אותה כ"צורת הפתח"

סוכות שהן רשות היחיד [ז ע"א 23 "שתים כהלכתן" – ז ע"ב 10 "לא צריכא"]

בדיני שבת ניתן להשתמש במחיצה "קצרה" במקום אחת הדפנות ולכן "לחי" (עמוד בגובה עשרה טפחים) נחשב כ"מחיצה" (רבה בעירובין יב ע"ב). באופן דומה בסוכה דופן ברוחב טפח נחשבת כ"מחיצה" (שיטת חכמים לעיל). בהגדרת המחיצות לקביעת רשות היחיד או סוכה, יש דינים שסוכה חמורה יותר ויש דינים ששבת חמורה יותר:

מספר הדפנות להגדרה	סוכה (קיום מצוות סוכה)	שבת-רשות היחיד (איסור טלטול)
לפחות שלושה דפנות	ארבעה טפחים	ארבעה דפנות (אף שמדאו' די בשלוש מחיצות החמירו חכמים לאסור זאת מדין כרמלית. עירובין יב ע"ב)
אורך הדופן "הארוכה"	טפח לפחות	שבעה טפחים
מיקום שתי הדפנות "הארוכות"	צמודות בראשן	רוחב כל שהוא
פרוץ מרובה על העומד (סך האוויר שיש במחיצה לעומת האטום)	הדפנות כשרות	זו מול זו
		המחיצות בטלות (מלבד הלבד שאינו נחשב פרוץ אלא אטום)

רבה פוסק שמחיצות שהוכשרו לסוכה הוכשרו בטלטול בשבת סוכות, אף שמבחינת הלכות שבת מחיצות אלו לא נחשבות כרשות היחיד.

אביי: מדברי הברייתא משמע שדופן סוכה בשבת (לעניין דין שבת חובה שיהיה מרובה העומד על הפרוץ) חמורה מדופן סוכה (לעניין דין סוכה אפשר שיהיה מרובה הפרוץ על העומד), ולא אומרים "מיגו" שהסוכה כשרה להיחשב כסוכה תהא כשרה להיחשב בשבת כרשות היחיד (ואדם בשבת בסוכה אסור לו לטלטל בה יותר בארבעה טפחים אבל יוצא ידי חובת סוכה). וקשה לרבה שטען "מיגו"!

רבה: הברייתא מלמדת שדופן בשבת וגילה חמורה (כיוון שבשבת חובה שיהיה מרובה העומד על הפרוץ) משבת סוכות, שתהא הסוכה כרשות היחיד אפילו שמרובה הפרוץ על העומד (בגלל שאומרים "מיגו" מסוכה לשבת).

אביי: אם הברייתא מבקשת ללמד "מיגו" מסוכה לשבת – שתלמד גם "מיגו" הפוך משבת לסוכה. סוכה שדפנותיה זו מול זו צריך שהטפח יהיה "טפח שוחק" (ע"פ שיטת רבי יהודה, דלעיל) ובשבת מבוי מפולש מעמיד לחי ברוחב כל שהוא (ונחשב מדאו' כרשות היחיד והזורק לתוכה מרה"ר חייב) [איור 4], אם כך שהברייתא תלמד: כפי שבשבת די בלחי כל שהוא – כך גם בשבת סוכות הדופן (שלישית) בסוכה תהא ברוחב כל שהוא! [איור 5] ולימוד זה רבה אתה בעצמך אמרת אותו – והברייתא לא הזכירה אותו?

רבה: הברייתא לא הייתה צריכה לשנות "מיגו" זה, אם מסוכה לשבת שדיני שבת חמורים נעשה "מיגו" (שאף בשבת סוכות מועיל שתי דפנות ודופן טפח) – בוודאי שנעשה "מיגו" משבת לסוכה (שהדופן השלישית יכולה להיות כל שהוא)!

וצריך היה לומר רבה שלושת דינים אלו (דופן טפח נחשבת מחיצה בשבת סוכות, ניתן לעשות סוכה במבוי מפולש עם לחי וניתן לעשות סוכה על גבי פסי ביראות):

- אם היה רבה אומר רק את דין המבוי (דין 2) – לא היינו מסיקים מדבריו שמוותר לסכך פסי ביראות (דין 3) שאינם מחיצות מלאות.
- אם היה רבה אומר רק את דין פסי ביראות (דין 3) – לא היינו מסיקים מדבריו שמוותר לסכך מבוי (דין 2), כיוון שיש בו רק שתי מחיצות בעוד שבפסי ביראות יש ארבעה דפנות.
- ואם היה רבה אומר רק את ההיתר לסכך מבוי ופסי ביראות (דינים 2,3) – לא היינו מסיקים שאפשר להקל בשבת (דין 1), כיוון שאפשר ללמוד משבת לסוכה (דינים 2,3), לכן משמיע לנו רבה שאפשר גם ללמוד מסוכה לשבת.

ברייתא ו ע"ב רבה

שְׁתִּים כְּהִלְכֵתָן וְשְׁלִישִׁית אֶפִּילוּ טַפָּח.

אָמַר רַבָּה (גירסת הב"ח): וְכֵן לְשֵׁבֶת (מועיל להחשיב סוכה כרשות היחיד, אף שהדפנות צמודות בראשן וטפח בדופן השלישית), מְגוּ (מתוך) דְּהֵינָא דוֹפֵן לְעֵינֵן סוּכָה (כשיטת חכמים) הֵינָא דוֹפֵן לְעֵינֵן שֵׁבֶת (אף שאין בה שלוש דפנות מלאות ולחי. עשה סוכה כזו צמודה לביתו ברה"ר מטלטל מביתו לסוכה בשבת [איור 1]).

ברייתא

דוֹפֵן סוּכָה (כשרה) כְּדוֹפֵן שֵׁבֶת (אם השתמש ב"לבד" ליצור את הדופן, באמצעות חבלי ערב [איור 2] או קני שתי [איור 3] ברוחב מלא אצבע בתנאי ש) וּבְלֵבַד שְׁלֹא יֵהָא בֵּין קְנֵה לְחֶבְרוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים (אפילו שמרובה הפרוץ על העומד ומרבית המחיצה היא אוויר – מבחינה הלכתית נחשב כדפנות סתומות).

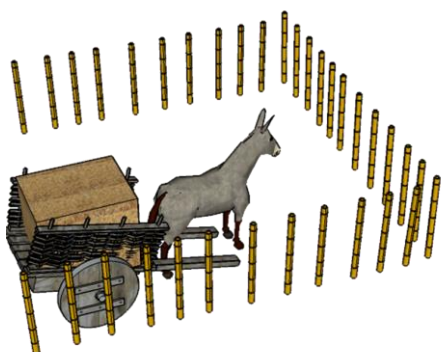
וְיִתְּרָה שֵׁבֶת עַל סוּכָה שְׁהֵשֵׁבֶת אֵינָה נִתְּרַת אֲלָא בְּעוֹמֵד מְרוּבָה עַל הַפְּרוּץ (שהפרוץ מבטל את העומד), מַה שְּׂאִין כֵּן בְּסוּכָה (שכשרה אף מרובה הפרוץ על העומד [איור 6]).

רבה

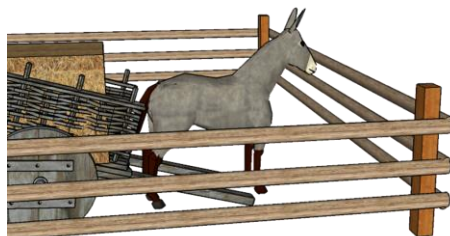
סִיכָךְ עַל גְּבֵי מְבוֹי (מפולש) שְׁיֵשׁ לוֹ לְחֵי (כל שהוא) כְּשֵׁר [איור 7].

רבה

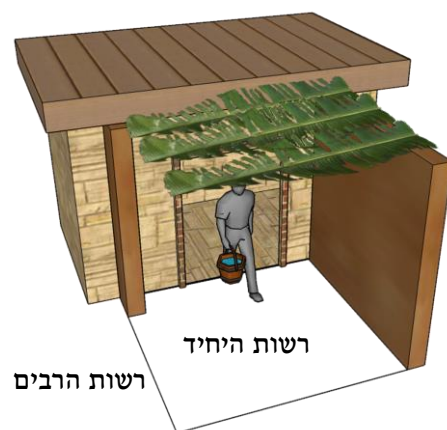
אָמַר רַבָּא: סִיכָךְ עַל גְּבֵי פְּסִי בִּירְאוֹת (פסים שמיועדים לטלטול ברשות הרבים) כְּשֵׁרָה. [איור 8]

3. יצירת רשות היחיד לבוד על קני שתי, שהרווח פחות משלושה טפחים

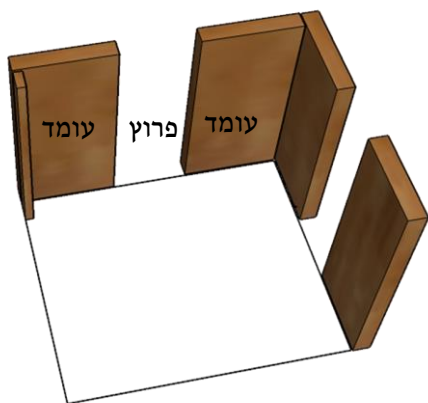

2. יצירת רשות היחיד לבוד על חבלי ערב, שהרווח פחות משלושה טפחים

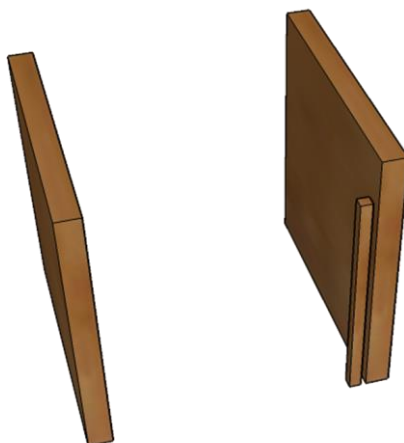

רשות היחיד
רשות הרבים

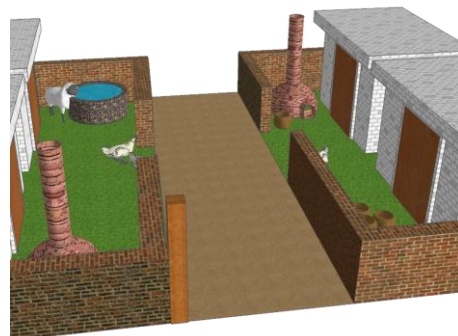
1. עשה סוכה בפתח ביתו ניתן לטלטל מביתו לתוכה בשבת, אף שהסוכה לא נבנתה ע"פ דיני "רשות היחיד"

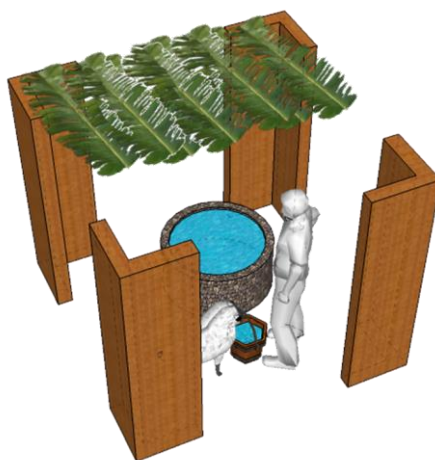
6. סך היקף הסוכה מרובה הפרוץ על העומד (הפרצות הן לבוד וניתן שיהיה אחד או שנים)

5. סוכה העשויה כמבוי הדופן השלישית ניתן לעשותה בלחי זקוף שאין ברוחבו טפח

4. מבוי מפולש משני צדדיו מעמיד לחי ברוחב כלשהוא באחד הצדדים ומדאורייתא נחשב המבוי כרשות היחיד

8. סיכך פסי ביראות ברשות הרבים

7. מבוי מפולש משני צדדיו עם לחי – מעמיד סכך ובשבת סוכות נחשב סוכה כשרה

דופן שחמה מרובה מצילתה | ז' ע"ב 10 "ושחמתה מרובה"- "לה זויות"

בסוכה חובה שהצל יהיה מרובה בה מאור השמש (בעת שהשמש בדיוק מעל הסוכה) וששטח הסכך יכסה יותר ממחצית הסוכה, לדעת רבי שמעון חובה שגם רוב שטח דפנות הסוכה יהיה אטום, לכן סוכה שמרבית דפנותיה פרוצות – הסוכה פסולה. הגמרא בעקבות דברי רבי שמעון מביאה תנאים נוספים שסוברים שהסוכה צריכה להיות קבע.

משנתנו
ברייתא

וְשַׁחֲמַתָּה מְרֻבָּה מְצַלְתָּה פְּסוּלָה.
 "חֲמַתָּה" מְחַמַּת סִיכּוֹךְ וְלֹא מְחַמַּת דְּפָנוֹת (הפסול הוא רק אם בסכך מרובה הפרוץ על האטום). **רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אֹמֵר: אִם מְחַמַּת דְּפָנוֹת** (גם סוכה שדפנותיה מרובה הפרוץ על האטום פסולה).

רב יימר בר שלמיה בשם אביו: רבי יאשיה למד את שיטתו מפרוכת המקדש, שכתוב בה **"וְסִפּוֹתַי עַל הָאָרוֹן אֶת הַפְּרוֹכֶת"** – הפרוכת הייתה "מחיצה" בין הקודש לקודש הקודשים (ככתוב **"וְהִדְיִלָה הַפְּרוֹכֶת לְכֶם"**), ובתורה נאמר שהיא צריכה להיות כ"סכך" – משמע שמחיצה בדיניה בסכך (וכשם שסכך מרובה חמתו על צילתו פסול אף דופן שחמתה מרובה מצילתה פסולה).

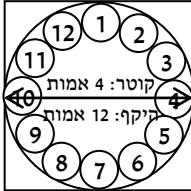
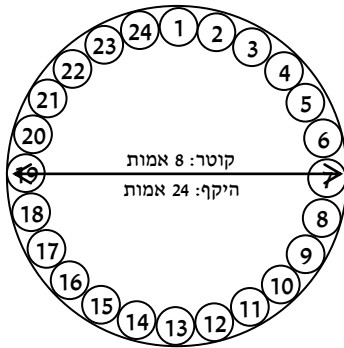
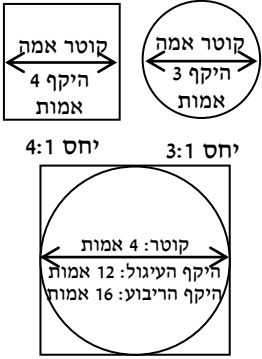
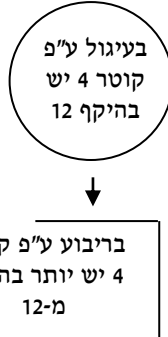
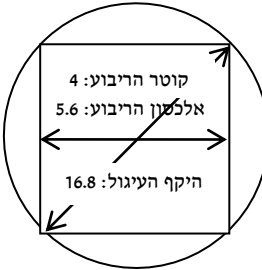
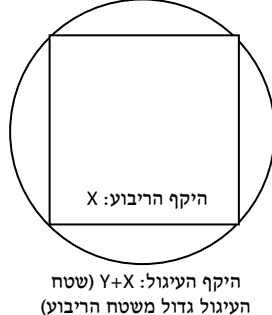
חכמים סוברים שכוונת התורה באומרה **"וְסִפּוֹתַי"** שהפרוכת צריכה להיראות כמו סכך, להיות כפופה מעט בתקרת קודש הקודשים ולעשות "צל" על ארון הברית.

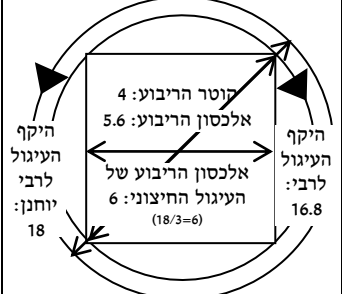

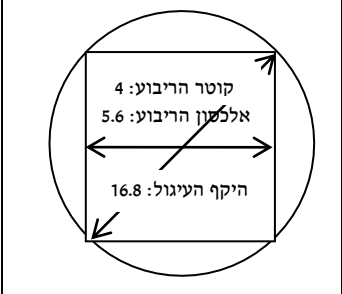
אביו: לדעת התנאים להלן על הסוכה להיות דירת קבע ולהיראות כמו בית (יותר מבר הפלוגתא שלהם):

דין	דירת קבע	דירת ארעי
גודל סוכה הקטן ביותר (ג' ע"א)	רַבִּי אֹמֵר: עַד שְׁיֵהָא בֵּה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת. (כדין בית, שפחות מכך איננו נחשב מבחינה הלכתית "בית")	מְחַזְקֵת רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ וְשׁוֹלְחָנוֹ כְּשֶׁרָה (שהוא ז' טפחים על ז' טפחים, ופחות מארבע אמות על ארבע אמות)
דופן חמתה מרובה מצילתה (ז' ע"ב)	רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אֹמֵר: אִם מְחַמַּת דְּפָנוֹת (אסור שהדופן תהא פרוצה יתר על האטום, כפי שקירות הבית אטומים)	"חֲמַתָּה" מְחַמַּת סִיכּוֹךְ וְלֹא מְחַמַּת דְּפָנוֹת (אפשר שהדופן תהא פרוצה יתר על האטום)
מספר הדפנות הקטן ביותר (ו' ע"ב)	רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: שְׁלֹשׁ כְּהִלְכָתָן (ברוחב ז"ט) וּרְבִיעֵית אֶפִּילוֹ טַפַּח (הסוכה צריכה להיות מחסה ומסתור כמו בית. הסבר רב מתנה)	שְׁתֵּימֵס כְּהִלְכָתָן וְשְׁלִישִׁית אֶפִּילוֹ טַפַּח.
סוכת ארעי	הַעוֹשֶׂה סוּכָתוֹ בְּרֵאשׁ הַעֲגָלָה אוּ בְּרֵאשׁ הַסְּפִינָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל פּוֹסֵל (שסוכה בספינה מתנדנדת מחמת הרוח ובראש העגלה הסוכה ניראת כעראי, וכיוון שהן ארעי הן פסולות)	וְרַבִּי עֲקִיבָא מְכַשֵּׁיר.
גודל סוכה הקטן ביותר (ג' ע"א)	מִי שֶׁהָיָה רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ בְּסוּכָה וְשׁוֹלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּית שְׁמַאי פּוֹסְלִין (כיוון שהסוכה איננה מחזקת את השולחן והיא בגודל ו' טפחים)	וּבֵּית הֵלֵל מְכַשֵּׁרִין.
סוכה שאין לה גג (כח"א)	הַעוֹשֶׂה סוּכָתוֹ כְּמִין צָרִיף (מבנה כמו כיפה, שאין ניכר הגג נפרד מהדפנות) או שְׁסַמְכָה לְכוֹתֵל (הניח קנים באלכסון על הכותל) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל לְפִי שְׁאִין לָהּ גֵּג (שאינם נאים לדירה)	וְחַכְמִים מְכַשֵּׁרִין.
סוכה עגולה	אַחֲרֵים (רבי מאיר. תוס') אֹמְרִים: סוּכָה הָעוֹשִׂיָה כְּשׁוּבָךְ (עגולה) פְּסוּלָה לְפִי שְׁאִין לָהּ זְוִיּוֹת.	

סוכה עגולה | ע"ב "אחרים דתניא" ח-ע"ב 2 "כולי היא"

לאחר שהגמרא מביאה את דברי אחרים (רבי מאיר. תוס') שסוברים שסוכה עגולה פסולה כיוון שאין לה זווית. רבי יוחנן חולק עליהם וסובר שסוכה עגולה שיכולים לישב בהיקפה עשרים וארבע בני אדם כשרה, פחות מכן פסולה. הגמרא תביא מספר הסברים שונים לדבריו ותדחה אותם, ולבסוף העמידה רק את הסברו של רב אסי.

המחשה	דחייה	המחשה	הסבר דברי רבי יוחנן
 <p>סוכה 4 אמות על 4 אמות</p>	<p>הדעה המחמירה ביותר בשטח הסוכה רבי הסובר ששטח חייב להיות ד"א על ד"א (ב"ש סוברים ז"ט, וב"ה אף פחות. ג ע"א), וכיוון שאדם יושב באמה על אמה, והיחס בין היקף לקוטר המעגל (שהינו ד"א) הינו 3:1¹ נמצא שבהיקף הסוכה לשיטת רבי ישנם 12 איש ($12 = 3 * 4$), וכשיטת מי רבי יוחנן החמיר כ"כ?</p>	 <p>קוטר: 8 אמות היקף: 24 אמות</p>	<p>אמר רבי יוחנן: סוכה העשויה ככבשן (עגולה), אם יש בהקיפה כדי לישב בה עשרים וארבעה בני אדם (מבפנים) – פשרה, ואם לאו – פסולה.</p>
 <p>יחס 4:1 יחס 3:1</p> <p>סוכה 4 אמות על 4 אמות</p>	<p>היקף הריבוע יותר מהיקף העיגול הינו רביע (מוכח מכך שאם קוטר אמה בעיגול ההיקף יהיה שלוש אמות, ואם הקוטר אמה בריבוע ההיקף יהיה 4 אמות, משמע שהיקף הריבוע גדול מהיקף העיגול אמה – שהוא רבע מכלל גודל הריבוע) אם כך צריך שהיקף הסוכה העגולה לרבי יהיה 16 אמה ($16 = 3 * 4 = 12$)?</p>	 <p>בעיגול ע"פ קוטר 4 יש בהיקף 12</p> <p>בריבוע ע"פ קוטר 4 יש יותר בהיקף 12-מ</p>	<p>היחס פי שלושה בין קוטר העיגול להיקפו הינו בחישוב היקף עיגול, אבל בחישוב היקף ריבוע ביחס ל"קוטר" – היחס גדול יותר (היקף ריבוע גדול יותר מהיקף עיגול שקוטרים שווה). לכן לרבי יוחנן כדי לצאת ידי חובת שיטת רבי (4) אמות על 4 אמות צריך יותר מ-12 אמות בהיקף!</p>
 <p>סוכה 4 אמות על 4 אמות</p>	<p>[חישוב היקף העיגול נעשה ע"פ הקוטר, על מנת לחשב עיגול חוסם ריבוע משתמשים באלכסון של הריבוע] גם אם נאמר שרבי יוחנן חסם בעיגול את סוכת ד"א על ד"א של רבי, היחס בין הריבוע לאלכסון הריבוע הינו אמה ושתי חמישיות, לכן אלכסון הריבוע הינו 5.6 אמות ($5.6 = 1.4 * 4$). היחס בין היקף העיגול לקוטר המעגל הינו 3:1, הרי שהיקף הסוכה לרבי יהיה 17 אמה פחות חומש ($16.8 = 3 * 5.6$)?</p>	 <p>היקף הריבוע: X</p> <p>היקף העיגול: Y+X (שטח העיגול גדול משטח הריבוע)</p>	<p>רבי יוחנן לא התכוון בחישובו לסוכה עגולה בתוך ריבוע של ד"א על ד"א, אלא לסוכה עגולה שמקיפה ריבוע של ד"א על ד"א (ברור שהיקף עיגול חוסם ריבוע יהיה יותר מ-16 אמות שבהיקף הריבוע הנחסם, משום "מורשא דקרני" - קרנות הריבוע שעל העיגול להקיף) לכן לרבי יוחנן כדי לצאת ידי חובת שיטת רבי צריך יותר מ-16 אמות בהיקף!</p>
<p>ניתן לומר שרבי יוחנן לא דיקדק בהפרש קטן, אך לא ייתכן שרבי יוחנן הכשיר סוכה עגולה רק בהיקף 24 אמות, כאשר כבר בפחות מ-17 אמות הסוכה כשרה – זהו הפרש גדול?</p>	<p>רבי יוחנן לא דיקדק והפליג בשיעורו (24 אמה), למרות שדי בפחות (16.8 אמה), כי עדיף שהסוכה תהא גדולה יותר.</p>	<p>מר קשישא בן רב חסדא לרב אשי: העמדת שרבי יוחנן אמר 24 בני אדם יושבים בריווח בהיקף של 24 אמות, אך רבי יוחנן דיבר ביושבים בדוחק (רש"ט) כך ששלושה בני אדם יושבים בשתי אמות (כל אדם יושב ב-2/3 אמה).</p>	<p>רבי יוחנן לא דיקדק ומיעט בשיעורו, במקום לומר 16.8 אמות אמר 16 אמות.</p>
<p>ניתן לומר שרבי יוחנן לא דיקדק לחומרא והוסיף מעט מעל השיעור הכשר, אך לומר שרבי יוחנן לא דיקדק להקל, ואמר על סוכה שהיא פסולה לדעת רבי (כדוגמת 16.5 אמות) שהיא כשרה!?</p>	<p>רבי יוחנן לא דיקדק ומיעט בשיעורו, במקום לומר 16.8 אמות אמר 16 אמות.</p>	<p>רבי יוחנן לא דיקדק ומיעט בשיעורו, במקום לומר 16.8 אמות אמר 16 אמות.</p>	<p>רבי יוחנן לא דיקדק ומיעט בשיעורו, במקום לומר 16.8 אמות אמר 16 אמות.</p>

המחשה	דחייה	המחשה	הסבר דברי רבי יוחנן
 <p style="text-align: center;">סוכה 4 אמות על 4 אמות</p>	<p>גם אם נאמר שרבי יוחנן חישב את הקוטר הפנימי של היושבים במעגל, הרי שהיקף העיגול הינו 18 אמות, על פי היחס 3:1 (18 = 3 * 6), ולפי שיטת רבי מספיק 16.8 אמות בהיקף להכשיר סוכה? אלא רבי יוחנן לא דיקדק לחומרא, והוסיף על דעת רבי 1.2 אמות בהיקף הסוכה הכשרה (למעשה, רבי יוחנן הוסיף 0.4 אמה מכל צד לשטח העיגול של רבי 6-5.6=0.4).</p>		<p>רב אסי לרב אשי: רבי יוחנן התכוון ל-24 בני אדם היושבים מחוץ לעיגול, שכל אחד יושב ותופס אמה על אמה (כפי שהסברנו לעיל), אך אין מקומם נחשב (לכן צריך להפחית 2 אמות מהקוטר החיצוני (מקום ישיבת האנשים משני הצדדים). וקוטר העיגול הפנימי הינו 6 אמות. $6 - 1 = 1 - 1 = 8$. כך רבי יוחנן כשיטת רבי.</p>
 <p style="text-align: center;">סוכה 4 אמות על 4 אמות</p>	<p>דבריהם של חכמי קיסריא אינם נכונים, כיוון שאנו רואים בעינינו שאין היחס בין היקף ריבוע נחסם לעיגול חוסם ל"כ גדול (מחצית מהיקף הריבוע), אלא הוא פחות (כפי שחושב לעיל), ונמצא שריבוע בהיקף 16 אמה היקף העיגול הינו 16.8 אמה (ע"פ חישוב האלכסון של הריבוע), ואין היקף העיגול 24 אמה.</p>	<p>א. היקף ריבוע: X היקף עיגול נחסם: $0.75 X$</p> <p>ב. היקף עיגול: X היקף ריבוע נחסם: $0.66 X$</p> <p>ג. היקף עיגול: Y היקף ריבוע נחסם: X</p> $Y = X + \frac{X}{2}$ <p>או</p> $Y = \frac{3X}{2}$	<p>חכמי/דייני קיסריא:</p> <p>א. היחס בין ריבוע חוסם לעיגול נחסם הינו קטן ברבע (3:4).</p> <p>ב. היחס בין היקף עיגול חוסם להיקף ריבוע נחסם הינו קטן בשליש (2:3).</p> <p>לפיכך, עיגול 24 אמות (דעת רבי יוחנן) מקיף ריבוע 16 אמות (ע"פ סעיף ב), שזו סוכה ד"א על ד"א (דעת רבי).</p> <p>ג. משמע שהיקף ריבוע (16) קטן מהעיגול שחוסם אותו (24) במחצית היקף הריבוע (8)</p>

1- התוס' בעירובין (יד ע"א ד"ה "והאיכא") מעיר על היחס של 3:1 בין הקוטר להיקף "דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המידות" (והיחס הינו 1:1.414) וכן התוס' בסוגייתנו (ד"ה "כל") מעיר על היחס 1:1.4 בין האלכסון והיקף הריבוע "אין החשבון מכוון ולא דק" (היחס הינו $\sqrt{2} = 1.414$). בתשובת הדבר מדוע הגמרא לא חישה כראוי את היחסים מסביר החזון איש "וניתנה ההלכה לחשוב בקירוב, שלא ניתנו המצוות אלא לצרף הבריות ולדקדק בצוואותיו יתברך לקבלת מלכותו יתברך... וכל אלה אינם מפסידים אם הקביעות של גבולי הצמצום יהיו בקירוב, כדי שיוכלו לקיים מצוות המעשיות אף חלושי הדעת" (חזון איש או"ח סי' קלח אות ד). וכן כתב על שיעורי חכמים "דכשקובעים חכמים שיעור קובעים על מדה שוה, שהרי בידם לתקן על מדה שוה, שכל עיקר תקנתם כדי לעשות משמרת למשמרת, ושוקדים תמיד לקבוע דבריהם על אופן נוח לזכרו ולשמרו" (כלאים סימן ח פ"א עמ' 131).

סוכות שנבנו לא לשם סוכה [ח ע"ב 2 "אמר רבי" – "חיובא נינהו"]

- רבי לוי והברייתות מזכירים סוגי סוכות שנבנו לא לשם סוכה אלא לשם דבר אחר (מלאכה, שמירה, דיור), ומתוך כך מתבררים דינים ב"סוכה ישנה" (סוכה שלא נעשתה לשם מצוות סוכה ונבנתה שלושים יום לפני החג. ט ע"א).
1. חובה שיהיה ניכר מהסוכה שהיושב בה עושה זאת לשם מצוות סוכה, ולא מתוך שרגיל לדור בה כל השנה.
 2. חובה שהסכך יושם על הסוכה לשם "צל", ולא כתקרה לצניעות.
 3. אין חובה שהסוכה תהא קבועה במקומה או תיעשה עבור ישראלים.

רבי מאיר

אמר רבי לוי משום רבי מאיר: שתי סוכות של יוצרים (כלי חרס) זו לפנים מזו (דרך היוצרים לעשות סוכה למגורים ולאחסון הכלים וסוכה שחיצונית לה לייצור הכלים ולמכירתם)

הפנימית אינה סוכה (שלא ניכר מישיבתו בסוכה שהיא לשם סוכה, כיוון שבכל ימות השנה הוא עובד, אוכל וישן בתוכה) ו**החיצונית** (שנחשבת הסוכה דירה שגר בה),

והחיצונית סוכה (כיוון שבכל השנה לא גר בה בחג סוכות ניכר שגר בה לשם מצוות סוכה) ו**המזוזה** מן המזוזה (שרגילים אנשים להיכנס ולצאת דרך הסוכה החיצונית, ולכן היא אינה נחשבת "דירה" שגרים בה להתחייב בה במזוזה).

בית שער הוא בית קטן שמוצב לפני הבית, ועוברים בו אנשים. אומנם מדאורייתא בית שער פטור ממזוזה כיוון שהוא לא מיוחד לדירה (יומא יא ע"ב), אך רבנן חייבו (מנחות לג ע"ב) **מדוע הסוכה החיצונית פטורה ממזוזה? שתחשב כ"בית שער" וכניסה לסוכה הפנימית ותהיה חייבת במזוזה מדרבנן?**

סוכת היוצרים אינה קבועה, לא הפנימית ולא החיצונית, והפנימית לא חשובה להיות לה "בית שער".

הגמרא מביאה שתי ברייתות דומות, דין ארבעה סוכות שנעשו לא לשם סוכה שהן כשרות והתנא מרבה בסוף הברייתא שיש עוד סוכה יותר "גרועה" שאף היא כשרה. הגמרא מסבירה באופן דומה את שתי הברייתות ומרחיבה שכל ברייתא מתכוונת להכליל בסוף דבריה את דין הברייתא השנייה.

הסבר ברייתא ראשונה	הסבר ברייתא ראשונה	
סוכת רַקְבִּ"ש (מילה זו היא רשי תיבות לסוכות שלא נעשו לשם חג הסוכות על ידי ישראלים): סוכת רועים (ששומרים על הצאן לשבת בה מפני השמש), סוכת קניצים (שומרי קציעות, תאנים שמשוטחות בשדה לייבוש), סוכת בורגנין (שומרי העיר), סוכת שומרי פירות, סוכה מכל מקום – פשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.	גַּבְבִּ"ךְ (מילה זו היא רשי תיבות): סוכת גוים (שעשו אותה לגור בימות הקיץ) סוכת נשים (עבור עבודת נשים) סוכת בְּהֵמָה (עבור צל וקיוּבץ בהמות) סוכת פותים (שעשו אותה גרי אריות שאינם חייבים במצוות), סוכה מכל מקום (אפילו פחותה משאר הסוכות שנמנו) – פשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.	ברייתא
מה כוונת הברייתא באומרה "כהלכתה"? (בוודאי שאין כוונת הברייתא ללמד שצריך לסכך את הסוכה כהלכה: צלתה מרובה מחמתה ובדבר שכשר לסכך בו, הרי סוכה רגילה לא כשרה בלא תנאים אלו, כ"ש בסוכות גב"ך שהן "רעות" שלא נעשו לשם סוכה לא יהיו כשרות בלא תנאים אלו)	מה כוונת הברייתא באומרה "כהלכתה"? (בוודאי שאין כוונת הברייתא ללמד שצריך לסכך את הסוכה כהלכה: צלתה מרובה מחמתה ובדבר שכשר לסכך בו, הרי סוכה רגילה לא כשרה בלא תנאים אלו, כ"ש בסוכות גב"ך שהן "רעות" שלא נעשו לשם סוכה לא יהיו כשרות בלא תנאים אלו)	בירור כוונת הברייתא
רב חסדא: חובה שסוכת גב"ך תהיה מסוככת לשם צל, ולא לשם צניעות וסגירת מבנה הסוכה. (לעומת דפנות הסוכה שלא חובה שיוקמו לשם סוכה, חובה שהסכך יושם לשם צל, ככתוב "סוכה" שתהא מסוככת להגנה מפני השמש)	רב חסדא: חובה שסוכת גב"ך תהיה מסוככת לשם צל, ולא לשם צניעות וסגירת מבנה הסוכה. (לעומת דפנות הסוכה שלא חובה שיוקמו לשם סוכה, חובה שהסכך יושם לשם צל, ככתוב "סוכה" שתהא מסוככת להגנה מפני השמש)	תשובת רב חסדא
מה כוונת הברייתא באומרה "סוכה מכל מקום"? איזו סוכה הברייתא ריבתה שאף היא כשרה לאחר שמנתה את ארבעת הסוכות הכשרות.	מה כוונת הברייתא באומרה "סוכה מכל מקום"? איזו סוכה הברייתא ריבתה שאף היא כשרה לאחר שמנתה את ארבעת הסוכות הכשרות.	בירור כוונת הברייתא
סוכת רַקְבִּ"ש שהיא גרועה מסוכת רַקְבִּ"ש, כיוון שסוכת רַקְבִּ"ש נעשתה עבור שמירת שומרים ישראלים שחייבים במצוות סוכה, אבל רַקְבִּ"ש נעשתה עבור אנשים שאינם מחוייבים במצוות סוכה (גוים, נשים, בהמות וכוותים).	סוכת רַקְבִּ"ש שהיא גרועה מסוכת גב"ך, כיוון שסוכת גב"ך קבועה במקומה, וחידוש הברייתא שאף סוכת רַקְבִּ"ש שאינה קבועה במקומה (כיוון שדרך הרועים להזיז את סוכתם בהתאמה לצאן שמסיימים את המרעה, וכן הקניצים מפרקים את הסוכה לאחר שהקציעות מתייבשות) נחשבת סוכה כשרה.	תשובת הגמרא

סוכה ישנה | ט ע"א 1 "סוכה ישנה" – "להם משלהם"

נחלקו ב"ש וב"ה במשנתנו האם סוכה צריכה להיעשות לשמה (לבנותה שלושים יום קודם החג או לבנותה לשם סוכה) אם לאו (אך לכו"ע צריך לחדש בה לפחות סכך בגודל טפח על טפח מרובע. שו"ע או"ח תרלו ס"א).

משנתנו

סוכה ישנה (שבנה אותה קודם לחג שלשים יום, ולא פירש שבנייתו לשם החג) **בית שמאי פוסלין** (כיון ששואלין בהלכות החג קודם לחג שלשים יום, כל הבונה סתם סוכה מבלי לפרש כוונתו – לשם חג הוא בונה, אך קודם שלשים יום – אינו בונה סוכה לשם החג ופסולה) ו**בית הלל מְכַשְׂרִין** (שאינן צריך לבנות סוכה לשם החג).
וְאִיזוֹ הִיא 'סוכה ישנה' (לשיטת בית שמאי שפוסלים סוכה ישנה)? כָּל שֶׁעָשָׂה קוֹדֵם לְחַג שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֲבָל אִם עָשָׂה לְשֵׁם חַג אֶפְלוּ מִתְחִילַת הַשָּׁנָה כְּשֶׁרָה.

רב ושמואל

בבגד ארבע כנפות (פינות) גדלים (קושרים) ארבע פתילות (חוטים) לכדי ציצית (קבוצת חוטים התלויים בדבר מה, כ"ציצת ראשי") **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲשֵׂאָהּ** (פתילות הציצית משאריות חוטים שנשארו בבגד בגלל התפירה) מן ה**קוֹצֵין** (בעת האריגה חוטי השתי נקרעים וקושרים אותם, ונשאר מעט מחוטי הקשירה מחוץ לבגד. והם מכונים "קוצים" כיוון שבולטים מהבגד כקוצים [איור 1]) ו**מִן הַנִּימִין** (בגד שתפרו לו אימרא (מכפלת) ונשארו ראשי חוטי התפירה [איור 2]) ו**מִן הַגְּרָדִין** (חוטים היוצאים מהבגד לאחר שהסתיימה תפירתו [איור 3]) – פְּסוּלָה (כיוון שלא נתלו הפתילים בבגד לשם ציצית לא נחשבים החוטים שיוצאים מהבגד לשם מצוות ציצית). מִן הַסִּיסִין (פקעת חוטים, שהוציא מתוכה חוטים [איור 4]) – כְּשֶׁרָה (כיוון שקשרם בבגד לשם ציצית זו 'עשיה לשמה'. ואין צריך לטוות את החוטים לשם ציצית, שזה אינו חלק מעשיית הציצית).
כִּי אָמַרְתָּה קָמְיָה דְשִׁמּוּאֵל אָמַר לִי: אֵף מִן הַסִּיסִין (פקעת חוטים שהוציא מתוכה חוטים) נְמִי פְּסוּלָה (שיש לטוות אף את פתילות הציצית לשמה).

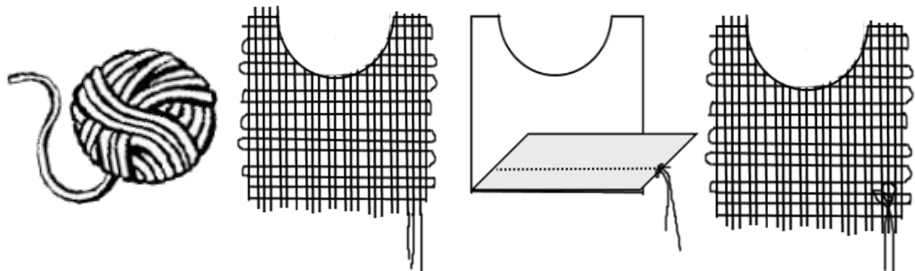
הלימוד של בית שמאי מפסוק את חובת בניית סוכה לשמה, מחייב את בית הלל להסביר מה הם לומדים מאותו פסוק:

פסוק	טעם בית שמאי	לימוד בית הלל מהפסוק	דעת ב"ש
"חג הסוכות שבעת ימים לה" (ויקרא כג, לד)	"לה" הסוכה צריכה להיעשות לשם קיום מצוות המלך, ואם אינה עשויה לשם מצווה פסולה.	כדעת רב ששת בשם רבי עקיבא: "לה" עצי הסוכה אסורים בהנאה כל שבעה (שהם שייכים לה). וכדעת רבי יהודה בן בתירה: "חג" כפי שקורבן חגיגה חל עליו שם שמים ואסור בהנאה (עד הקטרת אימוריו), עצי "הסוכות" נועדו לשם שמים ואסורים בהנאה.	אף בית שמאי סוברים מפסוק זה כדעתם של בית הלל, ללמוד לאיסור הנאה מעצי הסוכה (ולכן נדחה הלימוד של ב"ש בסוכה ישנה).
"חג הסוכה" (דברים יג, טז)	"תעשה" ל"חג" (סרס המקרא ודרשהו), הסוכה צריכה להיעשות לשם חג.	"ב'חג הסוכה תעשה" אף בחג הסוכות עצמו (בחול המועד) "תעשה" – מותר לבנות סוכה, אם לא בנה קודם החג (כז ע"ב. ואין הדין שאפשר לבנות סוכה רק לפני החג).	בית שמאי סוברים כרבי אליעזר, שאין בונים סוכה בחוה"מ (והפסוק מופנה ללימוד סוכה ישנה)

וכי בית הלל לא סוברים כמו רב, והרי לשיטת בית הלל אין חובה לעשות סוכה לשמה, ולדעת רב חובה לגדול את הציציות לשמה (כיצד רב סתר את דברי בית הלל. ריטב"א), ולשיטת שמואל אף יש לטוות את חוטי הציצית לשמה?

בית הלל מחלקים בין סוכה לציצית, מילת "תעשה" מחייבת ציצית 'לשמה' ולא במצוות סוכה (כיוון שהמילה "תעשה" מלמדת על איסור סוכה גזולה).

סוכה	ציצית	חובת לשמה
אין פסוק וממילא אין צריך לשמה	"גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת" (דברים כג, יב) – לשם חובך (העשייה נעשית לשם קיום חובת המצווה)	אין פסוק וממילא אין צריך לשמה
איסור גזולה	"וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם" (במדבר טו, לח) – "לָהֶם" משלהם	"חג הסוכה תעשה לך שבעת ימים" (דברים טז, יג) – "לך" משלך

1. חוטי השתי נקרעו וקשרם
2. תפר את הבגר ונתרו חוטים מהתפירה
3. מותר האריגה, חוטים שנתרו מהבגד
4. פקעת חוטים

1- רש"י (ר"ה "קמיה דשמואל") רב יהודה היה תלמידו של רב, ולאחר שרב נפטר הלך ללמוד מפי שמואל. לכך אומר רבי יהודה שמועות בשם שניהם, וכוונתו: "כך אמר לי רב, וכשהרצתי דברים לפני שמואל - נחלק עליו".

סוכה תחת אילן | ט ע"ב 1 "העושה סוכתו" – "משמע לך"

סכך מחובר לקרקע פסול לסינוך, ככתוב בתורה, "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיסקךך" – יש לעשות את הסכך מפסולת הנאספת בגורן ויקב. דהיינו, מגידולי קרקע שאינם מחוברים לקרקע (סוכה יב ע"א). המשנה פוסקת שסוכה תחת האילן פסולה כיוון שיש שני סככים מעל הסוכה והסכך העליון פסול ופוסל את הסוכה. רבא מחלק בדין המשנה ומדייק שכאשר האילן דליל בענפיו – הסוכה כשרה. רב פפא מעמיד בדבריו שכוונתו שיש סכך אחד, מעט סכך פסול (מחובר לקרקע) מעורב היטב עם סכך כשר ומתבטל אליו – ולכן הסוכה כשרה.

משנתנו

העושה סוכתו (כשרה) תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית (ופסולה, כיוון שמכסה "סכך" האילן הפסול את סכך הסוכה).

רבא: במשנתנו סוכה תחת האילן פסולה מחמת שהאילן צילתו מרובה מחמתו, אבל באילן שחמתו מרובה מצילתו הסוכה כשרה (כיוון שמעטים ענפי האילן אינו נחשב האילן כלום). והוכחה לדין זה מייטור לשון המשנה "כאילו עשאה בתוך הבית", הרי יכל התנא לקצר ולומר "פסולה"? משמע שאילן פוסל דווקא בעת שהוא דומה לתקרת בית, כאשר צילתו מרובה מחמתו.

הסוכה עצמה פסולה מחמת שאין בה די סכך, ומתערב מעט ה"סכך" הפסול (שמחובר לאילן) עם מעט הסכך הכשר (והמעט מצטרף למעט להיות סוכה שמרובה צילתה מחמתה) – וכיצד רבא הכשיר סוכה על סמך ה"סכך" הפסול [איור 1]?

רב פפא: רבא לא התכוון שענפי האילן מעל הסכך אלא שכופפו את ענפי האילן לתוך הסכך, ומעט "הסכך" הפסול מעורב היטב בתוך הסכך הכשר ומתבטל אליו (כדין ביטול מעט ברוב) וכך יש סכך שמרובה חמתו מצילתו – והסוכה כשרה (הסכך הפסול מכשיר את הסוכה ולא פוסלה מחמת עצמו [איור 2]).

אם הסכך הפסול מתבטל לסכך הכשר – מה חידש רבא שהסוכה כשרה? וממילא גם מה משמעות ייתור המשנה "כאילו עשאה בתוך הבית"? (לפי ההעמדה הראשונית שיש שני סככים ברור מה חידש רבא שהסכך התחתון כשר, אבל כשיש סכך אחד כשר – ברור שהסוכה תהא כשרה!)

סכך אחד שמעורב הכשר עם (מעט) פסול – הסוכה כשרה, ושני סככים שהפסול מעל כשר – הסוכה פסולה. חידש רבא שאפילו שיש חשש שאנשים יטעו ויכשירו שני סככים אטו סכך אחד (בגלל הדימיון של שני המקרים ויחשבו ששני המקרים כשרים) – לא חוששים ולא גוזרים לאסור.

חידוש זה שאיננו גוזרים לאסור זה אטו זה, כבר ידוע מהמשנה שהכשירה סוכה שהסכך שלה מעורב רוב סכך כשר עם מעט סכך פסול (ולא גוזרים לאסור משום הרישא של המשנה שפסקה לאסור סכך פסול על גבי סכך כשר)

היינו חושבים שדברי המשנה להכשיר את הסוכה בדיעבד, אבל לכתחילה אין לערב סכך פסול עם סכך כשר מתוך כוונה שהסכך הפסול יתבטל (כיוון ש"אין מבטלין איסור לכתחילה") – קמ"ל שאפילו לכתחילה מותר לעשות כן.

משנה י"א ע"א

הדלה (הרים ופרס) עליה (על הסוכה) את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס (עשב מטפס) וסיכך על גבן (על הסוכה הכשרה בעוד הצמחים מחוברים לקרקע) – פסולה (הסכך הפסול מצטרף לסכך הכשר לפסולו), ואם היה סינוך הרבה מהן (הסכך הכשר מרובה מהסכך הפסול שמחובר לקרקע) או שקצצן (את הצמחים מן הקרקע) – כשרה.

אם כוונת המשנה "ואם היה סינוך הרבה מהן – כשרה" שהסכך הפסול מעל הסכך הכשר, כיצד הסוכה מוכשרת על סמך הסכך הפסול (עסקינן בסוכה שהסכך הכשר מרובה חמתו מצילתו ו"בזכות" תוספת הסכך הפסול הוא מוכשר)?!

אלא בוודאי כוונת המשנה שהסכך הפסול מעורב היטב עם הסכך הכשר, והוא מתבטל אליו.

1. מעט הסכך הפסול שמעל הסכך הכשר מצטרף אליו להכשיר את הסוכה שתהא מרובה מצילתה מחמתה

2. כופף את ענפי האילן הפסול (לסינוך) לתוך הסכך הכשר עד שאינם נראים בו. ונחשב הסינוך כסכך אחד, להכשיר את הסוכה.

סוכה תחת סוכה [ט ע"ב "סוכה על" - י ע"א "ידי הדחק"]

משנתנו פסקה שסוכה תחת סוכה – הסוכה התחתונה פסולה. הגמרא מסבירה שמהתורה אסור שיהיה לסוכה שני סככים אחד על גבי השני, ומבררת מהו המרחק שמגדיר אותם כאחד או כשנים?

משנתנו

סוכה על גבי סוכה העליונה קשרה והתחתונה – פסולה. רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה – התחתונה קשרה (כיוון שהסוכה העליונה איננה נחשבת לפסול את התחתונה).

ברייתא

[המקור של דין משנתנו מהתורה] "בסוכות תשב" – ולא בסוכה שתחת הסוכה, ולא באילן, ולא בסוכה שבתוך הבית.

רבי ירמיה

אמר רבי ירמיה: (ע"פ דין "סוכה תחת סוכה")

מקרה	הסבר
פעמים ששתייהן קשירות	כגון: שתחתונה חממתה מרובה מצלתה (ואינו נחשב הסכך כולל) והעליונה צלתה מרובה מחמתה וקיימא עליונה בתוך עשרים (ולפנינו סוכה כשרה אחת בלבד, העליונה הכשרה כוללת את התחתונה).
פעמים ששתייהן פסולות	כגון: דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן (ושתייהן כשרות מחמת עצמן. התחתונה פסולה מחמת "סוכה תחת סוכה") וקיימא עליונה למעלה מעשרים אמה (ולכן העליונה פסולה).
פעמים שתחתונה קשרה והעליונה פסולה	כגון: שתחתונה צלתה מרובה מחמתה (והיא כשרה כשלעצמה) ועליונה חממתה מרובה מצלתה (היא פסולה ואיננה נחשבת סוכה, וממילא אין בתחתונה פסול של "סוכה תחת סוכה") וקיימי תרוייהו בתוך עשרים.
ופעמים שהעליונה קשרה ותחתונה פסולה	כגון דתרוייהו צלתן מרובה מחמתן (והתחתונה כשרה כשלעצמה אך נפסלת מחמת העליונה מדין "סוכה תחת סוכה") וקיימא עליונה בתוך עשרים (העליונה כשרה כשלעצמה ואין דבר שיפסול אותה).

משנה אהלות ג, ז

[הלכה למשה מסיני שכזית טומאת המת כשהיא לעצמה מטמאת כל מה שמעליה עד הרקיע, אך כשהיא נמצאת בתוך אוהל האוהל "כולא" את הטומאה בתוכו] טפח על טפח ברום (בגובה) טפח (נחשב "אוהל") – מביא (מוליך לכל חלל האוהל) את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה (מלעות למעלה) [איור 1], אבל פחות מרום טפח – לא מביא (הטומאה לא ממלאת את החלל) ולא חוצץ (את הטומאה לעלות למעלה) [איור 2].

מלשון הברייתא משמע שפסול סוכה תחת סוכה נובע מלשון הפסוק "בסוכות תשב" – ללמדנו שיש חובה לשבת בסוכה יחידה ולא בסוכה שהינה "סוכת תחת סוכה". אדרבא, מלשון "בסוכות" שהוא לשון רבים, משמע שאף שתי סוכות, זו על גבי זו – שתיהן כשרות!

רב נחמן בר יצחק: כתוב בתורה בלשון יחיד "בספת" – ללמדנו שרק סוכה אחת כשרה (אפילו למ"ד "יש אם למקרא" ויש להתייחס לאופן שבו קוראים את הפסוק "בסוכות", ניתן ללמוד דין זה. שאף לשיטתו יש משמעות לאופן שבחר הקב"ה לכתוב בתורה בכתוב חסר)

רבי ירמיה מנה ארבעה מקרים שונים של "סוכה תחת סוכה" ומה חידש בדבריו? הרי הם דברים פשוטים!

[בפסול "סוכה למעלה מכ' אמה" הסכך עצמו פסול ופוסל סכך כשר שתחתיו (כדין סכך פסול שמצטרף לסכך כשר). שונה ממנו פסול "חמתה מרובה מצילתה" שהסכך אינו נחשב "סכך" בגלל שהסוכה איננה נחשבת "סוכה", וממילא "הסכך שאינו קיים" אינו פוסל סכך כשר שתחתיו בהור"א נגזור שבכל סוכה שפסולה בגלל הסכך – נאסור את הסוכה שתחתיה (כפי שסוכה שלמעלה מעשרים אמה פוסלת את סכך הסוכה התחתונה), כדי שאנשים לא יתבלבלו בדין סכך פסול. קמ"ל רבי ירמיה שלא גוזרים, וסוכה עליונה שהסכך שלה פסול בגלל ש"חמתו מרובה מצילתו" – כשרה הסוכה שתחתיה (וזהו המקרה השלישי. ובגלל שחידש רבי ירמיה דין זה אמר אגב את שלושת המקרים הנוספים).

סכך כשר שצמוד לסכך כשר אחר – בוודאי הם נחשבים כסכך אחד וכשרים, אם כך מהו שיעור המרחק שהסככים נחשבים נפרדים זה מזה, ופוסל העליון את התחתון מדין "סוכה תחת סוכה"?

רב הונא: טפח, נלמד מדיני טומאת מת שאוהל נחשב "אוהל" כאשר הוא בגובה טפח. רק סכך שבגובה "אוהל" נחשב בפני עצמו. רב חסדא ורבה בר רב הונא: ארבעה טפחים, נלמד מדיני רשויות השבת שמקום חשוב (רשות היחיד או כרמלית) בפני עצמו הוא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. ורק סכך בגובה ארבעה טפחים נחשב חשוב להיות רשות בפני עצמו. שמואל: עשרה טפחים, נלמד מסוכה הנמוכה ביותר שכשרה רק בגובה עשרה טפחים (ב ע"א). מה סוכה כשרה בעשרה טפחים (ורק אז היא נחשבת כ"סוכה") כך היא נפסלת בעשרה טפחים בדין "סוכה תחת סוכה" (פחות מעשרה טפחים היא איננה נחשבת "סוכה" לפסול את הסוכה שתחתיה).

משנתנו

סוכה על גבי סוכה העליונה פְּשֵׁרָה וְהַתְּחִתוֹנָה – פְּסוּלָה. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: אִם אֵין דְּיֹרְיִין בְּעֵלְיוֹנָה – הַתְּחִתוֹנָה פְּשֵׁרָה (כיוון שהסוכה העליונה איננה נחשבת לפסול את הסוכה התחתונה).

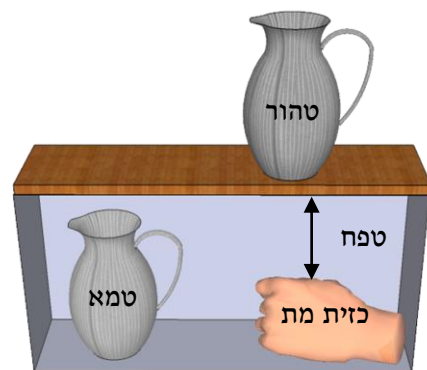
מה כוונת רבי יהודה באומרו "אין דְּיֹרְיִין"? ברור שאין כוונתו שאין דיירים שגרים בסוכה העליונה, וכי מדוע חסרונם של אנשים שגרים בסוכה העליונה יפסלו את הסוכה התחתונה? ודאי הכוונה שהסוכה עצמה אינה ראויה לדירה, ולכן אינה נחשבת כ"סוכה".

במשנתנו רבי יהודה אומר שסוכה עליונה שאינה ראויה לדירה איננה נחשבת, מהי הסיבה שהסוכה אינה ראויה לדירה? בוודאי בגלל שהיא נמוכה מעשרה טפחים ואי אפשר לגור בה.

משמע שלתנא קמא, שחולק על רבי יהודה, שסוכה עליונה שאין בה עשרה טפחים היא סוכה כשרה. קשה לשמואל שסובר שרק אם יש עשרה טפחים בסוכה העליונה היא נחשבת בפני עצמה – ולת"ק אפילו בפחות מעשרה טפחים היא נחשבת כ"סוכה" לפסול את התחתונה.

בבוא רב דימי מארץ ישראל לבבל: בארץ ישראל פירשו שכוונת רבי יהודה במשנתנו שהסוכה העליונה לא ראויה לדירה אם הסוכה התחתונה אינה יכולה להחזיק את כובד משקל הכרים והכסתות של הסוכה העליונה ולא ניתן לישון בה (ואין הכוונה שהיא נמוכה מעשרה טפחים כפי שהעמידו).

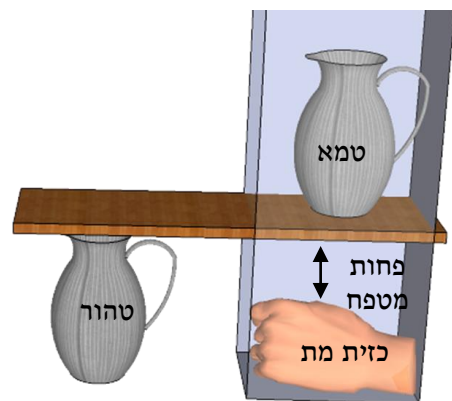
ממילא ת"ק סובר שאף שהסוכה התחתונה איננה יכולה להחזיק כרים וכסתות של העליונה – העליונה נחשבת "סוכה" (והסוכה העליונה כשרה והתחתונה פסולה מחמת "סוכה תחת סוכה"). ואין קושיה מדברי ת"ק של משנתנו על שמואל.

1. קורה ארוכה טפח ורחבה טפח בגובה של טפח מכזית מת – גורמת לטומאת המת (באפור) להתפשט בתוך החלל ולטמא את כל מה שתחת הקורה, אך להיעצר בתוך "האוהל"

משמע שת"ק סובר שהסוכה העליונה כשרה אפילו שאי אפשר לשים כרים וכסתות לדור בה בגלל חולשתה של הסוכה התחתונה – והרי ע"פ הכלל של שמואל "כהכשרה כן פוסלה" (הדינים שמקיימים את הסוכה להכשירה בהיעדרם הסוכה פסולה) הייתה צריכה הסוכה העליונה להיות פסולה כיוון שהיא לא ראויה לדירור וממילא הסוכה התחתונה כשרה.

מכך שת"ק לא פסק כך – משמע שאינו מקבל את הכלל של שמואל, וקשה לשמואל! (ממילא אם הכלל של שמואל אינו תקף, גם טענתו שהמרחק בין שני סככים הינו עשרה טפחים כהכשר סוכה – היא טענה שת"ק חולק עליה)

2. קורה שפחות מגובה טפח מכזית מת – אינה עוצרת את טומאת המת (באפור) לבקוע עד הרקיע ולטמא את כל מה שמעליה, והטומאה איננה מתפשטת ב"אוהל" לטמא את כל מה שבתוכו

ת"ק מסכים לכלל של שמואל "כהכשרה כן פוסלה" והסוכה העליונה פסולה בתנאי שלא ניתן לדור בה כלל (מחמת שהסוכה התחתונה רעועה. ולכן גם תקף כללו של שמואל "כהכשרה כן פוסלה" בדין מרחק עשרה טפחים בשני סככים ות"ק מסכים עימו).

לעומת זאת, במשנתנו ת"ק פסק שהסוכה העליונה כשרה בגלל שהוא נחלק עם רבי יהודה באופן שיכולה הסוכה התחתונה לקבל את הכרים והכסתות של העליונה בדוחק. לפי ת"ק אם הסוכה התחתונה מקבלת את הכובד בקושי – הסוכה העליונה נחשבת "סוכה" וכשרה, ולפי רבי יהודה – הסוכה העליונה איננה נחשבת "סוכה" (שלא ניתן להשתמש בה) והתחתונה כשרה.

סכך פסול מעל או מתחת לסכך הכשר וי ע"א "פירס עליה" - ע"ב "מזן הסוכה"

סדין פסול לסכך, כיוון שמקבל טומאה (יא ע"א), ואם פרס אותו מעל הסכך הכשר או מתחתיו – הסוכה פסולה, שמצטרף הסכך הפסול לסכך הכשר לפוסלו (כדין המשנה הקודמת שענפי אילן מחוברים לקרקע פסולים לסיכוך). אגב הזכרת סדין כסכך הגמרא מתייחסת לנוי הסוכה – דינם של קישוטים שאדם תולה מתחת לסכך.

משנתנו

פִּירְס עֲלֶיהָ (מעל הסוכה) סָדִין מִפְּנֵי הַחֲמָה או תַּחְתֶּיהָ מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר (שעלים וקיסמים מהסכך נושרים על שולחנו ושם סדין מתחת לסכך כדי למנוע זאת) או שְׁפִירְס עַל גְּבֵי הַקִּינּוֹף (מיטה שפרוס מעליה סדין לנאותה) פְּסוּלָה (שמצטרף ה"סכך" הפסול שמקבל טומאה עם הסכל הכשר לפוסלו).

ברייתא

סִיכָכָה כְּהִלְכָתָהּ וְעֵיטָרָה בְּקֶרְמִין (בד שמעוטר בציורים כחלק מהאריגה) וּבְסִדְיָיִן הַמְצוּיָיִן (בד שתופרים עליו ציורים וצורתם בולטת), וְתֵלָה בָּהּ אֲגוּזִין שְׂקָדִים אֶפְרָסְקִין וְרִמּוֹנִים פְּרָכִילִי (אשכולות) עֲנָבִים וְעֶטְרוֹת (כתר עשוי) שֶׁל שְׂבּוּלִין (כוסות זכוכית מלאים ב) יֵינּוֹת שְׂמָנִים וְסֻלְתוֹת אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּק (להשתמש) מֵהֶן עַד מוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הָאֶחָדוֹן שֶׁל חַג. וְאִם הִתְנַה עֲלֶיהֶם (לפני חג שיוכל להשתמש בהם) הִפֵּל לְפִי תְנָאוֹ (כיוון שאמר "איני בודל מהם כל בין השמשות של יום טוב הראשון" גילה בדעתו שהוא רוצה להשתמש בנוי הסוכה במהלך חג הסוכות – ולא חלה קדושת הסוכה על הקישוטים).

ברייתא

נוֹיֵי סוּכָה (אינו נחשב סכך כלל כיוון שמקבל טומאה, לכן) אֵין מִמַּעֲטֵין בְּסוּכָה (וסוכה גבוהה מעל עשרים אמה וסדין לנוי פרוס מתחת לעשרים אמה – לא מתחשבים בסדין לטעון שהוא ממעט את גובה הסוכה ותהא כשרה. וכן להיפך, סוכה שפרסו בה סדין בגובה מתחת לעשרה טפחים – לא מתחשבים בסדין לטעון שהוא ממעט את גובה הסוכה ותהא פסולה).

רב אשי

אָמַר רַב אֲשִׁי: וּמִן הַצַּד מִמַּעֲטֵין (סדינים שתלו בצדדי סוכה של שבעה טפחים על שבעה טפחים וממעטים את שטחה – מתחשבים במיעוט והסוכה פסולה, כיוון שלא ניתן להושיב בתוכה אדם שראשו, רובו ושולחנו בתוכה).

ברייתא

נוֹיֵי סוּכָה (סדינים הפרוסים תחת הסכך לנוי) הַמוּפְלָגִין (המרוחקים) מִמְּנָה (מהסכך) אֲרַבְעָה (טפחים), רַב נַחֲמֵן אָמַר: כְּשֶׁרָה (כיוון שנוי הסכך בטל לסכך), רַב חֲסֵדָא וְרַבָּה בַר רַב הוֹנָא אָמְרֵי: פְּסוּלָה (המרווח בין הסכך לנוי של ארבעה טפחים נחשב כאוהל בפני עצמו, והישוב תחתיו נחשב כיושב באוהל ולא תחת הסוכה).

רב חסדא: "מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר" כוונת המשנה שהסדין פוסל בגלל שהתכוון לעשותו "סכך" להגן על שולחנו מפני נשורת העלים ולכן הוא נחשב "סכך" פסול, אבל אם פרס את הסדין כדי לייפות את הסוכה – הסוכה כשרה, שאין שם "סכך" על הסדין.

דברי רב חסדא פשוטים ומה החידוש בדבריו? הרי המשנה אמרה זאת מפורשות, שהסוכה פסולה "מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר" – ונדייק שדווקא כשעשה להגן על השולחן אבל אם עשה כדי לייפות את הסוכה – הסוכה כשרה.

לולא דברי רב חסדא היינו חושבים שהמשנה נקטה דוגמא "מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר" שמצויה, כמו לפרוס את הסדין בגלל העלים, אבל גם פריסת סדין לנוי פוסלת את הסוכה (כי פעולת הפריסה זהה בשניהם) – קמ"ל רב חסדא שהסוכה כשרה.

דברי הברייתא הם סיוע לדברי רב חסדא שניתן לפרוס סדינים בסוכה והסדין אינו פוסל אותה.

שמה כוונת הברייתא לפריסת סדינים מצוירים בדפנות הסוכה, אבל אם יפרוס את הסדין מתחת לסכך – הסוכה תיפסל. מכיוון שלא ניתן לדייק את כוונת הברייתא – לא ניתן להוכיח מהברייתא לשיטת רב חסדא.

מעשה בעבדו של רב אשי, מנימין, שהתרטבה כותנתו במים ושטח אותה על הסוכה כדי שתתייבש. אמר לו רבי אשי: "הרם את הכותונת מהסוכה שלא יאמרו הרואים מסככים סוכה בדבר המקבל טומאה". ענה לו מנימין: "והרי הם רואים שהכותונת רטובה, ופרסו אותה לשם ייבוש ולא לשם סיכוך!" ענה לו רב אשי: "אכן, התכוונתי שהכותונת יבשה תסיר אותה, שלא יחשבו שניתן לסכך בדבר המקבל טומאה". זו הוכחה לרב חסדא שסכך שמקבל טומאה שלא נפרס לשם סכך, אלא לשם נוי או ייבוש, לא פוסל את הסוכה.

מעשה ברב חסדא ורבה בר רב הונא שהגיעו לביתו של ראש הגולה בחג הסוכות, ורב נחמן (היה אב בית דין וכל הדברים שנעשו בביתו של ראש הגולה נעשו על פיו) הכין להם מיטה לישון, בסוכה שנוי הסוכה היה תלוי במרחק של ארבעה טפחים מהסכך (שכשרה לשיטתו ופסולה לשיטתם). האורחים שתקו ולא אמרו דבר, על כן שאלם רב נחמן: האם חזרתם בכם מדבריכם שסוכה כזו פסולה? ענו לו: אנו שלוחי מצווה, והגענו להקביל פני ראש הגולה בחג (מצווה להקביל פני רבו בשלושת הרגלים) ואנו פטורים ממצוות סוכה (כה ע"א. שהעוסק במצווה פטור מן המצווה), לכן שתקנו ולא חזרנו מדעתנו.

שינה בסוכה תחת כיסוי י"ע"ב "אמר רב יהודה" – יא ע"א "שנא כילה"

הישן בתוך אוהל שבתוך הסוכה – לא יצא ידי חובת סוכה (על כן המילה בסוגייתנו "פסול" אינה מדויקת, כיוון שעסקינן בחובת הישן ולא בדין הסוכה), אבל אם ישן בתוך כיסוי למיטה שאיננו חשוב (כיוון שאין לו עשרה טפחים) או שאינו מוגדר כ"אוהל" (כיוון שאין לו גג) – יצא ידי חובת סוכה.

הגמרא מביאה לאור דברי המשנה את דבריו של שמואל ומספר ברייתות שבכל אחת עסקינן בכיסוי למיטה קצת שונה, שניתן לחלקם למספר סוגים: א. האם פרסו סדין לצניעות הישן או כילה להגן על הישן מפני חרקים? ממילא בסדין המוטות קבועים כחלק מהמיטה ונחשבים כקבועים כביית והכילה היא ארעית שרק לעיתים פורסים אותה.

- ב. האם הכיסוי פרוס על 2 מוטות ואין למיטה "גג" או הכיסוי פרוס על 4 מוטות ויש למיטה "גג"?
- ג. האם הכיסוי למיטה גבוה עשרה טפחים ונחשב כ"אוהל" או פחות מעשרה ולא נחשב "אוהל"?

כילה ארעית	סדין קבוע	
כילת חתנים	נקליטין	2 מוטות
כילה	קינוף	4 מוטות

הגמרא מקשה ממספר מקורות על שמואל והוא עונה עליהן באותו סגנון:

מקור	קושיה	תירוץ
ברייתא: הישן בְּכִילָה בְּסוּכָה לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ.	משמע שכילה אפילו פחות מעשרה טפחים נחשבת כאוהל?	עסקינן בכילה הגבוהה עשרה טפחים ונחשבת כאוהל (אבל בפחות מותר).
משנה (כ ע"ב): הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו.	סתם מיטה הינה נמוכה מעשרה טפחים, ולא יצא ידי חובתו?	פירש שמואל שעסקינן במיטה הגבוהה עשרה טפחים ונחשבת כאוהל.
משנתנו: שפירס על גבי הקינוף – פסולה.	משמע שקינוף, אפילו פחות מעשרה טפחים נחשב כאוהל?	במשנה עסקינן בקינוף הגבוה עשרה טפחים ונחשב כאוהל.
ברייתא: נקליטין שנים (עמודים) וקינופות ארבעה (עמודים), פירס על גבי קינופות – פסולה, על גבי נקליטין – כשרה, ובלבד שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה (טפחים) ואינו נחשב כאוהל).	הברייתא דייקה דווקא בנקליטין שאינם גבוהים עשרה – משמע שקינופות בין יותר מעשרה טפחים ובין פחות מעשרה טפחים נחשב הנקליטין כאוהל, ולכן אסור לישון בתוך הקינוף פחות מעשרה טפחים?	אי אפשר להשוות בין קינופות לכילה, הקינופות הן מוטות שקבועות במיטה, ולכן אף בפחות מעשרה טפחים נחשב כ"אוהל", אבל כילה אינה קבועה ולכן בפחות מעשרה טפחים אינה נחשבת כאוהל ומותר לישון בכילה בתוך הסוכה (שיטת שמואל).
גמרא (י ע"א): כמה יהא בין סוכה לסוכה ותהא תחתונה פסולה? ושמואל אמר: עשרה (טפחים)... "כהכשרה כן פסולה", מה הכשרה בעשרה (הסוכה הכשרה הנמוכה ביותר הינה עשרה טפחים) אף פסולה בעשרה (להחשיב עליונה כ"סוכה" וממילא הסוכה התחתונה פסולה מדין "סוכה תחת סוכה").	לשיטת שמואל עצמו בדין "סוכה תחת סוכה" – כל עוד אין בסוכה העליונה עשרה טפחים היא לא נחשבת "סוכה", וכיצד יתכן שקינוף פחות מעשרה טפחים יהיה חמור בדינו מסוכה ממש שאין בה עשרה טפחים להיחשב כ"אוהל"?	בדין "סוכה תחת סוכה" פוסל שמואל מדין "סוכה" לכן חובה שתהא הסוכה העליונה גבוהה עשרה טפחים כדי להיחשב כ"סוכה", אבל בסוגייתנו שמואל פוסל מדין "אוהל" ולכן בקינופות פחות מגובה עשרה טפחים כבר נחשב כ"אוהל" (והישן בתוכה לא יצא ידי חובת סוכה)

משנתנו

שפירס (סדין) על גבי הקינוף (ארבעה מוטות) פסולה (כיוון שישן בתוך אוהל בפני עצמו ולא בסוכה), אבל פירס (סדין) הוא על גבי נקליטי המטה (שתי מוטות, וכיוון שבקצהו יש שיפוע לכאן ולכאן ואין לסדין "גג" ברוחב טפח – הכיסוי לא נחשב "אוהל" בפני עצמו).

שמואל

אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לישן בכילה בסוכה, אף על פי שיש לה גג (הגג שלה ישר כמו קינוף) והוא שאינה גבוהה עשרה (מהמיטה ולכן הכילה איננה נחשבת כ"אוהל" בפני עצמו).

הגמרא מביאה אימרה נוספת של שמואל בעניין שינה בתוך כילה בדין קריאת שמע בלא בגדים, ומחלקים האם הכילה גבוה עשרה טפחים ונחשבת כ"אוהל" בפני עצמה לחומרא. לאחר מכן מביאה הגמרא בגירסא נוספת של דברי שמואל על שינה בתוך כילה בסוכה ומקשה קושיות דומות. ולבסוף פסק של רבה בר רב הונא שמיקל בכילה יותר משמואל.

<div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>קשה לשמואל שסובר שניתן להוציא את ראשו מהכילה ולקרות קריאת שמע ומהברייתא משמע שלא מועיל להוציא?</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">✓</p> <p>בברייתא עסקינן שגובה הכילה עשרה טפחים ונחשבת כ"אוהל", כיוון שרוב גופו נמצא בתוך האוהל נחשב לחומרא שכול גופו בתוך האוהל וממילא הוא רואה את ערוותו – לכן לא יועיל להוציא את ראשו. שמואל דיבר בכילה בגובה פחות מעשרה טפחים והיא נחשבת כבגד לחצוץ בין ערוותו לראשו.</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>קשה לשמואל שסובר שניתן לישון בכילה בסוכה ומהברייתא משמע שאסור לישון בכילה בסוכה?</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">✓</p> <p>בברייתא עסקינן שלכילה יש ארבעה מוטות וגג ולכן נחשבת כ"אוהל" בתוך הסוכה, אבל שמואל דיבר בכילת חתנים שאין לה גג ואינה נחשבת כ"אוהל".</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>משמע מהברייתא בנקליטין שגבוהים עשרה – לא יצא ידי חובת סוכה אע"פ שאין להם גג, ולדעת שמואל בכילת חתנים כיוון שאין לה גג – יצא ידי חובת סוכה אע"פ שגבוה עשרה?</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">✓</p> <p>שונה דין נקליטין שהם קבועים כחלק מהמיטה ואף שאין להם גג – נחשבים הם כ"אוהל" לפסול את הישן בהם בסוכה, לעומת כילת חתנים שהיא ארעית ואם אין לה גג – היא איננה נחשבת כ"אוהל".</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>אם הנקליטין הם קבועים – יהא דינם כדין הקינופות שאף פחות מעשרה נחשבים הם כ"אוהל", ומדוע פסקה הברייתא "ובלבד שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה"?</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">✓</p> <p>קינופות הם הקבועים ביותר (שהם חלק מהמיטה וגם יש להם ארבעה עמודים וגג) ולכן אף פחות מעשרה הם נחשבים כ"אוהל", אבל נקליטין לא קבועים כמוהם (שאינן להם גג) ולכן רק יותר מעשרה טפחים נחשבים כ"אוהל". לעומת כילת חתנים שאינה קבועה כלל (שהיא ארעית ואין לה גג) ולכן אף יותר מעשרה טפחים אינה נחשבת כ"אוהל".</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>רבר"ה סובר כרבי יהודה "אין אוהל ארעי (המיטה) מבטל אוהל קבע (הסוכה)" – שיפסוק "הלכה כרבי יהודה", ומדוע אמר את דברי רבי יהודה בדין כילה?</p> </div> <div style="border: 1px dashed blue; padding: 5px;"> <p style="text-align: right;">✓</p> <p>אם רבר"ה היה פוסק "הלכה כרבי יהודה" היינו לומדים שדווקא מותר במיטה שנחשבת ארעית, כיוון שמיועדת לשכב מעליה ולא מתחתיה, אבל כילה שמיועדת לישון בתוכה אסור. קמ"ל רבר"ה את טעמו של רבי יהודה ש"ארעי לא מבטל קבוע" ומותר בתוך הכילה ומתחת המיטה לישון בסוכה.</p> </div>	<div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>[אסור לקרוא קריאת שמע כאשר הוא עירום והוא רואה את הערווה של עצמו, ככתוב "ולא יראה בך ערוות דבר"] אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: הישן בכילה ערום מוציא ראשו חוץ לכילה וקורא קריאת שמע (נחשבת הכילה כחלוק שעל גופו, ובהוצאת הראש מהכילה ראשו לא "הולך" אחר גופו וראשו נמצא במקום אחר מערוותו)</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>הישן בכילה ערום לא יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא קריאת שמע.</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>הא למה זה דומה (הישן בכילה עירום)? לעומד בבית ערום שלא יוציא ראשו חוץ לחלון ויקרא קריאת שמע.</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לישן בכילת חתנים (שגובה משופע) בסוכה לפי שאין לה גג אף על פי שגבוהה עשרה (ואינה נחשבת כ"אוהל").</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>הישן בכילה בסוכה לא יצא ידי חובתו.</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>נקליטין שנים (עמודים) וקינופות ארבעה (עמודים), פירס על גבי קינופות – פסולה, על גבי נקליטין – פשוטה, ובלבד שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה.</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: right;">?</p> <p>דרש רבה בר רב הונא: מותר לישן בכילה, אף על פי שיש לה גג אף על פי שגבוהה עשרה.</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px;"> <p>אמר רבי יהודה: נוהגין היינו לישן תחת המטה בפני הזקנים (ולא מיחו בנו משמע שהדבר מותר, כיוון שמזיזים את המיטה בתוך הסוכה היא נחשבת ארעית כלפי הסוכה והיא מתבטלת אליה)</p> </div>	<p>שמואל</p> <p>ברייתא</p> <p>שמואל</p> <p>ברייתא</p> <p>ברייתא</p> <p>רבה בר רב הונא</p> <p>משנה כ ע"ב</p>
---	---	--

תעשה ולא מן העשוי היא ע"א "הדלה עליה" - ע"ב "לפניו במצות"

כשהתורה אומרת "תעשה" – היא מלמדת על החובה לעשות ולא להסתפק בדבר שכבר עשוי. הלכה זו מתבררת במצוות סינוך הסוכה שנאמר בה "חג הסוכות תעשה לך" (דברים טו, יג) ובמצוות ציצית "גְדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע פְּנֵפוֹת כְּסוּתֶיךָ" (דברים כב, יב). זו שיטת שמואל, אך לשיטת רב גם מעט עשייה נחשבת עשייה למצווה.

משנתנו

הַדְּלָה (הרים ופרס) עֲלֶיהָ (על הסוכה) אֶת הַגֶּבֶן וְאֶת הַדְּלָעַת וְאֶת הַקִּיסוֹס (עשב מטפס) וְסִיכָךְ עַל גֶּבֶן (על הסוכה הכשרה בעוד הצמחים מחוברים לקרקע) – פְּסוּלָה (הסכך הפסול מצטרף לסכך הכשר לפוסלו), וְאִם הָיָה סִיכּוֹךְ הַרְבֵּה מֵהֵן (הסכך הכשר מרובה מהסכך הפסול שמחובר לקרקע) או שְׂקֻצָצָן (את הצמחים מן הקרקע) – כְּשֶׁרָה.

רב

מעשה ברב עמרם חסידא שהטיל חוט אחד ארוך בכנף הטלית של אשתו (לדעת רב עמרם ציצית היא מצוות עשה שלא הזמן גרמא, מפני שגם בלילה חייבים בציצית ולכן נשים חייבות) וכפלו ארבעה פעמים (כדי שיהיה ארבעה חוטים בכל קצה) וקשר את הגדיל, ושכח לחתוך לפני כן את החוט. רב חייא בר אשי אמר לו: פסק רב שחיתוך חוטי הציצית היא עשיית הציצית לשמה (וחיתוך החוטים היא קיום "תעשה ולא מן העשוי"). [איור 2]

שמואל

תָּנִי שְׂמוּאֵל מְשׁוּם רַבִּי חֵיָא: הֵטִיל לְשָׁנֵי קְרָנוֹת בְּבֵת אֶחָת (כופף את שני כנפות הבגד זה כלפי זה, ותחב חוט אחד ארוך שמקופל ארבעה פעמים בראשי שני הכנפות) וְאַחַר כֵּן פָּסַק רְאִשֵׁי חוּטֵינָן שְׁלֵהֶן (ונעשה לכל כנף שמונה חוטים) – כְּשֶׁרִין. [איור 3]

רב יוסף ישב לפני רב הונא ואמר: רב מוסיף על דין משנתנו "או שְׂקֻצָצָן – כְּשֶׁרָה" שיש לנענע את הסכך "החדש" לאחר הקציצה כדי שייחשב "עשייה" בסכך (עשיית הסוכה צריכה להיות עשייה שראויה לסוכה, ולאחר קציצת הסכך הוא לא ראוי למצווה כיוון שהונח על הסוכה בעת שהיה פסול, לכן צריך תיקון מועט ולנער את הסכך כדי להחשיב את עשייתו לשם מצווה. ואין צורך להסיר את כל הסכך שנקצץ ולשים אותו מחדש על הסוכה, אלא פעולת הגבהת כל ענף בנפרד דומה לסתירה). שאם לא כן, הצמחים הפסולים לסכך גם לאחר קציצתם פסולים, משום שלא נעשתה בהם שום פעולה והם נחשבים כ"עשויים".

ענה לו רב הונא: שמואל אמר הלכה זו. כעס רב יוסף על רב הונא טובב את פניו ואמרו לו: וכי אמרתי לך ששמואל לא אמר הלכה זו?! אמרתי שרב אמר זאת ואתה הוספת שגם שמואל אמר זאת, שניהם אמרו הלכה זו!

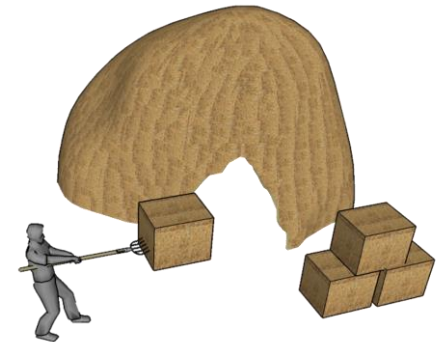
ענה לו רב הונא: התכוונתי לומר ששמואל אמר הלכה זו ולא רב. ורב מכשיר סוכה זו ולדעתו הקציצה היא העשייה (ו"עשוי" הכוונה ליצירת סוכה בגדיש, שמוציא את כל העומרים מתוך הגדיש והסוכה והסכך נעשים ממילא. [איור 1]) וההוכחה לכך מפסיקת רב בחוטי ציצית שקציצתן היא עשייתן, כך בענפי הסכך קציצתן היא עשייתן.

וכי רק לשיטת רב בציצית "פסיקתן היא עשייתן"?! הרי גם לשיטת שמואל אם קשר את הגדילים בשני הכנפות ולאחר מכן חתך את החוטים באמצע ונעשו שתי ציציות – הרי פסיקתן היא עשייתן וכשרה (ולא נחשב שהציציות עשויות כי החיתוך שלהן הוא עשייה).

כוונת שמואל בברייתא שהשחיל את החוט בשני הכנפות, חתך את החוטים ורק לאחר מכן קשר את הגדיל בשני הכנפות. לשיטת שמואל חובה שקשירת הגדיל תהא ראויה למצוות ציצית (ולא ניתן לקשור בעת שהקשירה פסולה ולאחר מכן לקצוץ, כיוון שזה עשוי) ושמואל חולק על רב.

אם בברייתא שמואל התכוון שחותך את החוטים ולאחר מכן קושרם לגדיל – מה החידוש בדבר? זו הדרך הפשוטה להכין ציצית!

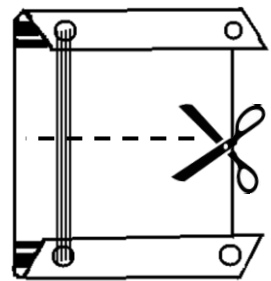
היינו חושבים שצריך שיהיה "כִּנְף בְּשַׁעַת פְּתִיל" בשעת תחיבת הפתילות לתוך הכנף צריך שיהיה רק חוטים לכנף אחד (ככתוב "וְנִתְּנוּ עַל צִיצֵת הַכִּנְף פְּתִיל תְּבֻלָּת" – שיהיה חוטים רק לכנף אחד בשעת הכנסת הפתיל. ריטב"א) וכאשר בברייתא כרך חוט אחד בשני הכנפות – לא יצא ידי חובה, חידש שמואל שלא צריך ומספיק רק לחתוך את החוטים לפני עשיית הגדיל.

1. הוציא חציר מתוך הגדיש והסוכה נעשית ממילא

2. רב עמרם חסידא קשר את הפתילות לגדיל בעודן חוט אחד, ופסק רב שיחתוך את הפתילות

3. כרך חוט אחד בשני הכנפות ולאחר מכן חתך את החוט לשמונה פתילות לכל כנף

לאחר שהגמרא הסיקה ששמואל חולק על רב, תקשה הגמרא על שיטת רב ממספר מקורות ותסיים שדעתו "קשה". לאחר מכן, הגמרא תתלה את מחלוקת רב ושמואל במחלוקת תנאים קדומה יותר ותדחה זאת ותצייע שני הסברים אחרים למח'.

<p>קשה לרב שאמר ש"פסיקתן היא עשייתן", ומדוע בברייתא אם פסק את ראשי החוטים לאחר תלייתן – החוטים פסולים, והרי לשיטתו כשרים?</p>	<p>בריייתא תְּלָאָן (את החוטים בבגד) וְלֹא פִּסְקוּ רְאִשֵׁי חוּטֵינָן שְׁלֵהֶן – פְּסוּלִין.</p>
<p>יתרץ רב: כוונת הברייתא ש"פסולין" חוטי הציצית עד שיפסוק אותם, ויהיו החוטים מופרדים ולא חוט אחד ארוך. לעומתו, שמואל ולוי סוברים שהחוטים פסולים מ"תעשה ולא מן העשוי".</p>	<p>שמואל ולוי וְשִׁמוּאֵל אָמַר: פְּסוּלִין לְעוֹלָם. וְכֵן אָמַר לוֹי: פְּסוּלִין לְעוֹלָם. וְכֵן אָמַר רַב מִתְּנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: פְּסוּלִין לְעוֹלָם. אִיכָא דְאָמְרִי (גירסא נוספת של דברי רב מתנה) אָמַר רַב מִתְּנָה: בְּדִידֵי הָיָה עוֹבְדָא (לי קרה שקשרתי את החוטים מבלי לפסוק אותם קודם לכן) וְאֵתָאִי לְקַמְיָה דְמַר שְׁמוּאֵל, וְאָמַר לִי: פְּסוּלִין לְעוֹלָם.</p>
<p>קשה לרב, מדוע בברייתא אם פסק את ראשי החוטים לאחר תלייתן – החוטים פסולים, והרי לשיטתו כשרים?</p>	<p>בריייתא תְּלָאָן (החוטים בבגד) וְאַחַר כֵּךְ פִּסְקוּ רְאִשֵׁי חוּטֵינָן שְׁלֵהֶן – פְּסוּלִין.</p>
<p>מדוע לרב בברייתא המדלה את הצמחים על הסוכה היא פסולה? א. אם נעמיד בצמחים שמחוברים לקרקע – מדוע הברייתא אמרה מפני "תעשה – ולא מן העשוי", הרי הצמחים מחוברים לקרקע והם פסולים לסיכוך! ב. אם נעמיד בקצץ את הצמחים – משמע שלא מועיל רק קציצת הצמחים, אלא צריך לבצע עשייה נוספת להכשיר את הסכך. וקשה לרב שאמר ש"קציצתן היא עשייתן"?</p>	<p>בריייתא [הפסוק בחג הסוכות מפרש] "תַּעֲשֶׂה" וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי (סכך העשוי מבלי לעשותו פסול), מִכָּאֵן אָמְרוּ הַדְּלָה עֲלֶיהָ אֵת הַגֶּפֶן וְאֵת הַדְּלַעַת וְאֵת הַקִּיסוֹס וְסִיכָךְ עַל גֶּבֶן – פְּסוּלָה.</p>
<p>יתרץ רב: כוונת הברייתא ששלף את הענפים (ולא קצצם בסכין) וראשי האילן עדיין שוכבים במקום גידולם, ולא ניכר ה"עשייה" בקציצת הענפים. במקרה כזה יודה רב שצריך לעשות פעולה נוספת עבור קיום עשייה בסכך הסוכה.</p>	<p>בריייתא לב ע"ב [הדס שענביו מרובין מעליו – פסול (כיוון שנחשב מנומר, צבע הירוק של העלים עם צבע השחור של הענבים מורה שאין בו "הדר" למצווה), אך אם מיעט את הענבים לפני יו"ט – ההדס כשר. ואסור למעט ביו"ט מפני שדומה לתיקון כלי עֶבֶר (על איסור חכמים ביו"ט) וְלִיקְטָן (מההדס את הענבים) – פְּסוּל דְבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי הַיּוֹצֵדֵק, וְחֻכְמִים מְכַשְׂרִין.</p>
<p>עדיין קשה לרב הברייתא הקודמת "תְּלָאָן וְאַחַר כֵּךְ פִּסְקוּ" קשיא.</p>	<p>תוספתא לולב בֵּין אָגוּד בֵּין שְׂאִינוּ אָגוּד כְּשֶׁר, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אָגוּד כְּשֶׁר שְׂאִינוּ אָגוּד פְּסוּל.</p>
<p>סברו בני הישיבה לפרש את המחלוקת כך: לכו"ע לולב צריך אגד עם ההדס והערבה, ולומדים את החובה לאגד את הלולב מסכך הסוכה, שבשניהם יש חובת "עשייה" (לכן לאחר אגד הלולב עם ההדס הפסול והערבה בכניסת יו"ט לא מועיל להסיר את הענבים מההדס, כיוון שבעת האגדה העשייה לא הייתה כשרה למצווה). (נחלקו חכמים האם ניתן לתקן את ההדס ולאגוד מחדש את הלולב בחג?) חכמים מכשירים את לקיטת הענבים בחג מפני ש"לקיטתן היא עשייתן" ועשייה זו מקיימת את מצוות אגד בלולב, ורשב"י סובר שאין מועיל לקיטת הענבים לעשיית המצווה והאגד פסול כל החג מפני "תעשה ולא מן העשוי". הרי שמחלוקת רב ושמואל תלויה במחלוקת התנאים: רב סובר כחכמים שמועיל לקיטת הענבים לעשיית אגד הלולב וממילא גם קציצת הענפים מועילה לעשיית סכך הסוכה, ושמואל סובר כרשב"י שלא מועיל לקיטת הענבים וקציצת הענפים.</p>	<p>טעם רבי יהודה שולוב צריך אגד, מהכתוב בליל פסח (בטבילת הדם על המשקוף) "וּלְקַחְתֶּם אֶגְוֹדַת אֲזוּב" וחובה לאגוד את האזוב – כך בגז"ש צריך לאגוד את הלולב ככתוב "לְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן". אך חכמים לא סוברים כמותו שיש חובת אגד בלולב, כיוון שהם לו לומדים מרבותיהם גז"ש זו (ולא נכתבו מילים אלו לדרוש גז"ש).</p>
<p>ניתן לפרש את מחלוקת התנאים בשני אופנים ללא קשר לרב ושמואל: א. לכו"ע בסוכה "קציצתן אינה עשייתן" (כשמואל), לחכמים לא לומדים אגד לולב מסוכה ולכן מועיל ללקט את הענבים (שאינן פסולים מטעם "תעשה ולא מן העשוי"), לרשב"י לומדים אגד לולב מסוכה ולכן לא מועיל ללקט את הענבים. ב. התנאים נחלקו במחלוקת חכמים ורבי יהודה. לחכמים (כדעת חכמים) אין מצוות אגד לולב וממילא אין פסול של "עשוי" ומועיל ללקט את הענבים, לרשב"י (כדעת רבי יהודה) יש מצוות אגד לולב לכן חובה שתעשה האגידה כראוי ולא מועיל הדס "עשוי".</p>	<p>בריייתא לולב מְצוּה לְאוּגוֹדוֹ, וְאִם (בדיעבד) לֹא אָגְדוּ - כְּשֶׁר.</p>
<p>כשיטת מי הברייתא? אם רבי יהודה – לשיטתו לולב צריך אגב ומדוע הוא כשר בדיעבד? אם חכמים – לשיטתם אין צורך לאגוד ומדוע נאמר "מְצוּה"?</p>	<p>בריייתא לולב מְצוּה לְאוּגוֹדוֹ, וְאִם (בדיעבד) לֹא אָגְדוּ - כְּשֶׁר.</p>
<p>כחכמים, ואוגדים משום "זָה אֵלַי וְאֶנְהוּ" שהמצוות יהיו נאות (ואין זה מעבד).</p>	<p>בריייתא לולב מְצוּה לְאוּגוֹדוֹ, וְאִם (בדיעבד) לֹא אָגְדוּ - כְּשֶׁר.</p>

המקור בתורה לסכך כשר [יא ע"ב "זה הכלל" - יב ע"א "עבות ללולב"]

המשנה נקטה שני כללים בדין סכך: א. אין לסכך בדבר שמקבל טומאה. ב. גידולו מן הארץ. הגמרא תברר מה המקור לכך בתורה.

מהו המקור לתורה לדין המשנה שסכך אינו מקבל טומאה וגידולו מהארץ?

זֶה הַכֶּלֶל: כֹּל שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה וְאֵין גִּידוּלוֹ מִן הָאָרֶץ (כמו עורות בהמה, שאין מקבלים טומאה בגלל שאינם ראויים לשימוש) – אֵין מְסַכְּכִין בוֹ, וְכֹל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאָרֶץ – מְסַכְּכִין בוֹ.

משנתנו

ריש לקיש: הסיבה לעשיית הסוכה הינה זכר לענני הכבוד במדבר, ונאמר על העננים "וְאָד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ" (הענן נוצר מהאדים שעולים מהארץ), כפי שאד אינו מקבל טומאה (טומאה חלה על כלים ואוכלים ומשקים של אדם) ועולה מן הארץ – כך סכך אינו מקבל טומאה ויהיה גידולו מן הארץ.

"כִּי בְּסוּכוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עֲנֵנֵי כְבוֹד הָיוּ ("הסוכות" שישבו בהן בני ישראל במדבר) דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר סוּכוֹת מִמֶּשׁ עָשׂוּ לָהֶם (בעת שחננו במדבר עשו מבנים ארעיים להגן על עצמם מפני השמש).

ברייתא

הסבר ריש לקיש תואם לשיטת רבי אליעזר שהסוכות במדבר היו עננים, אך לרבי עקיבא שסובר שהיו סוכות ממש במדבר – כיצד הוא יסביר את דין המשנה בסכך? (ייתכן שהסוכות במדבר היו מסוככות בדברים המקבלים טומאה או שאין גידולם מהארץ, כמו כלים, בגדים או עורות, ומדוע ייאסרו לסכך בהם בסוכה)

הגמרא לומדת מדברי רבי יוחנן (הלימוד השני) ומדברי רב חסדא הסבר לרבי עקיבא את דברי המשנה:

דחייה	הוכחה	לימוד
אם ההיקש בין בהמה לסכך הסוכה – אם כך יהיה מותר לסכך רק בעורות של בהמה? (ומהיכן נלמד שמותר לסכך בדברים נוספים?)	מהיקש "חג הסוכות" לומד רבי יוחנן שסוכה היא כמו בהמה חיה, שאינה מקבלת טומאה וגידולה מן הארץ.	כִּי אֶתָּא רַב דִּימִי (כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא "חַג הַסּוּכוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ" מִקִּישׁ סוּכָה ("הסוכות") לְחֻגִיגָה ("חג" קורבן חגיגה), מֵה חֻגִיגָה דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה (הבהמה איננה מקבלת טומאה בחייה) וְגִידוּלוֹ מִן הָאָרֶץ (הבהמה נחשבת "גידולי קרקע" כיוון שמן הקרקע היא גדלה וניזונת) – אִף סוּכָה דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאָרֶץ.
אם ההיקש בין פסולת גורן ויקב לסכך הסוכה – אם כך יהיה מותר לסכך רק בקש עצמו ובאשכולות ענבים (שמקבלים תבואה)?	מהפסוק "בְּאֶסְפָּךְ מִגְרָנְךָ וּמִקֶּבֶךָ" לומד רבי יוחנן שמסככים בדברים שאינם מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ.	כִּי אֶתָּא רַבִּין (מארץ ישראל לבבל) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא [חַג הַסּוּכוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ שְׁבַעַת יָמִים] "בְּאֶסְפָּךְ מִגְרָנְךָ וּמִקֶּבֶךָ" (את הסוכות יש לעשות מדברים שאוספים מהגורן והיקב) – בְּפִסּוּלַת (הדברים שלא צריכים מ) גֹּרָן (הקשים של התבואה) וְיָקֵב (זמורות ואשכולות ריקים) הַפְּתוּב מְדַבֵּר.
רבי זירא: לא ייתכן ללמוד מהמילה "קֶבֶךָ" לין – כיוון שלא ניתן לסכך ביין עצמו, לכן רבי יוחנן למד מהפסוק פסולת היקב ופסולת הגורן.	רבי זירא: לא ייתכן ללמוד רב אשי: מהמילה "מִגְרָנְךָ" לומד רבי יוחנן שהסכך עשוי מאסיפת פסולת הגורן ולא מאוכל הגורן עצמו, ו"ומיקבך" שנאסף מפסולת היקב, ולא היין או הענבים עצמם.	
הזכר נחמיה צמחים שאינם מקבלים טומאה וגידולם מהארץ. מהי כוונת כפילות הפסוק "וְעָלִי הַדָּס... וְעָלִי עֵץ עֲבוֹת"? הרי הדס הוא עץ אבות! רב חסדא: "הַדָּס" הכוונה להדס שוטה (שאינו בכל קן שלושה עלים) שמיועד לסיכוך, ו"עָלִי עֵץ עֲבוֹת" הכוונה להדס כשר ללולב.		רַב חֲסֵדָא אָמַר: מִהָקָא (ציווי נחמיה לעם להקים סוכות) "צֵאוּ הָהָר וְהִבִּיאוּ עָלַי זֵית וְעָלַי עֵץ שָׁמֶן וְעָלַי הַדָּס וְעָלַי תְּמָרִים וְעָלַי עֵץ עֲבוֹת".

סיכוך בחבילות ענפים קשורה יב ע"א "חבילי קש" – ע"ב 3 "אינה סוכה"

המשנה פוסקת שחבילות צמחים וענפים שקשורות יחדיו – פסולות לסיכוך הסוכה (אפילו שמחמת עצמם הצמחים כשרים). בטעם הפסול מובאים דבריו של רבי יוחנן בידי רבי יעקב, שהביא שני טעמים אך לא ידע מהו הטעם הנכון. רבי ירמיה באמצעות "פסילת" אחד הטעמים מסיק מהו הטעם לאיסור המשנה.

משנתנו

חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֲצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִין (בעודם לחים הם ראויים לאכילת הבהמה ויבשים ראויים להסקה) – אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן (כשהם קשורים), וְכוּלֵן שְׁהִתִּירָן – פְּשָׁרוֹת.

רבי יוחנן

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: שְׁמַעִית מִיָּמֵי דְרַבִּי יוֹחָנָן תְּרִתִּי (הטעם לשתי הלכות), הָדָא הָא (טעם להלכה שמופיעה במשנתנו) וְאִידָךְ הַחוּטָט בְּגָדִישׁ לְעִשׂוֹת לוֹ סוּכָה – אֵינָה סוּכָה (טעם להלכה שמופיעה במשנה טו ע"א). הָדָא מְשׁוּם גְזֵרַת אוֹצָר (אף שהסוכה כשרה מדאו' גזרו חכמים לאסור, מהחשש שאדם יעשה סוכה מאוצרו (המקום ששומר בו תבואה שתתקיים לאורך זמן) ואוצר מסוכך לא לשם החג אלא לשמירת התבואה ונחשב כ"בית"), וְהָדָא מְשׁוּם "תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֵשׂוֹי" (והוא פסול מדאו' שחובה שעשיית המצווה תיעשה כראוי ולא בעת שיש פסול במצווה. "כשאתה עושה אותה, תהא ראויה לסוכה". ב"י או"ח סי' תרכו), וְלֹא יִדְעָנָא הֵי מִיָּנִיחוּ מְשׁוּם אוֹצָר וְהֵי מִיָּנִיחוּ מְשׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֵשׂוֹי? (ואינני יודע איזה טעם שייך לאיזו הלכה).

רבי יוחנן

אָמַר רַבִּי חֵיָא בַר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֲצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִין אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן? פְּעָמִים שְׂאָדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה בְּעָרְב וְחֲבִילָתוֹ עַל קְתָפוֹ וּמַעֲלָה וּמְנִיחָה עַל גְּבִי סוּכָתוֹ כְּדִי לִיבָשָׁה (ולא לשם עשיית צל, ובהגיע חג הסוכות) וְנִמְלָךְ עֲלֶיהָ לְסִיכּוּף (להשאיר את החבילה על גג הסוכה שתשמש לסכך) וְהִתְוָרָה אֲמָרָה "תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֵשׂוֹי" (החבילה הונחה לשם ייבוש ולא לשם עשיית צל (=סוכה) והסוכה פסולה. לכן אסרו חכמים לסכך בחבילות ענפים, אפילו כשהניח לשם מצוות סוכה, מחשש שיטעו אנשים להכשיר סוכתם בהנחת חבילות על הסוכה)

רבי ירמיה: נפשוט אנו את ספקו של רבי יעקב, מוכח מדברי רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן שהנחת חבילות ענפים אסורה מדרבנן, מפני "גזרת אוצר". משמע שסוכה שנחטטה בגדיש פסולה מדאו' מפני "תעשה ולא מן העשוי".

רבי יעקב לא ידע לענות את התשובה איזה איסור דאו' ואיזה איסור דרבנן, כיוון שלא הכיר את דברי רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן ולא יכל לפרש בעצמו את שאלתו.

רב אשי: כיצד קבע רבי יוחנן טעם אחד לכל הלכה, והרי אפשר לומר את שני הטעמים לשתי ההלכות: א. חבילות קש ועצים אסורות לסיכוך רק מפני "גזרת אוצר" ולא מפני "תעשה ולא מן העשוי"? והרי החבילות הונחו לשם ייבוש ולא לשם צל, ובשעת "עשייתן" הן פסולות לסכך. ב. סוכה שנחטטה בגדיש אסורה רק מפני "תעשה ולא מן העשוי"? והרי אם בגדיש ינער את העומרים לשם סכך עדיין יש חשש שבעתיד יטעה ולא ינער את הסכך לכן צריך שחכמים יקבעו שמפני "גזרת אוצר" סוכה שנחטטה בגדיש פסולה.

אם כך כיצד קבע רבי יוחנן שהנחת חבילות קש קשורות פוסלות את הסוכה מדרבנן וסוכה שנחטטה בגדיש פסולה מדאו'?

יסביר רבי יוחנן שקבע את דבריו ע"פ דיוק הלשון: א. מלשון המשנה "אין מסככין בהן" ברור שהכוונה רק לכתחילה אסור לסכך משום גזירת חכמים, אבל מדאו' הסוכה כשרה (שהונחו החבילות לשם צל. אבל אם הונחו החבילות לשם ייבוש אז הפסול הינו משום "תעשה ולא מן העשוי"). ב. מלשון המשנה "אינה סוכה" משמע שאפילו בדיעבד הסוכה פסולה מדאו' (כיוון שלא נענע את הסכך לשם עשיית סוכה והסכך "עשוי", אבל אם נענע את הסכך תיקן בכך את הפסול. בניגוד להנחת חבילות על הסוכה שגזרו חכמים לאסור כעת שמע יטעה בעתיד – בנענוע סוכה לא גזרו שמא אם יכשירו את הסוכה כעת לא ינענע בעתיד כיוון שהעובדה שאדם תיקן את סוכתו מלמדת שגם בעתיד יתקן את המעוות).

סיכוך בדבר המקבל טומאה | יב ע"ב 4 "אמר רב יהודה" - יג ע"א 13 "מסככין בהן"

המשנה פוסקת שאסור לסכך בדבר המקבל טומאה, והגמרא מביאה דברים רבים שמותר לסכך בהם או אסור לסכך בהם.

רַב	דִּין	התייחסות נוספת
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב	סִכְכָּה בְּחִיצוֹן (הידיית שמחזיקה את החץ) זְכָרִים (שיש להם בליטה להכניס את ראש החץ) – כְּשָׂרָה (שנחשבים כלים "פשוטי כלי עץ" ואינם מקבלים טומאה). [איור 1]	ש: פשיטא! הרי ידיית החץ איננה מקבלת טומאה! ת: בהו"א נגזור לאסור לסכך בחיצים זכרים מפני האיסור בחיצים נקבות – קמ"ל שמותר.
	בְּנִקְבוֹת (לידיית של החץ יש נקב בראשה ומכניסים את ראש החץ לתוך הנקב) – פְּסוּלָה (שיש לידיית בית קיבול ומקבלת טומאה ופסולה לסיכוך). [איור 2]	ש: פשיטא! הרי ידיית החץ מקבלת טומאה! ת: בהו"א בית קיבול שמיועד להתמלא לעולם (כמו תחיבת ראש החץ לידיית) ולא משמש להתמלא ולהתרוקן לא נחשב בית קיבול – קמ"ל שנחשב בית קיבול והידיית פסולה לסיכוך.
אָמַר רַבָּה בַּר בַּר רַב חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן	סִכְכָּה בְּאֵינִיצֵי פֶּשֶׁתָן (פשתן סרוק) – פְּסוּלָה (שמקבל טומאה בנגעים, אף שאינו נטמא כבגד במגע) בְּהוֹצֵנֵי פֶּשֶׁתָן (פשתן שאינו מעובד) – כְּשָׂרָה. [איור 3]	
	וְהוֹשְׁנֵי פֶּשֶׁתָן (פשתן שמעובד חלקית) – אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ? (האם הסוכה כשרה או פסולה)	[בעיבוד פשתן יש שלושה שלבים: א. השרייה במים. ב. כתישה במכתשת. ג. סירוק] רבה בר בר חנה: איני יודע מה התכוון רבי יוחנן באומרו "וְהוֹשְׁנֵי פֶּשֶׁתָן" – האם כוונתו לפשתן שנכתש (שלב ב') אבל פשתן שרוי במים נחשב כ"הוֹצֵנֵי" (שבוודאי כשר לסיכוך), או גם פשתן שרוי במים נחשב "הוֹשְׁנֵי" (שלב א' ורק פשתן שלא עשו בו כלום כשר לסיכוך).
רַב יְהוּדָה, אָבִי	הָגִי שׁוֹשֵׁי (ירק) וְשׁוֹצְרֵי (עליו רחבים וגדל ביער) – מְסַכְכִין בְּהוּ (כיוון שאינם מאכל אדם הם לא מקבלים טומאה ומותרים בסיכוך). בְּשׁוֹשֵׁי – מְסַכְכִין, בְּשׁוֹצְרֵי – לֹא מְסַכְכִין.	לאבבי לא מסככים בשווצרי כיוון שריחו רע ואדם יעזוב את הסוכה ויצא ממנה.
אָמַר רַב חֲנָן בַּר רַבָּא, אָבִי	הָגִי הִזְמִי [איור 4] וְהִגִּי [איור 5] (שיחים קוצניים) – מְסַכְכִין בְּהוּ. בְּהִזְמִי – מְסַכְכִין, בְּהִגִּי – לֹא מְסַכְכִין.	לאבבי לא מסככים בהיגי כיוון שעליו נושרים ואדם יעזוב את הסוכה ויצא ממנה.
רַב גִּידְלָא אָמַר רַב	הָאֵי אֶפְקוּתָא דְדִיקְלָא (תחתית הדקל שיוצאים ממנו דוקרנים) [איור 6] – מְסַכְכִין בְּהוּ.	אע"פ שישנם הרבה ענפים קטנים סביב הדקל וניראים כ"אגד", חבילה (ואסור לסכך בחבילה. יב ע"א), אגד שנעשה בידי שמים לא נחשב אגד. אפילו איגוד של הענפים העליונים של הדקל – מותר לקושרם יחד וכשר לסיכוך, שאגד בדבר אחד אינו נחשב "אגד" (אגד כוונתו לקשירת כמה דברים יחדיו, כמו מספר ענפים, אבל דבר יחיד קשור לעצמו אינו נחשב "אגד")
רַב חֲסֵדָא אָמַר רַבִּינָא בַּר שִׁלָּא	הָגִי דוֹקְרֵי דְקָנִי (תחתית הקנה שיוצאים ממנו דוקרנים) – מְסַכְכִין בְּהוּ.	אע"פ שישנם הרבה ענפים קטנים סביב הקנה וניראים כ"אגד" – לא נחשב אגד כיוון שנעשה בידי שמים. אפילו איגוד של הענפים העליונים של הקנה – אינו נחשב "אגד", שאגד בדבר אחד אינו נחשב "אגד".
ברייטא	קָנִים וְדוֹקְרָנִין – מְסַכְכִין בְּהוּ.	ש: פשיטא שמותר לסכך בקנים! ת: הכוונה ל"קָנִים שֶׁל דוֹקְרָנִין" (דוקרנים שיוצאים מקנה) וזו הוכחה לרב חסדא שניתן לסכך בהם.

6. בסיס דקל צעיר עם "אגד" דוקרנים

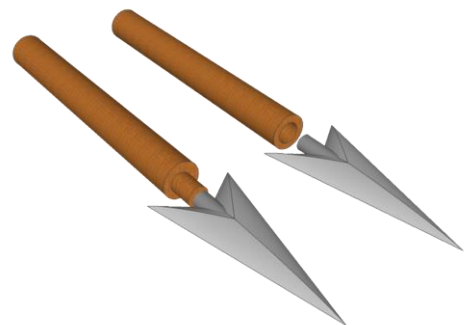
5. היגי – הגה מצוי

4. היזמי – שברק קוצני

3. צמח הפשתן

1. ידיית חץ זכר שיש לה בליטה לקבל את ראש החץ
2. ידיית חץ נקבה שיש לה בית קיבול להכניס בו את ראש החץ

מצוות מרור בחזרת האגם |ג ע"א 13 "ועוד אמר רב חסדא"- 21 "דמשתכח באגמא"

אגב אמירתו של רב חסדא בשם רבינא בר שילא שמותר לסכך בדוקרי דקני מביאה הגמרא עוד אמירה שלו על כך שיוצא אדם ידי חובת מרור בפסח באכילת חזרת האגם. המשנה במסכת פסחים (לט ע"א) מונה מספר צמחים שניתן לקיים בהם את מצוות המרור "תְּזַרְתָּ, תִּמְקָא, תְּרַחֲבִינָא, עוּלְשִׁין וּמְרוּר" ומחדש רב חסדא שגם "חזרת האגם" בכלל "חזרת". הגמרא מבררת אימתי אפשר להרחיב את השם המקורי לשמות לווי, כמו במילה "חזרת" לכלול את "חזרת האגם".

מלשון המשנה בנגעים ברור שכל צמח שיש לו שם לווי הוא אינו נחשב כמו הצמח המקורי, וכיצד רב חסדא התיר להשתמש בפסח למצוות מרור ב"חזרת האגם" שיש לה שם לווי והיא אינה בכלל ה"חזרת" המקורית?

אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַבִּינָא בְּרַ שִׁילָא: הֲנִי מְרַרְיָתָא דְאֶגְמָא (חזרת האגם) – אָדָם יוֹצֵא בְהֵן יְדֵי חוּבָתוֹ בַּפֶּסַח.

רב חסדא

אביי: כל צמח שהיה לו שם לווי קודם מתן תורה והתורה אמרה דווקא להשתמש בצמח המקורי – השם לווי מלמד שהוא צמח אחר ופסול לשימוש למצווה. לכן כשהתורה התכוונה במצוות פרה אדומה להשתמש ב"אזוב" היא התכוונה לא להשתמש באזובים מסוגים אחרים. אבל אם לאחר מתן תורה השתנה השם של הצמח – אין לשינוי משמעות, והצמח עם שם הלווי הוא בכלל הצמח המקורי. לכן "חזרת האגם" שהשתנה שמה לאחר מתן תורה היא בכלל "חזרת" ויוצא ידי חובה בפסח. רבא: השם האמיתי של "חזרת האגם" הוא "חזרת" וברור שיוצא ידי חובה בפסח במרור זה. רב חסדא שינה את שמה ל"חזרת האגם" כיוון שהיא מצויה באגם (והשם לווי הוא לא חלק מהירק אלא כינוי שהוסיף לה רב חסדא).

בתורה יש מצוות שמשמשים בהן באזוב, כמו: בשריפת פרה אדומה או בהזת מי חטאת על טמא מתן "אזוב" (בתורה הכוונה לצמח המכונה "אזוב" בלבד) וְלֹא אֶזוֹב יוֹן, וְלֹא אֶזוֹב כּוֹתְלִי (בצבע כחול), וְלֹא אֶזוֹב מְדַבְּרִי, וְלֹא אֶזוֹב רוּמִי, וְלֹא אֶזוֹב שֵׁשׁ לוֹ שֵׁם לְוִי (העובדה שניתן לאזוב שם לווי מלמדת על כך שהוא צמח שונה מהאזוב המקורי, ולכן הוא לא מתאים למצוות המתקיימות באמצעות "אזוב")

משנה נגעים יד,

2. אזוב יון – אזוביון דגול

1. אזוב – געדה מצויה

מספר הפריטים ב"אגד" יג ע"א 21 "אמר רב חסדא" - ע"ב 1 "כשיריו אחד"

האמוראים אמרו שאיגוד של ענפי העץ עם עצמו (כמו בדקל או בקנה) אינו נחשב "אגד" לפסול בסכך (אסור לסכך בחבילות ענפים קשורות מפני גזרת אוצר. יב ע"א), כיוון ש"אגד" משמעותו לאגוד מספר פריטים יחדיו. הגמרא דנה מהו מספר הפריטים הקטן ביותר שצריך לאגוד כדי להחשיב כ"אגד". לשם בירור העניין הגמרא משתמשת במצוות הזאת מי חטאת על טמא מת, שנאמר בה על הכהן "וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲזוּב וְאֲזוּב" ומלמד הספרי (פרשת חוקת) בגז"ש "וְלָקַחְתֶּם אֲזוּב וְיִטְבַּלְתֶּם בָּדָם" (צביעה בדם את המזויות והמשקוף בפסח מצרים) – שהכוהן יאגוד שלושה אזובים לשם קיום הזאה על טמא מת (תוס' ד"ה "בשלש").

רבי יוסי וחכמים – אך לא ביאר מי מה סובר כל אחד?

רב חסדא: אגד של פריט אחד לא נחשב "אגד" (לא לעניין חבילת ענפים שפסולה לסיכוך ולא להכשר אגודת אזוב להזאה), שלושה פריטים נחשבים אגד, שני פריטים זו מחלוקת רבי יוסי וחכמים, כמוכח במשנה בפרה.

רב חסדא

ניתן לדייק מדברי רבי יוסי במשנה, באומר "ושיריו שנים" שכוונתו שאגד שני גבעולין כשר בדיעבד, ולכתחילה למצווה צריך "שלושה גבעולין". לעומתו סובר ת"ק ששלושה גבעולין זה לעיכובא ולא כשר בפחות. מכאן נסיק לדעת רב חסדא, אגד של שני פריטים לת"ק לא נחשב "אגד" ולרבי יוסי נחשב "אגד".

מִצְוַת אֲזוּב (להזות על טמא מת ממי אפר החטאת) שְׁלֹשָׁה קְלָחִים (שורשים) וְבָהֶן שְׁלֹשָׁה גְּבֻעוּלִין (הקנה האמצעי של האזוב. כך שלכל קלח יש לפחות גבעול אחד). רבי יוסי אומר: מִצְוַת אֲזוּב שְׁלֹשָׁה גְּבֻעוּלִין (כדעת ת"ק ומוסיף עליו) וְשִׁירָיו שְׁנַיִם (אם לאחר זמן נפל אחד משלושת הגבעולים, שניים שנשארו – כשרים להזאה) וְנִדְרָמִיו כָּל שָׁהוּא (לאחר הזאות רבות, שכוללות טבילת האזוב במים והצלפתו באוויר, נשברים גבעולי האזוב – ועדיין אגודת האזוב כשרה כל עוד נשאר מכל שלושת הגבעולים כל שהוא לאגוד אותם).

משנה פרה יא, ט

מדברי רבי יוסי בברייתא "ואינו כשר עד שיהא תחילתו שלושה" משמע שלדעתו שלושה גבעולים הינו לעכב, ופחות מכך אינו נחשב אגד? (ורק שיריים כשרים בשני גבעולים)

רבי יוסי אומר: אֲזוּב תְּחִילְתּוֹ שְׁנַיִם (אגודת אזוב שנעשתה מתחילה בשני גבעולים) וְשִׁירָיו אֶחָד (אגודת אזוב לאחר הזאות שנשאר בה רק גבעול אחד) – פְּסוּל, וְאֵינוֹ כָּשֵׁר (לכתחילה) עַד שְׂיֵהָא תְּחִילְתּוֹ שְׁלֹשָׁה (גבעולים) וְשִׁירָיו שְׁנַיִם (ובדיעבד יישאר שנים).

ברייתא

הפוך את ההסבר בדברי רב חסדא, לרבי יוסי אגד של שנים אינו אגד ויש לאגוד שלושה גבעולי אזוב, לחכמים לכתחילה צריך שלושה גבעולים אבל בדיעבד גם שני גבעולים כשרים להזאה. וכך מוכח מהברייתא שלדעת ת"ק "אזוב תחילתו שנים", שניתן לקיים את מצוות ההזאה בשני גבעולים.

אֲזוּב תְּחִילְתּוֹ שְׁנַיִם (אגודת אזוב שנעשתה מתחילה בשני גבעולים) וְשִׁירָיו אֶחָד (אגודת אזוב לאחר הזאות שנשאר בה רק גבעול אחד) – כָּשֵׁר, וְאֵינוֹ פְּסוּל עַד שְׂיֵהָא תְּחִילְתּוֹ וְשִׁירָיו אֶחָד (ובדיעבד יישאר אחד).

ברייתא

מלשון הסיפא "ואינו פסול... ושיריו אחד" משמע שנשאר גבעול אחד פסול ומלשון הרישא "ושיריו אחד כשר" משמע שנשאר גבעול אחד כשר?

כוונת הברייתא בסיפא לא לדון בשיריים אלא במצווה לכתחילה, ויש לתקן "עד שתהא תחילתו פשיריו אחד". ופירושה, אם לכתחילה עשה דבר שכשר רק בדיעבד (גבעול אחד בשיריים) – פסול.

ברייתא

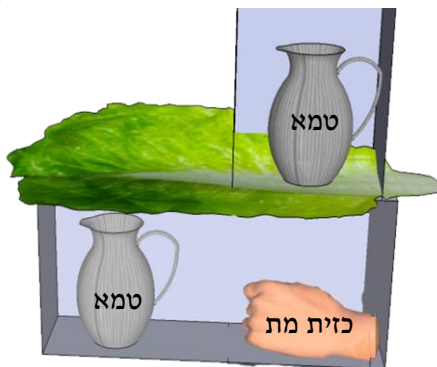
סיכוך בדבר המקבל טומאה | יג ע"ב 1 "דרש מרימר" - 12 "דליתנהו דמי"

המשנה פוסקת שאסור לסכך בדבר המקבל טומאה, והגמרא ממשיכה להביא דברים שמותר לסכך בהם או אסור לסכך בהם.

רב	דין	התייחסות נוספת
ד"ר מרימר	הג"י איסורייתא דסורא (חבילות קנים שעושים בעיר סורא, וקושרים אותם כדי שיהיה קל יותר למכור בשוק בחבילות קבועות) – מְסַכְכִין בָּהוּ.	אפילו שהמוכר אגד את הקנים (ומשום גזירת אוצר לא מסכים בחבילות קשורות) אין דרך להשאיר אותם קשורים והקונה יתיר לבסוף את האגודה כדי לייבשה, לכן מותר לסכך בהם גם בעודם קשורים (אין חשש שיניח קנים אלו על הסוכה בעת שהם מחוברים לייבשם וימלך להשאיר אותם לסכך).
אמר רבי אבא	הג"י צריפי דאורבני (צריף שהצייד מתחבא בו לצוד עופות שעשוי מענפי ערבות. בקצהו העליון של הצריף נקשרים ראשי ענפי הערבות בקשר אחד, ובקצה השני מעביר בחוט בין כל ענפי הערבות בשתי וערב ולבסוף קושר את החוט – כך שהצריף פתוח צד מלמעלה ורחב מלמטה) פִּינָן שְׁהוּתְרָה רָאשֵׁי מְעַדְנִים שְׁלֵהֵן (הקשר העליון) – קְשָׁרִין. [איור 1]	ש: גם בהתרת הקשר העליון עדיין ענפי הערבה קשורים זה לזה מלמטה, ומדוע לא חוששים לגזרת אוצר? רב פפא: עסקינן שהתיר את הקשר של החוט התחתון, וחידש רבי אבא שמותר לסכך אף שהענפים מחוברים בחוט, אלא די בכך שהחוט בסופו לא קשור. רב הונא בן רב יהושע: אין התרת החוט התחתון מעכב את הסיכוך, כיוון שלא ניתן לטלטל את ענפי הערבה באמצעות החוט הזה (הציידים מטלטלים את הצריף בהחזקת הקשר העליון), וכל חוט אגד שאינו מיועד לטלטול – אינו נחשב "אגד" (ובעת שיתיר את הקשר העליון ויטלטל את הצריף ממילא הקשר התחתון יתפרק).
אמר רבי אבא אמר שמואל	ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא בָּהֶן יְדֵי חוּבְתוֹ (מרור) בַּפֶּסַח (כמו מרור וחזרת) מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה (הירקות נחשבים כ"אוהל", בתנאי שהם לחים ולא יבשים. לכן כדין "אוהל" הירקות מוליכין את הטומאה ממת שנמצא תחתם לכל כלי שהם מאהילים עליו) וְאֵין חוֹצְצִין בְּפָנֵי הַטּוּמְאָה (גם ירקות לחים אינם "חוסמים" את טומאת המת מלעלות עד הרקיע, בניגוד לדין "אוהל". חכמים חששו שיניח כלים מעל הירק הלח וישכח והירק יתייבש ויחשוב שהכלי עדיין טהור – לכן גזרו לטמא את הכלים מעל הירק גם בעת שהם לחים) [איור 2] וּפּוֹסְלִין בְּסוּכָה מְשוּם אֲוִיר (הרחקת הסכך מהדופן שלושה טפחים "מנתקת" את הדופן מהסוכה ונפסלת הסוכה שנפחתה לה דופן. ראה יז ע"א. וסיכוך בירקות אלו נחשב כאוויר פסול ולא כסכך פסול, שדינו קל יותר) [איור 3]	ש: מה הסיבה שהירקות הלחין אינם חוצצים בפני הטומאה לבקוע לרקיע ומחשיבים אותם כאוויר לפסול את הסכך? ת: כיוון שהירקות דקים וסופם להתייבש להיות פריכים וליפול, לכן גם כשהירקות לחים מחשיבים אותם כאינם (ואינם חוצצים בפני הטומאה ונחשבים כאוויר בסכך).

3. שלושה טפחים של ירק לח בקצה הסכך – פוסל סוכה של שלוש דפנות, כיוון שהוא "מנתק" את הדופן שסמוך לה והסוכה נחשבת כבעלת שתי דפנות בלבד

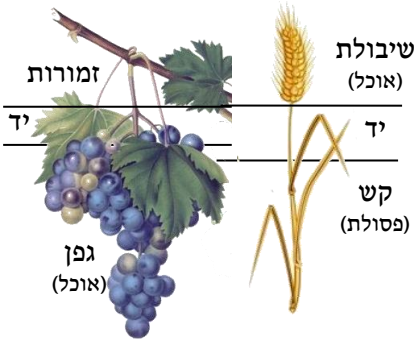

2. ירק למרור לח משמש גם כ"אוהל" להוליק את הטומאה ולהתרחב מתחת לכל ה"אוהל", וגם גזרו חכמים שלא יחסום את הטומאה כ"אוהל" והטומאה בוקעת עד הרקיע (בצבע אפור)

1. צריף להסוות צידי עופות עשוי מענפי ערבה בקצה העליון יש קשירה קבועה שמחזיקה את הענפים וניתן להחזיק בה את הצריף, ובתחתיתו יש חוט ששזור בין ענפי הערבה וקשור בסופו

סיכוך בידות האוכל [יג ע"ב 12 "ואמר רבי אבא"-יד ע"א 18 "להופכן בעתר"]

אסור לסכך בדבר המקבל טומאה (יא ע"א), ולכך אין לסכך באוכל. הגמרא דנה בדין "יד האוכל" (כמו ידית, העוקץ, החלק הסמוך כשיעור יד לתבואה עצמה ומשמש להחזקה. למשל, אורכה בגפן טפה מכל צד ובקנה של שיבולת שלושה טפחים. עוקצים א,ג), מצד עצמו הוא טהור כיוון שאינו אוכל, אבל אם בעליו רוצה בו נחשב כחלק מהאוכל ומקבל טומאה (ונגיעת היד בטומאה מוליכה את הטומאה לכל האוכל) ואסור בסיכוך, ואם אין בדעתו להשתמש בו נחשב כפסולת הוא וכשר לסיכוך.

הגמרא מביאה ארבע מחלוקות וקושרת ביניהן. שתי מחלוקות בסיכוך סוכה: א. רבי אבא ורב מנשיא בר גדא בדעתו של רב הונא: האם הקוצר תבואה לסכך ידות התבואה כשרות לסיכוך? ב. חכמים ואחרים האם ידות פסולות לסיכוך הסוכה. ושתי מחלוקות בטומאת כלים: ג. האם כדי להפוך מחשבה יש צורך במעשה או די במחשבה? הדבר תלוי המח' בפירוש המילה "שבסוך". ד. כיצד מועילות הידות לאחר שרש אותן?

רב הונא

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוֹנָא: הַבּוֹצֵר לְגַת (ענבים בשביל לדרוך אותם בגת ולא לשם אכילה) – אֵין לוֹ יְדוֹת (הבוצר אינו צריך את היד להחזיק את אשכולות הגפן ואף מעדיף שהידות לא יהיו, לכן הן אינן מקבלות טומאה ואינן מוליכות את הטומאה על כל האוכל).

רב הונא

וְרַב מְנַשֵּׂיָא בְרַ גְּדָא אָמַר רַב הוֹנָא: הַקּוֹצֵר (תבואה) לְסִכְךָ – אֵין לוֹ יְדוֹת (התבואה מתחלקת לשיבולת שמכילה את גרעיני האוכל ולקש שהוא פסולת, והקוצר לסכך מעדיף שלא יהיו בתבואה גרעינים כיוון שהם מקבלים טומאה ופסולים לסיכוך, ואם הגרעינים יהיו מרובים מהקש – הם יפסלו את הסוכה, לכן הבוצר לא רוצה את החיבור של הקש לגרעינים, ולכן הקש אינו נחשב יד להוליך את הטומאה לשיבולת)

ברייתא

סוֹכֵי עֲנָבִים, קֶשֶׁין וְבִהֵן שְׂבָלִים, מְכַבְּדוֹת (ענפי דקל) וְבִהֵן תְּמָרִים – כּוֹלֵן אִם פְּסוּלֵת (הענפים, הזמורות וכו') מְרוּבָה עַל הָאוֹכְלִין (התאנים, הענבים וכו') – כְּשֶׁרָה (שהפירות הפסולים לסיכוך בטלים ברוב הפסולת הכשרה לסיכוך), וְאִם לֹא – פְּסוּלָה. אַחֲרִים (רבי מאיר) אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְהוּ קֶשֶׁין (או הענפים, הזמורות וכו') מְרוּבִין עַל הַיְדוֹת (החלק הסמוך לאוכל) וְעַל הָאוֹכְלִין (שתהא הפסולת מרובה על היד והאוכל).

משנה כלים כה, ט

[כלי אינו מקבל טומאה כל עוד לא הסתיימה מלאכתו והוא נחשב "כלי" כַּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין (ראויים לקבל) לַיְדֵי טוּמְאָה בְּמַחְשָׁבָה (יוצר הכלי שהחליט בדעתו לא להשלים את הכלי ולהשתמש בו כשאינו מושלם – במחשבתו מאפשר לכלי לקבל טומאה) וְאֵין עוֹלִין מִטוּמְאָתָן (סיים מלאכתו ביצירת הכלי והכלי מוכן לקבל טומאה, ולאחר מכן נמלך לשכלל את הכלי למשהו אחר – לא מתבטלת הכנת הכלי לקבל טומאה. למשל, עיבד עור למיטה ואז נמלך לעשות מהעור סנדלים – לא מועילה מחשבתו לבטל מוכנות לטומאה) אֶלָּא בְּשִׂינוּי מַעֲשֶׂה (רק כשיחל לחתוך את העור באיזמל). מַעֲשֶׂה (לשינוי ייעוד החפץ. למשל, חיתוך לשם סנדלים) – מוֹצִיא מִיַּד מַעֲשֶׂה (עשה מעשה קדום שמעיד על ייעוד החפץ, כמו קיצוץ קצוות העור כדי לייפותו לשם כיסוי שולחן) וּמִיַּד מַחְשָׁבָה (חשב לעשות מהעור מפה), מַחְשָׁבָה – אֵינָה מוֹצִיאָה לֹא מִיַּד מַעֲשֶׂה וְלֹא מִיַּד מַחְשָׁבָה.

לדעת רב מנשיא בר גדא דיבר רב הונא בסכך, שלא נוח לקוצר בחיבורי הקש והגבעולים ולכן לא נחשבים ידות – כ"ש בדין בוצר שאינו רוצה בעוקצי הגפנים (שסופחים חלק מהיין בעת ההמתנה לדריכה בגת ומפסידים אותו) שלא יחשבו ידות. אבל לדעת רבי אבא דיבר רב הונא דווקא בעוקצי הענבים שאין להם ידות, אבל לתבואה שנקצרה לסכך יש ידות כיוון שנוח למסכך בחיבורים שהגרעינים לא יתפזרו ויאבדו. למעשה, נחלקו בדעת רב הונא, האם הקוצר לסכך – יש לתבואה ידות (נובע מהשאלה האם הקוצר רוצה את החיבורים הללו)

ננסה לתלות את המחלוקת האמוראים במחלוקת התנאים: בברייתא סובר ת"ק אין לפירות ידות ולכן כל הפסולת כשרה לסיכוך, ואחרים סוברים יש לפירות ידות שפסולות לסיכוך. רבי אבא שסובר שקוצר תבואה לסכך יש לה ידות בוודאי הוא כדעת אחרים (בוודאי לא כדעת ת"ק). אבל האם רבי מנשיא שסובר שקוצר לסכך אין לה ידות, דעתו כדעת ת"ק? או שאפשר להעמיד את הברייתא במקרה אחר (שקצר את התבואה לשם אכילה ובאותה עת יש לה ידות על מנת להחזיק את האוכל, ולכן גם כשנמלך לסכך בתבואה – נשאר דינה שיש לה ידות) ובדין שרב מנשיא הציג גם אחרים יסברו כמותו שאין ידות לתבואה כיוון שנקצרה לשם סיכוך?

יאמר רב מנשיא שלכו"ע קוצר תבואה לסיכוך אין לה ידות (כשיטתו), ובברייתא נחלקו ת"ק ואחרים בדין אחר – קצירת תבואה לאכילה ולאחר מכן נמלך לסכך בתבואה (לת"ק מועילה מחשבתו להשתמש בתבואה לשם סיכוך על מנת לבטל את הידות של התבואה. לאחרים לא מועילה מחשבתו והיא נשארת בפסולה, לכן צריך שתהא הפסולת מרובה על האוכל והידות כדי לבטל אותה).

אם קצר את התבואה לשם אכילה – כיצד לת"ק אין לתבואה ידות? הרי בעת שנמלך לאוכלן בוודאי יש ידות וכיצד כעת התבטלו? ואם נאמר שבעת שנמלך לסכך עם התבואה – בטלה מחשבת האכילה, וכי באמצעות מחשבה מתבטלת מחשבה קודמת? והרי נאמר במשנה בכלים אין מחשבה מוציאה מידי מעשה! (המעשה שקצר לשם אכילה הוא הקובע את מהות התבואה ולא המחשבה שחשב לאחר מכן)

משנה
עוקצים
א.ה

כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין (למשל, הקש של השיבולים) שְׂבָסְסוּן (פירוש מילה זו תתברר בגמרא) בְּגוֹרָן – טְהוּרוֹת (שגילה דעתו במעשה ה"ביסוס" שאינו רוצה בידיים וטהור מלקבל טומאה ולא יולך טומאה לשאר האוכל). וְרַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא (לא די במעשה ה"ביסוס" להפיק את הטומאה).

אם ננסה לתרץ ולחלק בין "כל" במשנה שלא מועיל מחשבה להוציא מידי מעשה (כיוון שהוא חשוב מעת שנקרא עליו שם "כל"), לבין יד של תבואה שרק משמש לצורך אכילה ושכשם שנעשה במחשבה (הקוצר לאכילה מגלה דעתו שנוח לו שיש יד) כך מתבטל במחשבה (בחשיבה על התבואה לשם סיכוך מפיק את חשיבות היד שנתן לה בעבר).
חילוק זה אפשרי ותלוי בפירוש המילה "בְּסָסְסוּן" במשנה:

פירוש	דעת ת"ק	דעת ר"י	המשמעות
גילגלן (לשון "מתבוססת גְּדִמִיָּה") – התיר את האגד של העומר והשיבולים התגלגלו והתפזרו בגורן.	התרת הקשר משנה את ייעוד השיבולים מתבואה (שדרך השיבולים שמיועדים לתבואה לקשר אותם לעומרים), ואף מעשה שאינו משנה את התבואה עצמה מועיל ודומה למחשבה.	לא די במעשה זה כדי לבטל את הידות.	ניתן לשנות את ייעוד היד על ידי מחשבה (דעת ת"ק במשנה) ועל פיו להעמיד את ת"ק בברייתא שדי בכך שנמלך מלאכול מבטל את הידות.
דש (לשון "נבוס קמיני") – דש את ידות התבואה ברגלי הבהמה או בפטיש.	רק במעשה ממש ניתן לשנות את ייעוד יד התבואה (ולא ניתן לשנות ייעוד במחשבה).	לכו"ע לא ניתן לשנות ייעוד היד על ידי מחשבה בלבד, וא"א להעמיד את דברי רבי מנשיא לכו"ע (לשיטתו אין כיצד לבסס את דעת ת"ק בברייתא).	

כדי להעמיד את שיטת רב מנשיא גם ע"פ ההסבר השני של "בססן" הגמרא מעמידה את הברייתא במקרה שעשה מעשה ממש כדי לשנות ייעוד הקשים מאכילה לסיכוך. הגמרא תקשה על תירוץ זה ותעמיד אותו לבסוף.

קושיה	תירוץ
אם עסקינן בברייתא שדש את הענפים – מדוע לשיטת אחרים יש לתבואה ידות? הרי עשו בה מעשה לשנות את ייעודה!	כפי שבמשנה עסקינן ש"בססן" ודש את ענפים להשתמש בהם בסכך כך גם בברייתא עשה מעשה ולכן לת"ק אין לתבואה ידות (המעשה שינה את הייעוד).
כיצד אפשר לומר שאחרים אומרים שלקשים יש ידות ומטמאים כרבי יוסי? והרי טעמו של רבי יוסי במשנה כדברי רבי שמעון בן לקיש, שהקשים טמאים כיוון שהחקלאי עדיין רוצה בהם, אבל בברייתא לאחר שנידושו הקשים הם אינם ראויים לכלום ומדוע לא יחשבו כפסולת ויהיו ראויים לסיכוך?	אחרים סוברים כרבי יוסי שמטמא את הידות למרות שנעשו בהן מעשה לשינוי ייעודן.
	הקשים ראויים לאחר פירוק הסוכה לתפוס בהם את השיבולים, ויש לידות תועלת עבור המסכך ולכן הן עדיין מקבלים טומאה.

מילא לפירוש רבי אליעזר ש"בססן" הכוונה להתרת אגודת הקשים ולא עשה מעשה משמעותי בקנים – לכן לרבי יוסי לא מועיל מעשה זה והוא עדיין מטמא את הידות, אבל לרבי יוחנן שהכוונה לדישה ממש – למה לרבי יוסי מטמא?

רבי שמעון בן לקיש: הואיל וראויים הקשים להפוך אותם בעת (קלשון) – נוח לחקלאי בקשים ולכן עדיין הידות מקבלות טומאה.

אמר רבי (אליעזר): למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעֵתֶר? לומר לך מה עֵתֶר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום – אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות.

רבי שמעון
בן לקיש

אמר רבי שמעון בן לקיש: (גם לאחר דישת התבואה עדיין הידות מטמאות) הואיל וראויות להוֹפְכֵן בְּעֵתֶר (נוח לחקלאי בזרייתו להפוך את התבואה בקלשון שכדין מעורבת עם הקשים, כי אחרת הגרעינים הקטנים יפלו בין שיני הקלשון והזרייה תהא פחות טובה).

משנה
עוקצים
א.ה

כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין שְׂבָסְסוּן בְּגוֹרָן – טְהוּרוֹת, וְרַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא.

מאי בְּסָסְסוּן? רבי יוחנן אָמַר: בְּסָסְסוּן (דש) מְמַשׁ רַבִּי (אליעזר) אָמַר: הֵתִיר אֲגָדָן.

סינוך בנסרים | יד ע"א 19 "מסכנין בנסרים" – ע"ב 32 "ידי חובתו"

הגמרא דנה ברוחב הנסר (לוח עץ) הכשר לסינוך, ומביאה מספר שיעורי רוחב שמקורם בדינים שונים:
 א. עד שלושה טפחים: לבוד – נחשב מרווח המצוי בין שני חפצים כאינו מבחינה הלכתית.
 ב. ארבעה טפחים: גזרת תקרה – נסר ברוחב ארבעה טפחים פסול לסינוך, מחמת האומרים מה לי בישיבה תחת נסר זה בסוכה מה לי בישיבה תחת הנסר שכזה בבית (שרוב תקרות הבתים רוחב נסריהן הינו ארבעה טפחים), ויטעו לישב בבית בחושבם שאף דינו כסוכה.
 ג. ארבעה טפחים ומעלה: רשות היחיד – הרשות הקטנה ביותר ושטחה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. פסול סוכה – במידה ובאמצע הסכך יש ריווח של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים הרווח בסכך נחשב כסוכה בפני עצמה ופסול את כל הסכך (ואינו מתבטל ברוב סכך כשר).
 ד. עד ארבע אמות: דופן עקומה – עד ארבעה אמות בצידי הסוכה ניתן לסכך בדברים הפסולים לסינוך, וייחשב כחלק מהדפנות ואין בהם כדי לפסול את הסכך (אך מאידך אסור לישב תחתיהן כדין היושב תחת הדפנות).

משנתנו

מְסַכְּנִין בְּנִסְרִים (לוחות עץ) דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים לְסִינּוֹךְ, שְׁאִין מְקַבְּלִים טוּמְאָה וּגְדוּלָם מִן הָאָרֶץ [רַבִּי מֵאִיר אֹסֵר]. [איור 1]
נִתֵּן עָלֶיהָ (על סוכה כשרה בצד הדפנות) נֶסֶר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים – כְּשֶׁרָה וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִישַׁן תַּחְתָּיו (נחשב הנסר כדופן עקומה, והישן תחתיו כישן תחת דפנות הסוכה). [איור 2]

נחלקו רב ושמואל בהסבר מחלוקת המשנה רבי יהודה ורבי מאיר:

נסר עד ארבעה טפחים	נסר ארבעה טפחים	
לכו"ע כשר (שאינו דומה לתקרה שישנה לרוב בני האדם בביתם, וכיוון שמציאות זו אינה שכחה - אין לגזור בה)	רבי יהודה – כשר התקרות ואין לגזור בכך. רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (חשש למיעוט בני אדם שבביתם בתקרה יש נסרים קטנים מד"ט).	רב
רבי יהודה – כשר התקרות ואין לגזור בכך. רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (חשש למיעוט בני אדם שבביתם בתקרה יש נסרים קטנים מד"ט).	רבי יהודה – כשר. רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (מחשש שיטעה לשבת בביתו, שאף בביתו ישן תחת נסרים של ארבעה טפחים).	
רבי יהודה – כשר התקרות ואין לגזור בכך. רבי מאיר – פסול מחמת גזירת תקרה (חשש למיעוט בני אדם שבביתם בתקרה יש נסרים קטנים מד"ט).	לכו"ע פסול, שאף רבי יהודה חושש לגזרת תקרה (שרוב בני אדם תקרת ביתם עשויה מנסרים של ארבעה טפחים)	שמואל

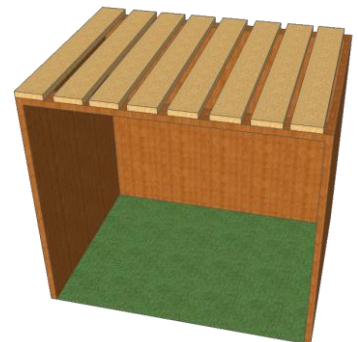
כיצד רבי מאיר לדעת שמואל סובר שנסר פחות מארבע טפחים פוסל בסוכה, הרי זה נחשב כקנים בעלמא, ואם נסרים אלה פסולים במה יכול לסכך את סוכתו?!

רב פפא: יש להעמיד באופן אחר את דעתו של שמואל בהסבר המשנה:

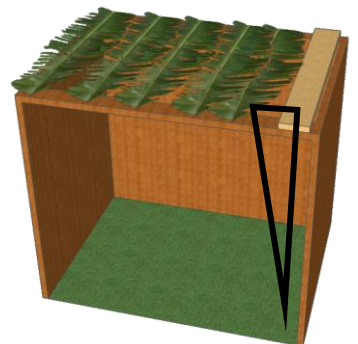
נסר פחות מג"ט	נסר בין ג"ט לד"ט	נסר ד"ט	
לכו"ע כשר, שנסרים ברוחב בעלמא.	לכו"ע כשר	רבי יהודה – כשר. רבי מאיר – פסול (גזירת תקרה)	רב
	רבי יהודה – כשר (אין "מקום" נחשב פחות מד"ט, כשטח רה"י, לכן אין גזירת תקרה בנסר ברוחב זה). רבי מאיר – פסול (אם בסוכה הנסר יותר מג"ט היה אוויר א"א "לסותמו" מדין לבוד, משמע שנסר ברוחב זה נחשב בפני עצמו ושייך בו גזירת תקרה).	לכו"ע פסול	שמואל

ניחא לשמואל שלכו"ע נסר ארבעה טפחים פסול, לכן אמרה משנתנו בסיפא שאין לישון תחת הנסר (שהוא סכך פסול ונחשב כדופן עקומה). אך רבי יהודה לדעת רב כשר לסינוך נסר רחב ד"ט, ומדוע משנתנו אסרה לישון תחת סכך שכשר לסינוך?

הסיפא של המשנה איננה לכו"ע אלא רק לשיטת רבי מאיר, ולרבי יהודה ניתן לישון תחת נסר של ד"ט.

1. סינוך בנסרים ברוחב ד"ט

2. דופן עקומה ברוחב ד"ט

ברייתא

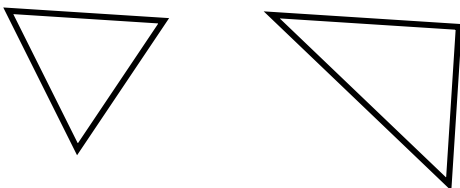
שְׁנֵי סְדִינִין (הפסולים לסינוך כיוון שמקבלים טומאה, אך כל אחד בפני עצמו מתבטל לסכך הכשר) – מְצַטְרְפִין (לפסול את הסוכה יחדיו, בארבעה טפחים (הסדינים באמצע הסכך ולא ניתן להעמיד בדופן עקומה)), שְׁנֵי נִסְרִין – אִין מְצַטְרְפִין (לפסול מפני שכל אחד בפני

ניחא לשיטת שמואל שלכו"ע נסר רחב ארבעה טפחים פסול, לכן נעמיד את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר במשנה וגם בברייתא בנסר בין ג"ט לד"ט (לרבי יהודה נסר פחות מד"ט כשר לסינוך כל הסוכה ולכן גם אם "הצטרפו" הנסרים הסוכה כשרה, ולרבי מאיר נסר מג"ט ומעלה פסול לסינוך ולכן מצטרפים שני הנסרים לפסול את הסכך בגלל שהם ארבעה טפחים באמצע הסוכה). אך לשיטת רב רבן מאיר המיונה אינו חונק את דעתו בברייתא

סִכְכָּה בְּנִסְרִים שֶׁל אֶרֶז שֵׁישׁ בֵּהֶן אֲרֻבָּעָה
דְּבָרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, אֵין בֵּהֶן אֲרֻבָּעָה –
רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר.
וּמוֹדָה רַבִּי מֵאִיר שְׂאֵם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר
כְּמֵלֵא נֶסֶר (אפילו הנסרים הינם ד"ט) –
שְׂמִנִיחַ פְּסָל (פסולת גורן ויקב שהינה סכך
כשר) בְּיַנְיָהֶם וּכְשָׂרָה (עיין יח ע"א. עסקינן
שמשני הצדדים של הסוכה יש פחות מד"א,
וכשרה בגלל ששניהם דופן עקומה, ובאמצע יש
שמונה טפחים של סכך כשר [ויכל לשנות אף דין
זה לשיטת רבי יהודה, אך נקט דווקא לרבי מאיר
לרבותא, שאפילו שמחמיר בין ג"ט לד"ט מודה
שהסכך כשר]). [איור 5]
וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה (שאף שמיקל יש מקום
להחמיר במקום) שְׂאֵם נֶתָן (בצידי הסוכה)
עֲלֶיהָ נֶסֶר (אחד) שֶׁהוּא רָחֵב אֲרֻבָּעָה
טַפְחִים כְּשָׂרָה (אומנם הסכך כשר על ידי דופן
עקומה, אך) וְאֵין יִשְׁנִים תַּחְתָּיו, וְהֵיטָן
תַּחְתָּיו לֹא יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ.

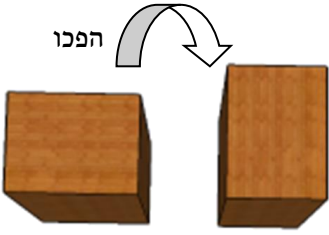
4 טפחים

8 אמות או 48 טפחים

5. באמצע הסוכה שמונה טפחים שכשרים לישון
ולא נפסלת בגלל שמשני הצדדים יש דופן עקומה

סיכוך בנסרים על צידיהם |יד ע"ב 32 "איתמר הפכן"- 44 "נידון כסוכה"

פחות ג"ט – כשר ד"ט – פסול

לאחר שהובאה במשנה דעתם של רבי יהודה ורבי מאיר ברוחב נסר כשר, לשיטת שמואל לכו"ע נסר רחב ד' טפחים פסול ונסר שפחות מג' טפחים כשר, דנה הגמרא בהפך את צידו הפסול של הנסר וסיכך בצד הכשר. ודנה האם העובדה שהסכך פסול לסיכוך באופן אחד – פוסלת אותו לסיכוך בשאר האופנים?

הזדמן רב נחמן לעיר סורא ונכסנו לשאול אותו רב חסדא ורבה בר רב הונא בדין סיכוך בנסרים פסולים שהפכם לצידי הכשר? (שמא יגיד כדעתם) ענה להם: "פסולה, נעשו כשפודין של מתקת" (ובכל אופן הנסרים פסולים לסיכוך). אמר להם רב הונא: וכי לא אמרתי לכם שיגיד רב נחמן כדעתי?! (טרם בואם לרב נחמן התכוונו האמוראים כצד מי יפסוק). ענו לו: האם אמר לנו מר טעם בהלכה ולא קיבלנו את דעתו? כיוון שלא הסברת את דינך נצרכנו לשאול את רב נחמן. אמר להם רב הונא: וכי בקשתם ממני לבאר לכם את הטעם ולא אמרתי לכם!?

הַפְּכֵן (נסרים פסולים ברוחב ד"ט) על צִיְדֵיהֶן (הקטנים מרוחב ג"ט) [איור 1] רַב הוֹנָא אָמַר: פְּסוּלָה (ששם פסול על הנסרים, שיפודין מתכת ולכן פסולים בכל עניין), וְרַב חֲסֵדָא וְרַבָּה בַר רַב הוֹנָא אָמְרִי: כְּשָׂרָה (פסילת נסרים לסיכוך הוא בגלל גזרת תקרה, וכיוון שאין דרך אנשים לסכך בנסרים קטנים מג"ט – לא יעטו אנשים לשבת תחת הנסרים בבית, לכן לא גזרו חכמים בכך והם כשרים).

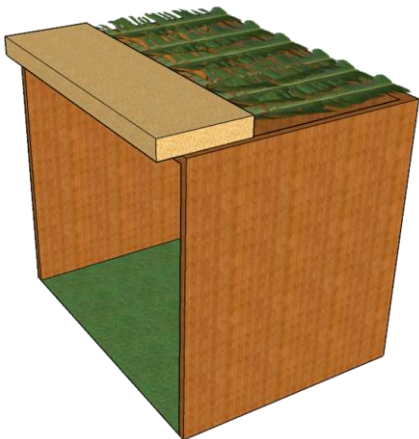
ברייתא

האם אין כוונת הברייתא בדין השלישי שלקח את הנסרים שהיו רחבים ארבעה טפחים והפך אותם והכניס אותם לסיכוך על צידם שהוא שלשה טפחים? משמע שיש הוכחה לרב הונא, שהסוכה פסולה.

[סוכה ש] אֵינָה מְחֻזְקֶת כְּדִי רֵאשׁוּ וְרוּבוּ וְשׁוֹלְחָנוּ (פחותה מז"ט על ז"ט), או שְׁנַפְרָצָה בְּהַ פְּרָצָה כְּדִי שִׁיזְדָּקָר בְּהַ גְדִי בְּבַת רֵאשׁ (נפרצה דופן הסוכה בתחתיתה בגובה של שלושה טפחים וגדי יכול לעבור דרכה מבלי להתכופף) [איור 2], או שֶׁנִּתֵּן עָלֶיהָ נֶסֶר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִכְנִיס לְתוֹכָהּ (לתוך הסוכה) אֶלָּא שְׁלֹשָׁה טַפְחִים – פְּסוּלָה (כל שלושת הסוכות שנמנו פסולות).

ברייתא

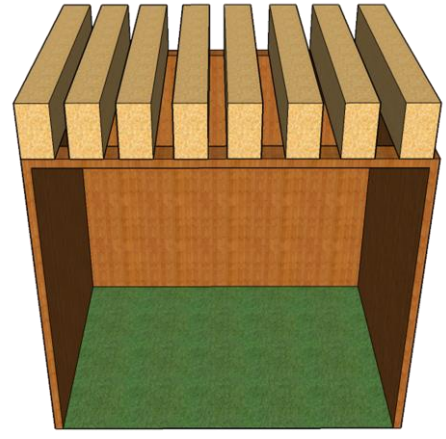
כוונת הברייתא בסוכה בעלת שלוש דפנות שסיכך את הצד החסר דופן בנסר ארבעה טפחים, שמתוכו שלושה טפחים היו בתוך הסוכה וטפח אחד בולט מחוצה לה – הסוכה פסולה כיוון ש"פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה", ונחשב שכל הנסר ד"ט בתוך הסוכה לפוסלה (מדין גזרת תקרה. ולא ניתן להתיר באמצעות דופן עקומה כיוון שסיכך בצד שאין דופן) [איור 3]

3. סוכה שסיכך בדופן החסרה נסר ששלושה טפחים בתוך הסוכה וטפח בחוץ

2. סוכה שנפרצה בגובה ג"ט בתחתית הדופן כך שגדי יכול להיכנס דרכה בנוחות

1. סיכך בנסרים ברוחב פחות מג"ט ובגובה ד"ט

תיקון תקרת נסרים לסכך | טו ע"א 1 "תקרה שאין" - "לא בטלה"

לאחר שבמשנה הקודמת עסקנו בסיכוך סוכה בנסרים, המשנה הנוכחית דנה בפעולות שיש לבצע כדי להכשיר בית שתקרתו מורכבת מנסרים (רחבים ד"ט, כי כך רכסם של אנשים לבנות את ביתם. רש"י. ברוחב של פחות מד"ט. פיהמ"ש לרמב"ם) לסוכה. תחת התנאי שאין מעל תקרת נסרים מעזיבה - רצפת טיט (כמוכח "ויצטבו ירושלם עד החומה הרקקה" (נחמיה ג, ח) - שהוציאו מתוך ירושלים עפר להחזיק את החומה), שפסול לסיכוך כיוון שאינו גידולי קרקע.

משנתנו

תְּקֵרָה (מנסרים רחבים ד"ט) **שָׁאִין עָלֶיהָ מְעִזְבָּה** (רצפת טיט):

רבי יהודה אומר: **בית שמאי אומרים** מִפְּקֶפֶק (סותר ומנענע את כל הנסרים) וְנוֹטֵל אֶחָת מִבֵּינֵיהֶם (מוציא כל נסר שני ונותן במקומו סכך כשר), ו**בית הלל אומרים:** מִפְּקֶפֶק (יש לפקפק בלבד משום "תעשה - ולא מן העשוי") או נוטל אֶחָת מִבֵּינֵיהֶם (ואינו מפקפק ונשאר פסול, ונתינת הסכך החדש היא עשיית הסוכה לשמה).

רבי מאיר אומר: נוטל אֶחָת מִבֵּינֵיהֶם (מוציא כל נסר שני ושם סכך כשר במקומו) וְאֵינוֹ מִפְּקֶפֶק (שאינו מועיל לפקפק כיוון שהנסרים ד"ט פסולים לסיכוך. רבי מאיר לשיטתו יד ע"א).

ניחא לבית הלל, לשיטתם הנסרים בתקרה נעשו לשם בית (ולא לשם סוכה) והבית פסול להיות סוכה מהטעם "תעשה - ולא מן העשוי" (חובה שבשעת העשייה תהא כשרה למצוות סוכה). לכן יש לעשות בנסרים עשייה: או פקפוק או סיכוך חלקי מחדש. אך לבית שמאי, מהו הטעם לכך שהבית פסול מלהוות סוכה?

1. אם "תעשה ולא מן העשוי" - הרי די בפעולה אחת כדי לבטל את העשייה הישנה הפוסלת, ומדוע יש לפקפק וגם לנטול?

2. אם "גזרת תקרה" (אין ליטול תחת נסרים רחבים ד"ט בסוכה, שמא יבואו ליטול תחת נסרים ד"ט שבבית, ולהחשיבו כסוכה. יד ע"א) - הרי מועיל רק ליטול את חלק מהנסרים הפסולים (שלפחות יהיה רוב הסכך כשר), אך לא מועיל כלל מעשה הפקפוק של הנסרים, הרי הנסרים הפסולים בעינם עומדים?

לעולם התקרה פסולה לב"ש רק משום "גזרת תקרה" ולכן צריך ליטול חלק ממנה ולהכשירה, וכוונתם במשנה "מִפְּקֶפֶק" - "אף אל פי שמפקק" שלא הועיל במעשהו כלום (בניגוד להו"א שלב"ש ניתן לפקפק או ליטול למסקנה לב"ש אפשר רק ליטול).

	רבי יהודה	רבי מאיר
ב"ש	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת חלק מהנסרים	לא מועיל פקפוק, אלא רק הוצאת נסרים ושימת סכך חדש
ב"ה	מועיל פקפוק או הוצאת חלק מהנסרים	

שיטת בית שמאי בדעת רבי יהודה (ברישא של המשנה), הינה כדעת רבי מאיר! (ולא ייתכן שרבי מאיר יורה שיטת ב"ש)

זוהי טענת רבי מאיר, שב"ש וב"ה סוברים כשיטתו שאין לסכך בנסרים ד"ט. לכן אמר רבי מאיר לרבי יהודה: הינך סובר שנחלקו ב"ש וב"ה האם מועיל פקפוק, אך לשיטתי לכו"ע אין לסכך בנסרים ולכן לא מועיל פקפוק כלל (משום גזירת תקרה. לר"מ הדרך היחידה לכו"ע להכשיר את הסוכה הינה ליטול חלק מהנסרים ולשים סכך כשר)

משנה יד ע"א

מִסְכְּכִין בְּנִסְרִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה שהם כשרים לסיכוך, שאין מקבלים טומאה וגידולם מן הארץ) ו**רבי מאיר אוסר** (מפני גזירת תקרה).

אם המח' במשנתנו בין ר"י לר"מ: האם מותר לסכך בנסרים ד"ט, מחשש לגזירת תקרה, הרי זו מחלוקת שנשתנה במשנה הקודמת, ומדוע יש לשנותה שוב במשנתנו?

רב חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: שתי המשניות עוסקות בגזרות שונות:

	משנה ראשונה	משנה שנייה
	"מִסְכְּכִין בְּנִסְרִים" בנסרים משויפים (הראויים לשימוש ככלי) ואינם ברוחב ד"ט	"תְּקֵרָה" נסרים ד"ט שאינם משויפים (אינם נחשבים ככלי וראויים לתקרה או לסכך)
ר"מ אוסר	משום "גזירת כלים", שאם יבואו לסכך בנסרים שכאלו (אף שאין להם בית קיבול לטומאה) יסככו אף בכלים שיש להם בית קיבול הראויים לקבל טומאה	משום "גזירת תקרה", שאם יבואו לסכך בנסרים אלו יבואו לשבת בחג גם בבית
ר"י מתיר	אין חשש שאם נתיר בנסרים יסככו בשאר כלים שמקבלים טומאה.	אין חשש שאם נתיר בנסרים ד"ט יבואו בחג בבית

רב
יד ע"ב

רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: דְּאָמַר
סַפְּקָהּ בְּחִיצוֹן זְקָרִים
כְּשֶׁרָהּ (שאינן להם בית קיבול
לקבל טומאה) בְּנִקְבוֹת
פְּסוּלָה (יש בעץ מגרעת
להכניס את ראש החץ זכר,
וכיוון שיש לעצים בתי קיבול
הם מקבלים טומאה ופסולים
לסיכוך)

לא גזר רב לאסור סיכוך
בחצים זכרים אטו חצים
נקבות (שיבואו להתבלבל,
ולסכך אף בפסולים)

רב פפא: נחלקו רב
ושמואל בהסבר מחלוקת
במשנה של רבי יהודה
ורבי מאיר:
רב – המחלוקת היא
בנסרים ד"ט.
שמואל – המחלוקת היא
בנסרים בין ג"ט לד"ט.

רב
ושמואל
יד ע"א

אליבא דרבי יוחנן במשנה הראשונה ר"מ גוזר נסרים משויפים שאינם בעלי קיבול
(ואינם מקבלים טומאה) שמא יבואו לסכך בכלים שבעלי קיבול. והרי אם רב לא גזר
בחיצים זכרים בגלל חיצים נקבות, ואם לא גוזרים – נכשיר לסכך בנסרים משויפים
אף לרבי מאיר?

על כורחך העמדתו של רבי יוחנן נידחת, ובשתי המשניות חלקו ר"מ ור"י בגזירת
תקרה. אם כך חזרת השאלה מדוע יש כפילות במשניות?

משנתנו (הסיפא) היא המשכה של המשנה הקודמת (הרישא), והיא מתארת את הדו-
שיח בין רבי יהודה לרבי מאיר לאחר שנחלקו:
רבי יהודה: לשיטתך חוששים לגזרת תקרה, הרי בית הלל התיירו לפקפק את תקרת
הנסרים ובכך להכשיר בית לסוכה – משמע שלא חוששים "לגזרת תקרה!"
רבי מאיר: בדין זה אף בית הלל מודים לבית שמאי שאינו מועיל פקפוק, ולכו"ע
ישנה "גזרת תקרה" (ולכן לא ניתן לסתור את דעתי מדעת ב"ה).

משנתנו דנה בתקרה של נסרים ד"ט (שסתם תקרה הינה של ד"ט) ובה דנו ר"מ ור"י מהי
מחלוקת ב"ש וב"ה – דבר שתואם את שיטת רב שנסרים ד"ט לרבי יהודה כשרים
(ולכן מועיל פקפוק).
אך לשיטת שמואל שלכו"ע נסרים ד"ט פסולים – כיצד מכשירים ב"ה אליבא דרבי
יהודה לפקפק את הנסרים הפסולים?

שמואל יסביר באופן אחר את המשניות. במשנה הראשונה לכו"ע בנסרים ברוחב
ד"ט אסור לסכך (משום גזרת תקרה) ובמשנה השנייה נחלקו ר"י ור"מ בדין אחר (ואין זה
המשכה של המשנה כדעת רב):
האם יש לחשוש בגזירת תקרה במקום שרואים שהאדם בקי בהלכות סוכה ויודע
שאינן לשבת תחת תקרת נסרים בבית (משום "תעשה ולא מן העשוי") ולכן פקפק את
הנסרים. לדעת רבי יהודה אין חוששים שיבוא לטעות בגזרת תקרה ויכול לישב
תחת נסרים של ד"ט, אך יש לתקן את התקרה בכך שיפקפק אותה (לב"ה) או יסיר
חלק מהנסרים (לב"ש ולב"ה).
לדעת רבי מאיר גזרת תקרה חלה על כל אדם (אף במקום שאין לחשוש שיטעה), ולכן בין
לב"ש ובין לב"ה אין מועיל לפקפק (כי אסור לישב תחת נסרים שכאלה מחמת גזירת תקרה),
אלא רק להסיר חלק מהנסרים ולהתייחס לנסרים הנותרים כפסולים ולהוסיף
עליהם סכך.

נחלקו רב ושמואל בסברות רבי יהודה ורבי מאיר, וממילא מהו היחס בין המשנה הראשונה למשנה שנייה, ומהי מחלוקת
בית שמאי ובית הלל במשנה השנייה:

משנה ראשונה	משנה שנייה
נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בסיכוך נסרים ד"ט, ורבי מאיר גזר לאסור משום "גזרת תקרה" (אך פחות מד"ט לכו"ע מותר)	מוכיח רבי יהודה מדעת ב"ה שמותר לישב תחת נסרים של ד"ט (בתקרת נסרים, בתנאי שפיקפק את הנסרים, ואין איסור "תעשה ולא מן העשוי"). רבי מאיר סובר שאף לב"ה אסור לשבת תחת תקרת נסרים, ואין מועיל פקפוק (לכן יכול רק להסיר חלק מהנסרים הפסולים ולסכך בסכך כשר).
נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בסיכוך נסרים בין ג"ט לד"ט, ולכו"ע בד"ט אסור משום "גזרת תקרה".	נחלקו ר"י ור"מ בסיכוך נסרים בד"ט, במקום שאין חשש לטעות ב"גזרת תקרה" (שבקי בהלכות, כמוכח ממעשיו להכשיר את תקרת הבית "העשויה" לסוכה). לרבי יהודה בטלה גזרת תקרה, ויכול לסכך לדעת ב"ה בנסרים ד"ט בתנאי שפיקפק (כי היא "עשויה"). לרבי מאיר אף כאן חוששים לגזרת תקרה ואינו יכול לסכך בנסרים של ד"ט בשום אופן.